

Re-KB 0c

Åtgärder för att förbereda Sveriges jordbruk och livsmedelsindustri för EG

– förslag om animaliesektorn

Ur KB:s samlingar

Digitaliserad år 2014

National Library
of Sweden

SOU

1992:125

Re-KB 0c

Åtgärder för att förbereda Sveriges jordbruk och livsmedelsindustri för EG

– förslag om animaliesektorn

Delbetänkande av
Omställningskommissionen

SOU

1992:125

Statens offentliga utredningar

1992:125

Jordbruksdepartementet

Åtgärder för att förbereda Sveriges jordbruk och livsmedelsindustri för EG

– förslag om animaliesektorn

Delbetänkande av Omställningskommissionen
Stockholm 1992

SOU och Ds kan köpas från Allmänna Förlaget som ingår i C E Fritzes AB. Allmänna Förlaget ombesörjer också, på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningskontor, remissutsändningar av SOU och Ds.

Beställningsadress: Fritzes kundtjänst
106 47 Stockholm
Fax: 08-20 50 21
Telefon: 08-690 90 90

REGERINGSKANSLIETS
OFFSETCENTRAL
Stockholm 1992

ISBN 91-38-13229-X
ISSN 0375-250X

Till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet

Genom beslut den 21 november 1991 bemyndigade regeringen chefen för jordbruksdepartementet att tillsätta en särskild kommission med uppgift att utifrån Sveriges ansökan om medlemskap i EG förbereda en avstämning av de omställningsbeslut som omfattas av 1990 års livsmedelspolitiska beslut.

Med stöd av detta bemyndigande förordnades den 19 december 1991 till ledamöter f.d. landshövdingen Claes Elmstedt, ordförande, rektor Mårten Carlsson, direktör Olof Karlander, bankdirektör Pia Nilsson, generaldirektör Per Wramner samt den 7 januari 1992 chefekonom Klas Eklund (t.o.m. 1992-09-30). Till huvudsekreterare resp. sekreterare utsågs den 27 januari 1992 avdelningschef Carl Johan Lidén samt den 15 februari 1992 departementssekreterare Pernilla Ivarsson. Som biträdande sekreterare förordnades den 1 februari 1992 fil. kand. Agneta Boman.

Yvonne Gustafsson, Kaarlo Laakso, Rolf Lindell samt Dag von Schantz har för resp. finans-, utrikes-, miljö- och jordbruksdepartementens räkning följt arbetet. Kommissionen har vidare biträtt av avdelningschef Hans Andersson och enhetschef Börje Karlsson.

Genom beslut den 22 januari 1992 förordnades som parlamentarisk referensgrupp till kommissionen riksdagsledamöterna Lennart Brunander (c), Jan Fransson (s), Anita Gradin (s), Holger Gustavsson (kds), Carl G Nilsson (m), Bengt Rosén (fp), Christer Windén (nyd) samt Annika Åhnberg.

Kommissionen har den 2 september 1992 lämnat betänkandet (SOU 1992:87) Åtgärder för att förbereda Sveriges jordbruk och livsmedelsindustri för EG – förslag om vegetabiliesektorn, livsmedelsexporten och den ekologiska produktionen.

I enlighet med sina direktiv har kommissionen under förevarande arbets gång haft kontakter med olika berörda myndigheter och organisationer. Referensgruppen har vid ett tillfälle informerats om arbetet och beretts tillfälle att lämna synpunkter på det.

Kommissionen får härmed överlämna betänkandet (SOU 1992:125) Åtgärder för att förbereda Sveriges jordbruk och livsmedelsindustri för EG – förslag om animaliesektorn.

Stockholm i november 1992

Claes Elmstedt

Mårten Carlsson

Pia Nilsson

Olof Karlander

Per Wramner

/Carl Johan Lidén

Pernilla Ivarsson

Innehållsförteckning

	Sida
Sammanfattning	9
1 Uppdraget, m.m.	17
2 Vad innebär ett medlemskap i EG	19
2.1 Marknaden för animalier	19
2.2 Stödnivåer	19
2.3 Kostnader	22
2.4 Den gemensamma jordbrukspolitiken	23
2.4.1 Utformning av EG:s marknadsreglering	23
2.4.2 Reformen av EG:s jordbrukspolitik	25
2.4.3 Särskilda stödåtgärder inom EG	26
2.4.4 Svenska direktbidrag	26
2.5 Anpassning av gränsskyddet	26
2.5.1 Svenska referenspriser	27
2.5.2 Förändringar av det svenska gränsskyddet	29
3 Sektorsbeskrivningar	31
3.1 Mjolk- och mejerivarusektorn	32
3.1.1 Marknadsreglering i EG	32
3.1.2 Nuvarande svenska förenklade reglering och djurbidrag	33
3.1.3 Kvoter inom det bilaterala jordbruksavtalet	34
3.1.4 Priser och kostnader i mjölkproduktionen	35
3.1.5 Gränsskydd	37
3.2 Nötkött	37
3.2.1 Marknadsreglering och direktstöd i EG	37
3.2.2 Svensk reglering och djurbidrag	39
3.2.3 Kvoter inom det bilaterala jordbruksavtalet	39
3.2.4 Priser och kostnader i nötköttsproduktionen	39
3.2.5 Gränsskyddsnivåer	40

	Sida	
3.3	Grisköttsproduktion	40
3.3.1	Marknadsreglering m.m. i EG	40
3.3.2	Svenska handelspåverkande regler	41
3.3.3	Priser och kostnader i grisköttsproduktionen	42
3.3.4	Gränsskyddsnivåer	42
3.4	Ägg	43
3.4.1	Marknadsreglering i EG	43
3.4.2	Svenska importregler	43
3.4.3	Priser och kostnader i äggproduktionen	43
3.4.4	Gränsskyddsnivåer	44
3.5	Fågelkött	44
3.5.1	Marknadsreglering i EG	44
3.5.2	Svensk importreglering	44
3.5.3	Priser och kostnader i fågelköttproduktionen	45
3.5.4	Gränsskyddsnivåer	45
3.6	Får- och lammköttproduktion	45
3.6.1	Marknadsreglering och stödsystem	45
3.6.2	Svenska direktstöd	46
3.6.3	Pris- och kostnadsjämförelser	46
4	Vissa utgångspunkter för kommissionens förslag	47
4.1	Inledning	47
4.2	Möjligheter att anpassa kostnader i primärledet	49
4.3	Produktionsteknisk anpassning i primärledet	52
4.4	Anpassning av priser och kostnader i primärledet	53
4.5	Anpassning av priser och kostnader i leden efter primärproduktionen	55
4.6	Gränsskyddsanpassning	56
5	Förslag	59
5.1	Inledning	59
5.1.1	Förutsättningar	59
5.2	Reglering av fodermedel och ändrade referenspriser för spannmål	60
5.2.1	Kostnads- och prisanpassning i animalieproduktionen	63
5.2.2	Effekter på efterfrågan på konkurrerande fodermedel	65
5.2.3	Budgeteffekter	66

	Sida	
5.3	Mjolkproduktionen	66
5.4	Nötkött	68
5.5	Griskött	75
5.6	Fågelkött	76
5.7	Ägg	76
5.8	Får- och lammproduktion	77
5.9	Sammanfattning av förslagen om animalieproduktionen	77
5.10	Oljeväxter	79
5.10.1	Svenska förhållanden	79
5.10.2	EG:s stöd	80
5.10.3	Effekter av en borttagen proteinfoderreglering	80
5.10.4	Effekter av en anpassning till EG:s system	81
5.10.5	Kommissionens bedömning och förslag	81
5.11	Grönmjöl m.m.	83
5.12	Kostnader och finansiering	84
5.13	Effekter av kommissionens förslag	86
5.13.1	Konsumenteffekter	86
5.13.2	Effekter på produktionen	89
5.13.3	Miljöeffekter	91
5.13.4	Regionalpolitiska effekter	92

Bilaga 1, Anpassningen av primärproduktionen – ett principresonemang

Bilaga 2, Direktiv 1991:97

Sammanfattning

Omställningskommissionen erhöll i november 1991 regeringens uppdrag att förbereda en avstämning av 1990 års livsmedelspolitiska beslut utifrån Sveriges ansökan om medlemskap i EG. I början av september 1992 lämnade kommissionen förslag om åtgärder för vegetabiliesektorn, livsmedelsexporten och den ekologiska produktionen.

I föreliggande delbetänkande redovisas resultatet av kommissionens behandling av animaliesektorns anpassning.

Utgångspunkter

Anpassningsåtgärdernas syfte är att få ett jordbruk som har förutsättningar att överleva och utvecklas med de nya förutsättningar som ett medlemskap innebär. En annan utgångspunkt är att bevara ett öppet och levande kulturlandskap. De förändringar av priser och villkor som görs under anpassningsperioden måste ge rätt signaler till berörda parter och vara utformade på ett sådant sätt att de miljöpolitiska målen uppnås.

I prop. 1992/93:130 om vissa jordbrukspolitiska frågor uttalas att regeringens målsättning är att Sverige skall bli medlem i EG fr.o.m. den 1 januari 1995. Det övergripande förhandlingsmålet på jordbruksområdet är att en fullständig integrering med EG:s gemensamma jordbrukspolitik skall ske från den dag Sverige blir medlem. Utgångspunkten är att Sverige vid integrationen skall uppnå så stora positiva samhällsekonomiska effekter som möjligt med hänsyn tagen till både behovet av en stark och konkurrenskraftig jordbruksnäring och till konsumenternas och skattebetalarnas intressen. En ambition bör därvid vara att inga övergångsåtgärder skall behöva tillämpas sedan Sverige blivit medlem samt att övriga konkurrensbegränsande åtgärder undanröjs. En anpassning mot de totalt sett lägre pris-, stöd- och kostnadsnivåer som gäller inom EG måste därför omedelbart påbörjas.

Som aviserats i kommissionens första delbetänkande skall effekten av förslagen rörande vegetabilieproduktionens anpassning på animalie-

produktionen behandlas. En utgångspunkt för kommissionen har därför varit att spannmålspriset i Sverige kommer att ligga i nivå med det inlösenpris som motsvarar EG:s vid tidpunkten för ett svenskt medlemskap, vilket föreslagits i kommissionens första betänkande. För att säkerställa denna prissänkning kompletterar kommissionen nu sitt tidigare förslag med referensprissänkningar för spannmål.

Eftersom EG har lägre pris-, kostnads- och stödnivåer på animalieområdet anser kommissionen att det fram till ett medlemskap i EG är angeläget att successivt sänka dessa. Statsmakterna kan bidra till en anpassning till EG:s villkor genom att sänka det gränsskydd på proteinfodermedel som bidrar till att hålla de svenska kostnaderna på en högre nivå än EG:s.

Jordbruksministern har i prop. 1992/93:130 om vissa jordbrukspolitiska frågor redovisat sin avsikt att föreslå regeringen att fr.o.m. den 1 januari 1993 sänka införselavgiften på proteinfodermedel med 30 %. Animalieproducenterna kan därmed sänka sina kostnader. Detta ger utrymme för en sänkt pris- och stödnivå inom sektorn. Den kan åstadkommas genom sänkt gränsskydd eller genom en sänkning av direktbidragen. Produktionsprocessen medför en tidsförskjutning mellan den borttagna proteinfoderregleringen och effekter i form av sänkta kostnader. Gränsskyddssänkningar kommer till viss del även att omfatta förädlings- och uppsamlingsleden. För att möta den ökade konkurrens som ett EG-medlemskap innebär är det nödvändigt med en effektivisering i samtliga led i livsmedelskedjan – från insatsvaruledet till detaljistledet. Kommissionen utgår ifrån att dessa led, liksom även de led som ligger efter prisregleringsledet, vidtar alla de åtgärder som är möjliga för att anpassa sig till den nya situationen. Effekterna av de föreslagna åtgärderna i livsmedelskedjans alla led bör följas upp.

Det finns utöver denna åtgärd behov av ytterligare sänkningar av priserna inom animaliesektorn för att anpassa dessa till EG:s nivåer. Motivet härför är att tydliggöra de framtida villkoren och påskynda effektiviseringen så att konkurrenskraften stärks.

Kommissionen har i sina förslag tagit hänsyn till den skillnad som finns mellan olika kostnader när det gäller möjligheten till att sänka dessa på kortare eller längre sikt. Eftersom kostnadsnivån först på längre sikt kan förväntas anpassa sig till den som gäller inom EG är det därför, enligt kommissionen, inte rimligt att sänka prisnivån så att

den är i nivå med EG:s före den 1 januari 1995, vilket är det datum för medlemskap som kommissionen enligt sina direktiv utgår ifrån.

Dessutom är det förmodligen så att precis som det föreligger skillnader mellan olika EG-länders prisnivåer är det inte osannolikt att prisnivån i åtminstone vissa delar av Sverige kommer att avvika från EG:s. Detta kan bero på transportkostnader. Vidare kan en viss del av den svenska produktionen på grund av önskemål från konsumenterna betinga ett mervärde i konsumentledet. Detta har beaktats i samband med förslagen om takten i anpassningen.

Kommissionen vill understryka den stora betydelse som utfallet av den ekonomiska politiken får för livsmedelssektorn i fråga om möjligheterna till en smidig anpassning till EG. Inte minst gäller det räntnivån.

Förslagen

Jordbruksministern har, som nämnts, aviserat en sänkning av införselavgiften på proteinfoder med 30 % den 1 januari 1993. Kommissionen anser att den resterande avgiften bör tas bort för dessa fodermedel den 1 juli 1993.

Utöver den sänkning av priserna på animalieprodukter som därigenom möjliggörs har kommissionen ansett att en ytterligare anpassning till EG:s prisnivåer är nödvändig. Mellan en tredjedel och hälften av den återstående skillnaden mellan Sveriges och EG:s priser i det prisreglerade ledet bör kunna elimineras fram till den 1 januari 1995.

En sänkning av spannmålspriset mot den förväntade EG-nivån efter en fullt genomförd reform av CAP medför tillsammans med ett borttagande av gränsskyddet för proteinfoder att kostnaderna i animalieproduktionen sänks i följande omfattning:

Produktionsgren	kr/kg produkt*	varav effekt av borttagen protein-foderreglering
Mjölk	0,25 kr/kg	0,15
Nötkött	3,00 kr/kg	0,75
Griskött	2,00 kr/kg	1,25
Ägg	1,05 kr/kg	0,70
Slaktkyckling	1,15 kr/kg	0,80
Får- och lammkött	0,50 kr/kg	0,10

* Avser slaktad vikt för köttslagen

Källa: Statens jordbruksverk

Direktbidrag

Regeringen har för budgetåret 1992/93 föreslagit att jordbruket skall tillföras 1 600 miljoner kronor i form av direktbidrag. Det innebär totalt en minskning med 800 miljoner kronor. Hur beloppet skall fördelas kommer inte att bestämmas förrän riksdagen har fattat beslut om beloppet.

Det belopp för direktbidrag till nötköttsproduktionen som betalades ut under budgetåret 1991/92 utgjorde totalt 168 miljoner kronor. Under år 1992 utbetalades därutöver ett djurbidrag på sammanlagt ca 100 miljoner kronor till självrekryterande köttproduktion (am- och dikor). Kommissionen föreslår att dessa bidrag även utbetalas fram till ett medlemskap i EG.

Eftersom riksdagen ännu inte behandlat regeringens förslag att jordbruket för budgetåret 1992/93 bör tillföras 1 600 miljoner kronor kan kommissionen inte ange hur stort direktbidraget för mjölkproduktionen blir för innevarande budgetår och vilken minskning det kan innebära jämfört med föregående år. Genom den minskning som är trolig, har en del av den prissäskning som kommissionen föreslår, redan genomförts för mjölkproduktionen. Eftersom det inte finns några djurbidrag för mjölkkor i EG förordar kommissionen att även den återstående prissäskningen tas ut genom en minskning av direktbidragen.

För budgetåret 1993/94 föreslår kommissionen att 800 kr/mjölko utbetalas som direktbidrag. Den minskning av direktbidragen som då

har genomförts jämfört med budgetåret 1991/92 (totalt 1 530 kr/mjölko) motsvarar drygt 25 öre/kg mjölk. Återstående sänkning av direktbidragen görs för budgetåret 1994/95 då resterande 800 kr tas bort. Referenspriserna på olika mejeriprodukter påverkas därmed inte.

Utvecklingen av direktbidragen för mjölkproduktionen ser enligt kommissionens förslag ut som följer (kr/mjölko):

1991/92	1992/93	1993/94	1994/95
2 330	(?)	800	—

Referensprissänkningar

Kommissionen föreslår att referenspriserna för nötkött, griskött, fågelkött och ägg successivt sänks under tiden fram till ett medlemskap i EG. Detta skulle medföra en utveckling av referenspriserna enligt följande:

Referenspris	Nötkött	Griskött	Fågelkött	Ägg
november 1992	29,57	19,61	20,72	11,85
1 juli 1993	29,57	18,61	19,72	10,85
1 januari 1994	28,07	17,61	17,97	10,35
1 juli 1994	26,57	16,61	17,97	10,35

Oljeväxter

Kommissionen föreslår att för 1994 års skörd ges ett arealbidrag till oljeväxtodlingen på 1 000 kr/ha. Det motsvarar det arealbidrag som kommissionen föreslagit skall utbetalas till spannmålsodlingen för samma år. Kommissionen föreslår vidare att fröpriset sätts till 2,30 kr/kg för 1994 års produktion.

Effekter av kommissionens förslag

Kommissionens förslag på animalieområdet får stora effekter på konsumentpriserna.

Kommissionen uppskattar att effekten på konsumentpriserna av de föreslagna gränsskyddssänkningarna på animalier fram till ett medlemskap blir mellan 1,9 och 2,6 miljarder kronor beroende på vilket genomslag handeln låter prissänkningarna få. De sänkta spannmålspriserna och den borttagna förmalningsavgiften sänker därutöver konsumentpriserna med mellan 1,1 och 1,4 miljarder kronor. Sammanlagt minskar alltså kommissionens förslag konsumenternas utgifter för livsmedel med mellan 3 och 4 miljarder kronor.

Förslaget innebär prissänkningar i konsumentledet på mellan 5 % och 12 % för de aktuella produkterna.

Förslaget innebär för animaliesektorn att jordbrukarnas intäkter på grund av sänkt gränsskydd och minskade direktbidrag minskar jämfört med de förhållanden som rådde år 1991. Samtidigt minskar kostnaderna på grund av sänkta foderkostnader. Nettoeffekten för animaliesektorn blir uppskattningsvis 900 miljoner kronor. Jordbrukets totala intäkter var år 1991 29 miljarder kronor.

Hur stora effekter som uppstår på lönsamheten i jordbruket är svårt att uttala sig om. En prissänkning på produkterna måste mötas med effektiviseringar för att minska produktionskostnaderna varvid de negativa effekterna på lönsamheten kan begränsas.

Möjligheterna att minska kostnaderna bedöms vara goda i mjölkproduktionen men kan variera i olika delar av landet. Inom nötköttsproduktionen blir det svårare, särskilt inom den intensiva uppfödningen. Vid ett medlemskap ökar stödet till den extensiva nötköttsproduktionen så att denna i förhållande till nuvarande läge i Sverige inte borde få sämre lönsamhet. Antalet betande djur bedöms därför inte minska nämnvärt under anpassningsperioden.

Utvecklingen inom animalieproduktionen är av stor betydelse för möjligheterna att bibehålla ett öppet och biologiskt rikt odlingslandskap. Kommissionen skall, i sitt kommande betänkande, behandla frågan om hur detta miljömål inom den nuvarande livsmedelspolitiken skall kunna tillgodoses inför ett medlemskap i EG. Skilda styrmedel för att bevara ett öppet och levande kulturlandskap kommer att behandlas.

Kommissionen kommer också att behandla stödet till jordbruket i norra Sverige och vissa andra regionalpolitiskt betingade jordbruksstöd, m.m. Behovet av utvecklingsinsatser inom jordbruket och livsmedelsindustrin kommer också att diskuteras.

1 Uppdraget, m.m.

Enligt sina direktiv (dir. 1991:97) skall kommissionen förbereda den avstämning av omställningsbesluten i 1990 års livsmedelspolitik som skall ske efter det att EG har lagt fast principerna för sin kommande jordbrukspolitik. Kommissionen skall beakta effekter och faktorer som inte var kända eller förutsedda vid tidpunkten för 1990 års livsmedelspolitiska beslut. I första hand skall effekterna av ett medlemskap i EG beaktas.

Utgångspunkten för arbetet är att omställningen av jordbruket skall fullföljas på ett sådant sätt att Sverige vid inträdet har en stark och konkurrenskraftig jordbruksnäring och livsmedelsindustri. Vidare anges att det är angeläget att det svenska jordbruket får möjlighet att konkurrera på lika villkor med omvärlden och att målet om ett öppet och levande kulturlandskap kan uppnås.

Kommissionen skall enligt direktiven löpande redovisa sina slutsatser och lämna förslag till erforderliga förändringar i gällande beslut för att i första hand åstadkomma en smidig anpassning av svenskt jordbruk och svensk livsmedelsindustri till EG.

Kommissionen har i sitt första betänkande (SOU 1992:87) lämnat förslag till anpassningsåtgärder inom vegetabiliesektorn, livsmedelsexporten och den ekologiska produktionen.

I prop. 1992/93:130 om vissa jordbrukspolitiska frågor uttalas att regeringens målsättning är att Sverige skall bli medlem i EG fr.o.m. den 1 januari 1995. Det övergripande förhandlingsmålet på jordbruksområdet bör vara att en fullständig integrering med EG:s gemensamma jordbrukspolitik skall ske från den dag Sverige blir medlem. Utgångspunkten är att Sverige vid integrationen skall uppnå så stora positiva samhällsekonomiska effekter som möjligt med hänsyn tagen till både behovet av en stark och konkurrenskraftig jordbruksnäring och till konsumenternas och skattebetalarnas intressen. En ambition bör därvid vara att inga övergångsåtgärder skall behöva tillämpas sedan Sverige blivit medlem samt att övriga konkurrensbegränsande åtgärder undanröjs, i båda fallen på basis av ömsesidighet. En anpassning

mot de totalt sett lägre pris-, stöd- och kostnadsnivåer som gäller inom EG måste därför omedelbart påbörjas.

Ett mål är också att upprätthålla en fortsatt hög ambitionsnivå på det regionalpolitiska området samt på miljö- och djurskydds/djurhälsoområdet.

I propositionen anför jordbruksministern att det skulle vara en fördel om villkoren för såväl vegetabilie- som animalieproduktionen fram till ett medlemskap i EG kunde klargöras i ett sammanhang. Han tillkännager också sin avsikt att lämna förslag om grunderna för en successiv anpassning av livsmedelspolitiken i sin anmälan till 1993 års budgetproposition. Kommissionen har mot denna bakgrund beslutat påskynda sin behandling av animaliesektorn och lämna ett separat förslag om denna, vilket bygger på en anpassning till EG:s pris- och marknadsreglering på livsmedelsområdet.

Kommissionen fortsätter sitt arbete med att stämma av 1990 års beslut om mål och medel för att bevara ett öppet och levande kulturlandskap samt med att i anslutning därtill pröva frågan om arealersättning som en metod att bevara öppna landskap. I enlighet med jordbruksministrarnas uttalande i ovannämnda proposition kommer kommissionen också att beakta de kompletterande miljöåtgärder som numera är en del av den gemensamma jordbrukspolitiken. Kommissionen arbetar också med stödet till jordbruket i norra Sverige, vissa andra regionalpolitiskt betingade jordbruksstöd, investeringsstöd och övergångslösningar för att underlätta för de jordbrukare som etablerats under senare år, m.m. Vidare kommer bl.a. behovet av utvecklingsinsatser inom jordbruket och livsmedelsindustrin att diskuteras.

Animalieproduktionens anpassning är nära sammanlänkad med frågan om bevarandet av ett öppet och levande kulturlandskap. Den senare frågan har av tidsskäl inte kunnat behandlas i detta betänkande. Därför har det inte varit möjligt att i betänkandet göra den ingående miljökonsekvensanalys av förslagen som kommissionen anser borde gjorts.

2 Vad innebär ett medlemskap i EG

2.1 Marknaden för animalier

Genom den avreglering som påbörjats i Sverige genom 1990 års livsmedelspolitiska beslut har de tidigare produktionsöverskotten på flertalet av områdena inom animaliesektorn i det närmaste eliminerats. (Jordbruksverkets rapport 1992:30.)

Överskottsproduktionen inom mjölksektorn har i stort sett upphört. Detta har medfört att avräkningspriserna har ökat under produktionsåret 1991/92 jämfört med föregående år. En viss produktionsökning förutses för produktionsåret 1992/93. Utvecklingen på köttområdet har under de senaste åren kännetecknats av att en snabb produktionsanpassning ägt rum. Den snabba anpassningen har gjort att det stora prisfall som avregleringen väntades medföra har uteblivit. Konsumtionen har upprätthållits eller ökat för nöt- och griskött. Produktionen av nöt-, gris-, får- och lammkött är för närvarande inne i en ökningsfas.

Sveriges gränsskydd har i jämförelse med situationen i EG en större inverkan på prisnivån. EG:s system ger marknadspriserna större möjlighet att variera och konkurrensen på marknaden är i allmänhet hård. För flera av de viktiga produktionsgrenarna inom animaliesektorn karaktäriseras situationen inom EG av större eller mindre produktionsöverskott i förhållande till den totala konsumtionen. Marknadssituationen skiljer sig dock åt mellan medlemsländerna. Den svenska livsmedelssektorn får vid ett medlemskap i EG agera på en marknad med hårdare konkurrens. Samtidigt får man tillgång till en marknad som består av mer än 300 miljoner konsumenter.

2.2 Stödnivåer

Stödnivån till jordbruket kan uttryckas på olika sätt. En jämförelse med förhållandena inom EG visar enligt OECD:s beräkningar att stödnivån till den svenska produktionen är högre än i EG. OECD:s beräkningar av s.k. PSE-tal (Producer Subsidy Equivalents) visar att skill-

naderna i stödnivå i stor utsträckning kan hänföras till animalieproduktionen. Stödet enligt dessa beräkningar anges såväl totalt som i procent. Det procentuella PSE-talet kan sägas ange hur stor andel av jordbrukets intäkter som utgörs av olika former av stöd. Av den senaste rapporten från OECD framgår de aktuella PSE-talen för EG och Sverige.

Tabell 1 PSE totalt, samtliga produkter 1988–91

		1988	1989	1990	1991
EG					
PSE-net	miljarder ECU	58.43	54.50	68.00	67.63
PSE-net	%, totalt	46	41	49	49
PSE-net	%, vegetabilier	51	37	52	60
PSE-net	%, animalier	43	42	47	44
Sverige					
PSE-net	miljarder kr	15.50	16.67	19.90	16.38
PSE-net	miljarder ECU	2.09	2.45	2.69	2.16
PSE-net	%, totalt	52	52	61	59
PSE-net	%, vegetabilier	39	50	71	56
PSE-net	%, animalier	58	53	55	60

Uppgifterna för 1988 och 1989 är definitiva medan uppgifterna för 1990 resp. 1991 är preliminära resp. en prognos¹.

Beräkningarna skall i princip avse samtliga stöd som utgår till jordbruket. Skillnader i foderkostnader som en följd av olika regleringssystem är beaktade genom att den fördyring som stödet till foder utgör har avdragits. En viss osäkerhet föreligger i resultaten av beräkningarna, bl.a. beroende på skillnader i det underlag som lämnats från olika länder. Procenttalen varierar också kraftigt mellan olika år samt mellan animalier och vegetabilier. De stora skillnaderna mellan olika år beror främst på förändringar i världsmarknadspriserna. De höga stödnivåerna för vegetabilieproduktionen i Sverige år 1990 förklaras bl.a. av relativt höga inhemska priser i kombination med arealbidrag.

¹ I PSE-beräkningarna ingår följande stöd: marknadsprisstöd, direkta stöd, reduktion av kostnader för insatsvaror, allmänna tjänster (t.ex. statens kostnader för rådgivning, utbildning, forskning, m.m.), delstatliga och regionala stöd samt vissa övriga stöd.

PSE-talen är trots allt ett alltför trubbigt instrument för att kunna dra slutsatser om vid vilken stödnivå den svenska produktionen är konkurrenskraftig gentemot EG:s. Beräkningarna är heller inte avsedda att användas för jämförelser länder emellan. EG:s PSE-tal visar vidare ett genomsnittligt värde för hela Gemenskapen. Om man utifrån kostnader och priser vill bedöma svensk konkurrenskraft är det därför mer relevant att göra jämförelser med våra närmaste konkurrentländer. Sådana studier görs för närvarande på ett flertal håll av såväl offentliga organ som Statens jordbruksverk och Sveriges Lantbruksuniversitet som av branschintressenter.

Gemensamt för flertalet av studierna är att de grundar sig på historiska värden. I huvudsak görs statistiska jämförelser. För att bedöma förmågan till anpassning i jordbruket vore det önskvärt att också studera utvecklingen i ett mer dynamiskt perspektiv med hänsyn till de allmänna förutsättningar, t.ex. det samhällsekonomiska läget, som kan gälla under kommande år. Det pågående effektiviseringsarbetet fångas inte heller upp vid statistiska analyser. Sektorns struktur med många små företag har stor betydelse för anpassningsförmågan. Kommissionen får dock utgå från det befintliga material som tas fram.

En anpassning till EG:s stödsystem, reglering och marknad kommer inte att medge lika höga generella stödnivåer (inkl. djurbidrag) som i dag gäller i Sverige. Det finns därför inom animalieproduktionen ett stort behov av kostnadsanpassning och effektivisering. Det gäller särskilt för nötkötts- och mjölkproduktionen. De ekonomiska villkoren för primärproduktionen måste tydliggöras för att undvika onödiga samhällsekonomiska förluster. Oförändrade stödnivåer leder för animalieproduktionens del till att resurser bibehålls eller förnyas som kan bli överflödiga vid ett EG-inträde.

Konkurrensförmågan hos den svenska produktionen avgörs också av andra faktorer än priset, t.ex. hur produktionen uppfyller marknadens och konsumenternas efterfrågan av olika kvaliteter. Olika regler inom miljöområdet och djurhållningen påverkar också konkurrensförmågan. Inom EG förekommer dessutom särskilda villkor vid sidan av de generella pris- och marknadsregleringarna, främst investerings- och inkomststöd i s.k. mindre gynnade områden (se vidare kap. 3). Vår, i relation till EG, generell sett miljö- och djurvänliga produktion medför inte bara merkostnader utan kan också skapa mervärden. Det i ett internationellt perspektiv unika smittskyddsläge som Sverige

har för djurproduktionen, t.ex. i fråga om salmonella, är en annan tillgång.

För det svenska jordbruket kommer möjligheterna att konkurrera och överleva i EG också till stor del att vara beroende av konkurrensförmågan hos främst insatsvaru- och livsmedelsindustrin. För hela livsmedelskedjans olika led gäller att en ökad effektivisering är nödvändig för att jordbruket skall kunna möta den ökade konkurrens som ett medlemskap i EG innebär.

Vidare bör framhållas att produktionen av mjölk samt nöt- och fårkött skapar betydligt större miljömässiga mervärden i Sveige än i närliggande EG-länder. Exempel på detta är produkternas betydelse för landskapsbild och biologisk mångfald i våra skogs- och mellanbygder. Inom ramen för EG:s jordbrukspolitik finns olika möjligheter till produktionsstöd i syfte att bevara dessa värden.

2.3 Kostnader

EG:s produktpriser är för flertalet produkter inom animaliesektorn lägre än de svenska. Medlemskapet kommer därför att medföra ett kostnadstryck på den svenska produktionen. För vissa kostnader kommer medlemskapet och anpassningen till EG:s politik att innebära en automatisk anpassning. Det gäller t.ex. i fråga om vissa proteinfodermedel och spannmålssubstitut. Andra kostnader påverkas av de allmänna ekonomiska villkoren. Frågan gäller generellt för det svenska näringslivets konkurrenskraft och kan inte specifikt hänföras till jordbruksproduktionen. Möjligheten att påverka dessa förutsättningar och därmed kostnader ligger utanför de jordbrukspolitiska medlems ram. Kostnader som berörs av detta är t.ex. arbets-, kapital- och byggkostnader.

Andra faktorer som påverkar svenskt kostnads läge har att göra med de särskilda geografiska och demografiska förutsättningar som Sverige har, t.ex. klimat, befolkningstäthet och i jämförelsevis långa avstånd. Avstånden har t.ex. påverkat den svenska strukturen i förädlingsindustrin, men medför också högre transportkostnader. Produktionen kan påverkas både i negativ och positiv riktning av klimatet. Odlingsförutsättningarna för viss produktion är sämre än i närliggande konkurrentländer. Samtidigt kan dock sjukdomstryck och därmed

behovet av kemiska medel för att bekämpa skadegörare vara mindre. Kostnader för byggnader påverkas också av klimatfaktorer.

Slutligen påverkas de svenska kostnaderna av vissa särregler som ställer krav på produktionen och som inte har någon motsvarighet i de gemensamma EG-reglerna. Särreglerna är framför allt av ekonomisk betydelse i primärproduktionen. Svenska djurhållningsregler och miljökrav på t.ex. gödselhantering är exempel på särregler. Dessa innebär i allmänhet ökade produktionskostnader. Samtidigt kan reglerna också ha positiva effekter t.ex. för djurhälsan. Man bör också beakta att sådana regler i ökad utsträckning införs i våra konkurrentländer, varför skillnaderna sannolikt kommer att minska på sikt.

2.4 Den gemensamma jordbrukspolitiken

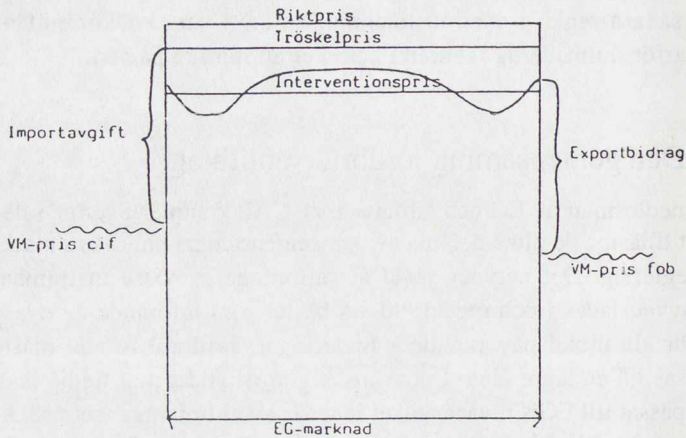
Som medlemmar av EG och omfattade av CAP kommer Sverige således att tillämpa de olika delarna av den gemensamma politikens marknadsreglering. Det betyder såväl återinförande av vissa instrument som utvecklades i och med 1990 års beslut som införande av nya – framför allt utbudspåverkande – regleringar. Jordbruksstödet måste anpassas till en lägre nivå. Det svenska gränsskyddet mot tredje land får anpassas till EG:s nivåer, vilket innebär såväl höjningar som sänkningar. I det följande beskrivs de generella principerna för EG:s politik. Beskrivningar av hur EG:s reglering är utformad för resp. produktområde ges vid en mer ingående genomgång i kap. 3.

2.4.1 Utformning av EG:s marknadsreglering

Inom EG tillämpas i princip enhetliga regler för prisregleringen av jordbruksprodukter. Alla medlemsländer har samma gränsskydd mot länder utanför Gemenskapen. För flertalet sektorer har EG:s marknadsingripande åtgärder hittills varit uppbyggda kring ett prisstöd. Ett administrativt målpris (riktpris) fastställs för en standardprodukt (per kilo levande vikt djur, per liter helmjök eller per kilo spannmål). Detta pris skyddas mot omvärldens prisnivå genom ett gränsskydd. På den inhemska marknaden kan EG-kommissionen genom interventionsköp och exportbidrag hindra priset från att sjunka under en viss nivå. Från interventionslagren kan produkterna antingen avsättas på EG-marknaden vid en senare tidpunkt eller exporteras.

Ytterligare två politiskt fastställda priser är interventions- och tröskelpriserna. Förhållandet mellan interventionspris och marknadspris avgörs när stödköp (intervention) sker. Tröskelpriset är grunden för beräkning av införelavgifter. Förhållandet mellan dessa priser framgår av fig. 1.

Figur 1 EG:s prissystem

Källa: Statens jordbruksverk

Vid handel med tredje land gäller gemensamma regler för medlemsländerna för att det politiskt fastställda priset för EG-marknaden skall kunna upprätthållas. Vid import tas importavgifter ut vars nivå beror på skillnaden mellan världsmarknadspris och EG:s tröskelpriser. EG:s system har en stark gemenskapspreferens och gränsskyddsnivån rymmer för många produkter ett överskydd, dvs. gränsskyddet skyddar en högre prisnivå än det interna marknadspriset.

Exportsubventioner används för att utjämna prisskillnaderna mellan EG och världsmarknaden. Eftersom EG:s prisnivå i normalfallet överstiger världsmarknadsprisnivån innebär det att bidrag utgår till EG:s jordbruksexportörer. Subventionernas storlek sätts dock inte automatiskt som skillnaden i pris mellan dessa två marknader. Å ena sidan tas hänsyn till försörjningssituationen (marknadsbalansen) inom

EG och å andra sidan förs en aktiv exportpolitik. Subventionerna kan således utgå med olika belopp till olika tredjelandsmarknader. Även vid förekomst av bilaterala arrangemang kan bidragen differentieras för olika destinationer.

Dessa två element i EG:s jordbruksreglering, överskyddet i gränsskyddet och den relativt stora påverkan som marknadssituationen har på prisbildningen, bl.a. därför att exportpolitiken inte automatiskt lyfter ut alla pristryckande överskott från marknaden, förklarar skillnaden mellan gränsskyddat pris och marknadspris. Det är också anledningen till vad som i en jämförelse med Sverige kan tyckas vara paradoxalt, nämligen att EG för vissa varor har ett högre gränsskydd och samtidigt lägre marknadspriser.

EG-kommissionen bestämmer hur stora kvantiteter som skall exporteras och från vilket medlemsland. Därefter kan exportörer lägga in anbud till kommissionen om att få exportera en viss kvantitet till viss ersättning. Om anbudet antas får exportören en licens att exportera den angivna kvantiteten, ofta med en bestämd destination. EG:s exportbidrag är således fastställda av EG-kommissionen medan anbudsgivningen gäller priset för den interventionslagrade varan. Exportbidrag utan anbud förekommer också.

Importavgifter och tullar tillförs EG-budgeten. Kostnaderna för interventionsköp och exportbidrag täcks i sin tur av gemensamma budgetmedel. Marknadsregleringarna för en rad produkter kräver vidare licenser vid import och export.

2.4.2 Reformen av EG:s jordbrukspolitik

EG:s jordbrukspolitik kommer enligt beslut i maj 1992 att reformeras. Syftet med EG:s reform är bl.a. att få en bättre balans mellan utbud och efterfrågan i jordbruksproduktionen och därmed att minska överskottsproduktionen och kostnaderna för denna. En utgångspunkt är att jordbrukarna skall kompenseras för sänkta produktpriser. Det centrala ingreppet är sänkningen av stödpriserna på spannmål. Jordbrukspolitikens traditionella instrument i form av gränsskydd, reglerade priser och exportbidrag, finns kvar efter reformen men deras betydelse kommer att minska.

För animalieproduktionen innebär reformen att stödpriserna sänks något för mjölkprodukter och i större omfattning för nötkött (-15 %) som en följd av att produktionskostnaderna minskar genom de sänkta

spannmålspriserna. För nötkött begränsas interventionsköpen och olika former av direktbidrag införs, främst för att stödja den extensiva produktionen vilken inte kan dra lika stor nytta av de sänkta spannmålspriserna (se vidare avsnitt 3.2.1).

Regleringarna för griskött, fågelkött och ägg är direkt relaterade till spannmålspriset eftersom produktionsgrenarna i EG regleringstekniskt ses som en vidareförädling av spannmål. Gränsskydd och exportbidrag för dessa produktionsgrenar sänks därför. Andra delar av marknadsregleringen som t.ex. produktionskvotsystemet för mjölkproduktionen påverkas inte av reformen. Eventuellt kan storleken på kvoterna komma att påverkas.

2.4.3 Särskilda stödåtgärder inom EG

Inom EG finns dessutom i betydande omfattning stödformer som inte förekommer i Sverige med undantag för de norra delarna. Bl.a. särskilda investerings- och inkomststöd, som berör ca hälften av jordbruksarealen inom EG.

2.4.4 Svenska direktbidrag

I dag finns det i den svenska livsmedelspolitiken vissa stödformer och regleringar som inte har någon direkt motsvarighet i EG. Sedan en överenskommelse i GATT år 1989 lämnas en del av det svenska stödet till jordbruket i form av s.k. direktbidrag, i huvudsak bidrag per djur av olika slag. Direktbidragen som tillkommit för att ersätta prishöjningar finansieras av budgetmedel.

2.5 Anpassning av gränsskyddet

EG:s marknadspriser ligger såväl i konsument- som i producentled för flera jordbruksprodukter lägre än de svenska, vilket innebär att vid en fullständig anpassning till EG:s marknad och jordbrukspolitik kommer de svenska pris- och stödnivåerna att sjunka. Samtidigt gäller att gränsskyddet för ett flertal produkter och sannolikt även det totala svenska gränsskyddet är lägre än i EG. Den fullständiga anpassningen kräver således en sänkning av prisnivån samtidigt som gränsskyddet i vissa fall måste höjas.

Detta förklaras av att gränsskyddet i EG skyddar en högre prisnivå än den som faktiskt råder på marknaden. Detta beror på det i regleringen inbyggda avståndet mellan gränsskyddet och den genom intervention- och exportbidragssystemen stöttade prisnivån. I kombination med att EG-marknaden för flera produkter karaktäriseras av stora överskott bidrar detta avstånd till att pressa ner priserna.

Om gränsskyddet skall användas som ett medel för att anpassa den svenska prisnivån till EG:s måste det sänkas. För vissa produkter skulle det innebära att nivån därigenom avlägsnas från EG:s nivå. Även den totala nivån på gränsskyddet skulle vid gränsskyddssänkningar på enskilda produkter sänkas.

Genom EG:s reform av jordbrukspolitiken kommer gränsskyddet på jordbruksområdet att sänkas. Sänkningen kommer att ske med automatik för de produkter som i EG regleringstekniskt betraktas som förädlad spannmål, dvs. griskött, ägg och fågelkött.

2.5.1 Svenska referenspriser

När den interna marknadsregleringen avskaffades i Sverige blev betydligt större prisrörelser än tidigare möjliga. Priserna kan i princip röra sig mellan världsmarknadsprisnivå och gränsskyddad prisnivå. Den 1 juli 1991 ersattes de tidigare mittpriserna av s.k. referenspriser mot vilka gränsskyddet avvägs. I skydd av detta gränsskydd tillåts marknadspriset variera fritt. Denna förändring innebär inte att några grundläggande principer för gränsskyddet har förändrats.

Referenspriserna för spannmål och matpotatis är relaterade till producentledet. Gränsskyddet avvägs dock mot priserna i det led där den internationella handeln äger rum. Detta innebär att vid fastställande av gränsskydd beaktas handelsledens kostnader m.m.

För animalieprodukterna gäller följande referenspriser. Referenspriserna gäller för slakteri-, packeri- eller mejeriled beroende på vara.

Tabell 2 Referenspriser, november 1992

Vara	Referenspris kr/100 kg
Nötkött	2 957
Kalvkött	3 272
Griskött	1 961
Får- och lammkött	3 117
Kyckling	2 072
Ägg	1 185
Smör	2 078
Magert mjölkpulver	1 887
Hårdost	3 096
	kr/100 l
Konsumtionsmjölk (3 % standardmjölk)	456

Införelavgifterna skall bestämmas så att de motsvarar skillnaden mellan referenspris och priset på världsmarknaden. Referenspriser finns angivna för huvudprodukter. Det innebär att gränsskyddet för varor av annan förädlingsgrad sedan relateras till detta gränsskydd via åtgångstal, värderelationer m.m.

Det svenska gränsskyddet för nötkött är mestadels lägre än gränsskyddet i EG inkl. 20 % tull. Inom mejerivaruområdet har Sverige ett högre gränsskydd för mjölkpulver och mjölk och ett lägre för smör och ost. För griskött, ägg och fågelkött är det svenska gränsskyddet avsevärt högre än i EG. För dessa produkter tillämpar EG dock s.k. slusspriser. Om importpriserna understiger slusspriserna tillkommer avgift motsvarande skillnaden mellan slusspris och importpris. Samtidigt bör nämnas att EG tillämpar ett stort antal preferensarrangemang, vilka i praktiken medför ett lägre gränsskydd än det normala vid import från vissa länder/ländergrupper.

2.5.2 Förändringar av det svenska gränsskyddet

I fråga om möjligheten att sänka den svenska gränsskyddsnivån för jordbruksprodukter ställde sig kommissionen i sitt första betänkande avvisande till sådana förändringar, bl.a. mot bakgrund av vad detta skulle kunna få för effekter på de kommande medlemskapsförhandlingarna. Framför allt gällde det i de fall sådana förändringar avlägsnade den svenska gränsskyddsnivån från EG:s, dvs. där det svenska gränsskyddet ligger under EG:s. Kommissionen har under arbetets gång erfarit att sådana förändringar dock torde vara möjliga.

Eftersom Sverige för de aktuella produkterna inom animalieområdet inte har några bundna tullar är från GATT legal synpunkt i första hand GATT:s artikel XXIV 5(a) av intresse. Den innebär att EG efter en utvidgning sammantaget inte skall ha ett högre gränsskydd än vad som gällde för de i tullunionen deltagande länderna före utvidgningen. Blir skyddet högre efter utvidgningen skall det justeras ned.

Den svenska gränsskyddsnivån är såväl på industrivaruområdet som på jordbruksområdet lägre än EG:s. Vilken gränsskyddsnivå det utvidgade EG kommer att hamna på är dock mycket svårt att förutse och beror bl.a. på om t.ex. Österrike, med ett högre gränsskydd än EG:s, blir medlem samtidigt som Sverige.

Under alla förhållanden torde effekterna för EG:s eventuella justeringsbehov av ett sänkt svenskt gränsskydd på vissa jordbruksprodukter få anses försumbara. Gränsskyddssänkningen väntas ju enbart leda till marginellt ökad import i relation till EG:s totala handel. Gränsskyddsförändringar under perioden fram till ett medlemskap torde således vara möjliga om de är nödvändiga för att anpassa den svenska prisnivån till EG:s. Det gäller såväl för varor där gränsskyddet överstiger som där det understiger EG:s nivå.

Eftersom eventuella sänkningar av det svenska gränsskyddet inte avses bindas i GATT kan några kompensationsförhandlingar inom ramen för GATT inte uppstå om sänkta gränsskyddsnivåer skulle medföra ett ökat marknadstillträde – som sedan försvinner – för vissa exportländer under tiden fram till ett svenskt medlemskap.

En annan möjlighet att åstadkomma en sänkning av svenska pris- och kostnadsnivåer är att öka konkurrensen på marknaden, t.ex. genom att ge riktade kvoter med reducerad importavgift till EG. Kvoternas effekt är tvåsidiga eftersom de kan ge svenska exportmöjligheter på EG-marknaden. Kvoter är dock svåra att beräkna så att de

får avsedd effekt. De är vidare administrativt besvärliga för både handel och myndigheter. I valet mellan att använda sänkt gränsskydd eller riktade kvoter för att sänka svenska priser till EG:s nivå förordrar kommissionen generella gränsskyddssänkningar. Kvoter kan dock i något läge vara att föredra. En ytterligare möjlighet är att rikta en gränsskyddssänkning till EG utan kvotbegränsning.

3 Sektorsbeskrivningar

De generella principerna för EG:s marknadsreglering har tidigare behandlats i avsnitt 2.4.1. I det följande görs därför en mera kortfattad beskrivning av skillnader mellan Sverige och EG för resp. sektor i form av regleringar, pris-, stöd- och kostnadsnivåer och andra förutsättningar som har betydelse för kommissionens ställningstaganden och förslag till anpassning av animaliesektorn.

Kostnadsjämförelserna hänför sig till primärproduktionen och kommer i huvudsak från det material som Statens jordbruksverk tagit fram under hösten 1992. I flertalet fall bygger det på jämförelser med danska förhållanden och baseras på genomsnittskalkyler av historiskt material. I kostnadshänseende gäller att en jämförelse med Danmark är relevant i så motto som produktionsförutsättningarna där är någorlunda likvärdiga med villkoren för slättbygderna i Sverige och mot bakgrund av att det troligen är denna prisnivå som kommer att styra den svenska. Det har inte varit möjligt att utifrån detta material kunna dra några mer detaljerade och långtgående slutsatser om vilka kostnader resp. mervärden som t.ex. de svenska särreglerna innebär. Materialet får därför framför allt illustrera ungefärliga nivåer samt peka på de kostnader som i första hand förklarar skillnaderna mellan Sverige och EG. I fråga om anpassningen till EG-marknadens priser och kostnader har även de skillnader som i dag finns mellan de efterföljande leden i Sverige och i EG en mycket stor betydelse.

En mer heltäckande beskrivning av de jordbrukspolitiska medel som i EG kommer att gälla för resp. produktionsgren bör också innehålla de s.k. strukturåtgärder som är en viktig del av EG:s politik. Dit räknas olika slags investeringsstöd och inkomststöd i särskilt de s.k. mindre gynnade jordbruksområdena. Det har vid behandlingen av animaliesektorn inte varit möjligt att analysera den effekt som olika strukturåtgärder kan förväntas få för olika produktionsgrenar, främst gäller det mjölk- och nötköttsproduktionen, i medlemskapsperspektivet. En omfattande kartläggning av strukturstöden pågår för närvarande vid Jordbruksverket. Den beräknas vara klar vid årsskiftet. De strukturstöd inom EG som kan få betydelse för Sverige gäller fram-

för allt de som utbetalas i de mindre gynnande områdena där EG delfinansierar insatserna. Vilka områden som i Sverige kommer att omfattas av dessa stöd blir en av de viktigare förhandlingsfrågorna. EG:s kompletterande miljöstöd kommer också att få stor betydelse i framtiden.

3.1 Mjölkk- och mejerivarusektorn

3.1.1 Marknadsreglering i EG

Målsättningen med EG:s marknadsreglering är att garantera ett visst pris (riktpreis) till producenterna för mjölk- och mejeriprodukter som säljs på EG-marknaden eller utanför denna. Marknadsregleringens delar syftar på olika sätt till att möjliggöra att riktpriiset för den levererade mjölken skall uppnås.

Den kraftigaste marknadsregleringen inom mejerisektorn är de kvoter som gäller för mjölkproduktionen. Varje EG-land har tilldelats en produktionskvot. Systemet innebär att producenterna tilldelas en viss mjölkproduktionskvot. Alternativt kan kvoterna tilldelas mejerierna, vilka sedan administrerar kvotfördelningen till producenterna. Om produktionen överskrider kvoten tvingas medlemslandet betala en s.k. superavgift. För budgetåret 1991/92 uppgick den till 115 % av riktpriiset. Den tilldelade kvoten baseras huvudsakligen på mjölkinvägningen vid en historisk tidpunkt.

Vidare tillämpas ett system med intervention – offentliga stödköp till ett lägsta garantipris – av vissa produkter, nämligen smör, skummjölkspulver och vissa italienska ostar. Interventionsköp skall vara en undantagsåtgärd och inköpen kan begränsas till vissa delar av året. Uppköpen sker när marknadspriset sjunkit till en viss nivå under interventionspriset. Som ett alternativ till de offentliga uppköpen för lagring kan EG-stöd lämnas till privat lagring av vissa mejeriprodukter. För olika mejeriprodukter fastställs också med utgångspunkt i riktpriiset ett tröskelpreis, vilket i sin tur utgör grund för gränsskyddet (införelavgiften skall i princip utgöra skillnaden mellan tröskelpreis och världsmarknadspris).

Systemet för gränsskyddet är komplicerat på mejerisidan. Principen är att införelavgiften beräknas som skillnaden mellan tröskelpriiset och en prisnivå på den importerade varan. Därutöver finns ett an-

tal importrestriktioner vilka framför allt grundas på särskilda avtal som EG slutit med olika tredje-länder men även inom GATT:s ram.

Exportbidragen fastställs med utgångspunkt i de priser som tillämpas i den internationella handeln med mejeriprodukter. Såväl EG:s exportbidrag som införselavgifter varierar för olika produkter, framför allt beroende på förädlingsgrad.

EG:s reform av den gemensamma jordbrukspolitiken innebär på mjölkområdet att interventionspriset på smör sänks med 2,5 % budgetåren 1992/93 och 1993/94, dvs. totalt med 5 %. Foderkostnaderna minskar samtidigt eftersom spannmålspriset sänks genom reformen.

3.1.2 Nuvarande svenska förenklade reglering och djurbidrag

Sverige har i dag inte någon motsvarighet till det kvotssystem eller till den interna marknadsreglering som EG tillämpar. Vilken kvot som Sverige kommer att tilldelas är en fråga som avgörs vid de kommande förhandlingarna om ett svenskt medlemskap.

Omställningskommissionen har i sitt första betänkande lämnat förslag om att ett begränsat exportbidrag införs för ost.

Den interna mjölkprisreglering som tidigare tillämpades i Sverige upphörde den 1 juli 1991 som en följd av det livsmedelspolitiska beslutet år 1990. Ett förenklat system för lönsamhetsutjämning utan exportfinansiering infördes samtidigt för mejeriproduktionen. Detta system skall enligt 1990 års beslut avvecklas den 1 juli 1995. Utjämningssystemets syfte är att ge mejerierna möjligheter att betala mjölkproducenterna samma pris för råvaran oavsett produktionens sammansättning. Inom ramen för detta har under budgetåret 1991/92 omfördelats ca 1 500 miljoner kronor från konsumtionsmjölk och grädde till övriga mjölkprodukter (ost, mjölkpulver m.m.).

Genom riksdagsbeslut under våren 1992 (prop. 1991/92:96, JoU15, rskr. 253) har riksdagen gett regeringen bemyndigande att avveckla utjämningsystemet i annan takt än som tidigare beslutats.

Statens jordbruksverk har i september 1992 lämnat ett förslag till regeringen om avtrappning av det förenklade utjämningsystemet för mejeriprodukter. Förslaget utgår från att den svenska mejerinäringens övergång till att bli en del av EG-marknaden underlättas så att mejeriföretag som har förutsättningar att vara konkurrenskraftiga i ett EG-perspektiv inte slås ut före ett medlemskap.

Den svenska prisnivån är högre för dryckesmjölk, ost och mjölkpulver än i Danmark och angränsande EG-länder. För grädde är den svenska prisnivån betydligt högre. För smör är prisnivån i Sverige i nivå med eller något lägre än i Danmark och angränsande EG-länder.

Jordbruksverkets slutsatser är att de prisrelationer som råder i Sverige i dag mellan olika mejeriprodukter i betydande grad korresponderar med de som gäller i Danmark. Enligt verkets bedömning bör gällande referenspriser behållas ända fram till ett medlemskap. Övergången till EG-förhållanden i samband med medlemskap bör därmed kunna göras utan att stora relativa prisändringar aktualiseras.

Själva avvecklingen av utjämningssystemet föreslår man görs i två steg, vilka inleds under år 1994. Med en tidigare påbörjad avtrappning av systemet menar verket att ett antal små mejeriföretag skulle riskeras att slås ut. Det första steget tas genom att avgifterna halveras den 1 juli 1994. Det andra steget bör tas vid inträdet i EG som förutsätts äga rum den 1 januari 1995.

Sedan en överenskommelse i GATT år 1989 lämnas en del av stödet till jordbruket i form av s.k. direktbidrag. Bl.a. har detta utbetalats som ett stöd per mjölkko. För år 1991 uppgick detta bidrag till 2 330 kr/ko. Omräknat till bidrag per kilo mjölk motsvarar det ca 0,40 kr. Totalt utbetalades 2 395 miljoner kronor som direktbidrag för budgetåret 1991/92. Av dessa medel uppgick ersättningen till mjölksektorn till 1 239 miljoner kronor (exkl. norrlandsstöd). För budgetåret 1992/93 har regeringen föreslagit riksdagen att direktbidragen skall uppgå till 1 600 miljoner kronor. Omställningskommissionen har i sitt första betänkande föreslagit att delar av de medel som hittills utbetalats som djurbidrag omfördelas till arealbidrag för vegetabilieproduktionen för budgetåren 1993/94 och 1994/95.

3.1.3 Kvoter inom det bilaterala jordbruksavtalet

Det nyligen ingångna EES-avtalet mellan EG och EFTA omfattar inte den egentliga jordbrukspolitik, men till själva avtalet har också knutits ett antal bilaterala jordbruksöverenskommelser mellan EG och enskilda EFTA-länder. Detta avtal innebär för svensk del att vissa jordbruksvaror från EG vid import till Sverige resp. vissa svenska jordbruksvaror vid import till EG befrias från införselavgifter och tullar, i de flesta fall inom ramen för överenskomna kvantiteter.

På mejeriområdet öppnar EG tull- och avgiftsfria kvoter för svensk export av ost. På motsvarande sätt etablerar Sverige i och med avtalet en avgiftsfri importkvot för ost, t.ex. ost av camembert-typ, grönsmörgelost samt fetaost. Den svenska exportkvoten för ost till EG är 1 000 ton (hårdost), medan 1 300 ton ost från EG ges tillträde till den svenska marknaden.

3.1.4 Priser och kostnader i mjölkproduktionen

Producentpriserna inom EG varierar ganska kraftigt vilket bl.a. beror på skillnader i naturliga förutsättningar för jordbruk, i avsättningsförhållanden och förändringar i valutakurser. I de flesta prisundersökningar har Irland och Storbritannien de lägsta avräkningspriserna. Danmark hör, tillsammans med Spanien och Italien, till de länder som har de högsta avräkningspriserna.

Statens jordbruksverk visar i rapport 1992:17 på följande producentprisjämförelser. Priserna är angivna vid 3,7 % fetthalt. Det svenska priset är angivet vid 3,7 % fetthalt, exkl. statliga pristillägg, extra utjämningsbidrag och kobidrag. För Sverige har dessutom angivits ett approximativt värde där kobidraget räknats om till ett påslag på mjölkpriset vid en avkastning på 6 000 kg/år.

Tabell 3 Mjölkspriserna i EG budgetåret 1990/91

	kr/kg
Danmark	2,41
Tyskland	2,17
Frankrike	1,97
Irland	1,76
Luxemburg	2,32
Nederländerna	2,17
Storbritannien	1,87
Italien	2,93
Sverige	2,69
Sverige inkl. kobidrag	3,10

Källa: Statens jordbruksverk

Det svenska producentpriset för mjölk varierar dock inom landet. Tabell 4 visar grundpriserna för mjölk inom olika mejeriföreningar, priserna gällde år 1991 (vid 4,2 % fetthalt och 3,4 % proteinhalt).

Tabell 4 Svenska avräkningspriser år 1991

Mejeriförening	kr/kg
Skånemejerier	2,75
Arla	2,71
Falköping	2,80
Milko	2,67
NNP	2,54
Norrmejerier	2,65

Av tabell 4 framgår att grundpriserna i de nordliga mejerierna är lägre än i södra Sverige. Till grundpriserna kommer det statliga pristillägget för olika stödområden. Beroende på stödområdet varierar tilläggen mellan 20 och 96 öre/kg mjölk.

Ett medlemskap i EG torde innebära en hård konkurrens från Tyskland och Danmark till följd av deras geografiska läge nära den svenska marknaden. För prisbildningen kommer även transportkostnaderna att ha betydelse vid ett medlemskap i EG, både för svensk export till EG-marknaden och för import därifrån till Sverige.

Produktionskostnaderna i Sverige skiljer sig från motsvarande kostnader inom EG. Olika studier från bl.a. Jordbruksverket och Svenska mejeriernas riksförening har uppskattat kostnadsskillnaderna mellan svensk och dansk produktion till mellan 50 och 90 öre/liter mjölk. Kostnaden för kraftfoder och vallfoder är högre i Sverige. Detta förklaras av att proteinfodret beläggs med en importavgift som inte har någon motsvarighet i EG. Vallfodret belastas indirekt genom prisreglerings- och miljöavgifter på handelsgödsel. Det svenska klimatet medför kortare betessäsonger, vilket leder till högre foderkostnad. Förutställningarna skiljer sig åt inom landet även på grund av jordmån och topografi, således mellan mellan- och skogsbygd å ena sidan och slättbygd å den andra. Även producentprisnivån varierar inom Sverige. Den svenska djurskyddslagen medför något högre kostnader t.ex. genom att betesgång är obligatorisk under sommaren och genom krav på minsta utrymme i bås. Vidare pekar Jordbruksverket på att pro-

duktionsstrukturen i Sverige med större andel mindre besättningar har betydelse för ett högre kostnadsläge jämfört med Danmark.

3.1.5 Gränsskydd

Inom mejeriområdet har Sverige jämfört med EG ett högre gränsskydd för mjölkpulver och flytande mejeriprodukter och ett lägre gränsskydd för smör och ost. Detta illustreras i tabell 5 genom exempel på gränsskyddsnivåer inom mejeriområdet i Sverige och EG i oktober 1992 (kr/100 kg):

Tabell 5 Gränsskyddsnivåer för mejeriprodukter

	EG	Sverige
Hårdost	1 470–1 904	1 340
Mjölkpulver magert	853	1 280
Smör	2 077	1 185
Dryckesmjölk > 1,5 % fett	190	300

3.2 Nötkött

3.2.1 Marknadsreglering och direktstöd i EG

Inom nötköttsregleringen fastställs årligen ett orienteringspris (eftersträvat riktpreis) och, i förhållande till detta, ett interventionspris. Interventionsuppköpen är begränsade och kan t.ex. först göras i en medlemsstat när marknadspriset nationellt sjunker till en viss nivå under interventionspriset. Marknadspriset kan således ligga under interventionspriset. Dessutom finns en övre gräns för hur mycket som årligen totalt inom EG kan köpas in enligt interventionsförfarande.

Gränsskyddet vid import av nötkött till EG består både av tull och rörliga införselavgifter. Tullen är 20 % för kött och 26 % för köttkonserver. Införselavgiftens nivå bestäms av förhållandet mellan marknadspris och orienteringspris. I vissa fall tas ingen införselavgift ut, t.ex. när marknadspriset når en viss nivå över orienteringspriset. Exportbidrag sätts utifrån skillnaden mellan prisnivån inom EG och

världsmarknaden. Nivån är kopplad till produktens kvalitet, värde och exportdestination.

Som ett komplement till det rena prisstödet finns det producentstöd inom EG, s.k. djurbidrag. Det utbetalades för budgetåret 1991/92 två slags djurbidrag till nötköttsproducenter inom EG, en handjurs- och en amkopremie. Handjurspremien betalas ut för varje handjur/stut som levereras till slakt. Premien begränsas till maximalt 90 djur/företag.

Reformen av CAP innebär att interventionspriset på nötkött stegvis sänks med 15 % samt att interventionsuppköpen begränsas. Prissänkningen motiveras av lägre foderpriser genom att spannmålspriset sänks samt av ambitionen att bibehålla nötköttets konkurrenskraft i konsumentled jämfört med annat kött. Begränsningarna i interventionsuppköpen kan i sin tur innebära att kraften i interventionssystemet försvagas så mycket att den verkliga prissänkningen blir större än 15 %.

För att kompensera de producenter som bedriver en mindre intensiv produktion förstärks de tidigare systemet med djurbidrag. Vidare införs ett s.k. extensifieringsbidrag grundat på antalet djurenheter per ha grovfoderareal.

Bidrag för handjur kommer att betalas ut för upp till 90 djur/besättning under förutsättning att djurtätheten understiger 2 djurenheter/ha grovfoderareal. För små besättningar (< 15 djurenheter) finns dock ett undantag från grovfoderkravet. Handjurbidraget maximeras av ett referenstal som motsvarar antalet djur för vilka bidrag har betalats ut under något av åren 1990–1992. Rätten att få amkostöd begränsas också för varje producent till antalet tidigare utbetalda bidrag under något av åren 1990, 1991 eller 1992. Extensifieringsbidraget utbetalas för amkor och handjur till producenter som kan bevisa att djurtätheten i genomsnitt under ett år har understigit 1,4 djurenheter/ha grovfoderareal.

De djurbidrag som ingår i reformen framgår nedan:

Amkopremie	120 ECU/ko och år	(1 020 SEK)
Ungnöt 12 månader	90 ECU/tjur	(765 SEK)
Ungnöt 22 månader	90 ECU/tjur	(765 SEK)
Extensifieringsbidrag	30 ECU/djur	(255 SEK)

3.2.2 Svensk reglering och djurbidrag

De interna marknadsregleringarna har genom 1990 års livsmedelspolitiska beslut i princip avvecklats för nötköttsproduktionen. Under en övergångstid tillämpas t.o.m. budgetåret 1993/94 ett temporärt system för exportfinansiering av nöt- och griskött. I sitt första betänkande har omställningskommissionen i fråga om detta system bl.a. föreslagit att det förlängs med ett halvår fram till tidpunkten för svenskt medlemskap i EG, dvs. den 1 januari 1995.

Även för nötköttsproduktionen betalades det ut ett djurbidrag i december 1991 (jfr avsnitt 3.1.2). Bidraget utbetalades med 155 kr/ungnöt. Utslaget på den totala produktionen av nötkött under 1991 motsvarade det ett bidrag om 1,28 kr/kg kött. Totalt utbetalades 168 miljoner kronor under år 1991 till köttproduktionen i form av ungnötsbidrag. Under år 1992 har vidare utbetalats engångsbidrag på ca 1 000 kr per di- eller amko. Det innebär ett stöd på totalt 100 miljoner kronor till självrekryterande köttproduktion.

3.2.3 Kvoter inom det bilaterala jordbruksavtalet

I likhet med vad som nämnts om ömsesidiga avgiftsfria kvoter för ostexport mellan Sverige och EG (se avsnitt 3.1.3) omfattas också handeln med nötkött av sådana.

För färskt och kylt nötkött och beredda nötköttsprodukter inrättas ömsesidiga tull- och avgiftsfria kvoter inom EES-avtalets ram. För nötkött omfattar kvoterna 4 000 ton för vardera parten, medan 1 500 ton beredda köttvaror ges tillträde till svensk marknad och 2 500 ton av motsvarande svenska varor till EG:s marknad. Avtalet innehåller också en utvecklingsklausul som ger möjlighet att, om parterna är ense, ge och erhålla förmåner utöver dem som överenskommits.

3.2.4 Priser och kostnader i nötköttsproduktionen

Jordbruksverkets studier av nötköttsproduktionen visar på stora skillnader i avräkningspris i producentled mellan Sverige och Danmark. Inom EG varierar också avräkningsprisnivån mellan medlemsländerna. Prisnivån är högre i underskottsländer. På kort sikt räknar Statens jordbruksverk med att en anpassning till danska priser skulle innebära

att den svenska prisnivån (inkl. djurbidrag) faller med ca 20 %. Denna sänkning kompenseras bara till en viss del av de sänkta foderkostnader som ett EG-medlemskap medför.

Marknadspriset för nötkött varierar inom Sverige. Priset har normalt varit något högre i Norrland än i Mellansverige. Under år 1991 var skillnaden ca 70 öre/kg. Till marknadspriset tillkommer ett pristillägg som betalas ut per kilo kött beroende på stödområde. Under år 1991 var dessa belopp mellan 1,20 och 8,35 kr/kg beroende på stödområde.

Jordbruksverkets jämförelse mellan förhållandena för nötköttsproduktion i Danmark och Sverige visar förutom på skillnader i foderkostnader på skillnader i arbets- och byggnadskostnader. Skillnaderna i djurhållningsregler bedöms inte ha någon avgörande inverkan på produktionskostnaden för nötkött i Sverige jämfört med i EG. Trots att dessa faktorer kan förklara en del av kostnadsskillnaderna återstår dock en ganska stor del. Detta beror sannolikt på naturliga nackdelar i form av kortare betessäsong, större krav på byggnader och vinterfoder och regionalt betingade sämre strukturförutsättningar. Om inte dessa skillnader kan utjämnas genom effektivisering kan nötköttsproduktionen få svårigheter att nå konkurrenskraft jämfört med viktiga EG-länder.

3.2.5 Gränsskyddsnivåer

Det svenska gränsskyddet för nötkött ligger lägre än EG:s. Gränsskyddsnivån var t.ex. i oktober 1992 för färskt nötkött (halfall) drygt 21 kr/kg i EG. Därutöver togs en tull på 20 % ut vid import till EG-marknaden. I Sverige var gränsskyddet för motsvarande produkt vid samma tillfälle 19,30 kr/kg. För fryst nötkött är EG:s gränsskydd lägre medan Sverige tar ut samma införselavgift för fryst som för färskt nötkött.

3.3 Grisköttsproduktion

3.3.1 Marknadsreglering m.m. i EG

Grisköttsproduktionen behandlas regleringstekniskt inom EG i princip som en vidareförädling av spannmål. Ekonomin i grisköttsproduktionen är i hög utsträckning påverkad av spannmålspriserna eftersom

spannmål utgör en väsentlig beståndsdel av fodret – och därmed av produktionskostnaderna. För griskött finns därför ingen permanent interventionsordning av motsvarande slag som för nötkött. Stödet till griskött belastar den gemensamma budgeten i mycket liten utsträckning. Årligen fastställs ett baspris som utgör det eftersträvade producentpriset.

Grisköttsmarknaden är i praktiken i liten omfattning berörd av regleringen varför marknadsinslaget är högt och priserna kan variera i hög utsträckning.

Det yttre gränsskyddet för griskött är uppbyggt med utgångspunkt i slusspriser och importavgifter. Slusspriserna skall i princip ange produktionskostnaderna för grisuppfödning i tredje land som skulle ha fått köpa spannmålen till världsmarknadspris. Importavgifterna beräknas med utgångspunkt i EG-producentens merkostnader för spannmålen med ett tillägg av en gemenskapspreferens. Beräkningen av avgiften utgår från tröskelpriset för spannmål, vilket i allmänhet ligger över marknadspriset. I beräkningen förutsätts också att produktionen i EG baseras på (dyr) EG-producerad spannmål. Slussprisets konstruktion har också betydelse för nivån på gränsskyddet.

Vid beräkning av exportbidragen för griskött utgår EG bl.a. från interna och externa marknadsförhållanden och från den skillnad i uppfödningkostnad som skulle existerat om spannmålen i stället hade kunnat köpas till världsmarknadspris.

Griskött behandlas inte direkt i EG:s reform av jordbrukspolitiken. De sänkta spannmålspriserna leder dock till motsvarande nedjusteringar av exportbidrag och gränsskydd för griskött.

3.3.2 Svenska handelspåverkande regler

I Sverige tillämpas inte någon intern marknadsreglering för griskött. I likhet med vad som gäller för nötkött finns ett temporärt exportstödssystem och exportbidrag utbetalas inom detta för vissa kött detaljer. Det utbetalades budgetåret 1991/92 inga djurbidrag för grisköttsproduktionen.

Import av griskött till Sverige tillåts för närvarande av smittskyddsskäl bara från Danmark, Irland och Storbritannien.

3.3.3 Priser och kostnader i grisköttsproduktionen

Avräkningspriserna inom EG varierar mellan medlemsländerna, vilket bl.a. kan bero på marknadssituationen. Den danska prisnivån har under år 1992 t.ex. legat över de holländska prisnoteringarna. Båda länderna är stora exportörer av griskött.

Den svenska pris- och kostnadsnivån ligger högre än EG:s, vilket bl.a. beror på högre foderkostnader. Avräkningsprisnivån för svenskt griskött har under de senaste åren i genomsnitt legat mellan 14 och 15 kr/kg. Prisskillnaden mot den danska produktionen har varit ca 3–4 kr/kg. Variationer har dock förekommit under åren bl.a. beroende på säsong och marknadssituation.

Marknadspriset har även varierat i Sverige. Priset för griskött låg under år 1991 i genomsnitt ca 65 öre/kg högre i Norrland än i Mellansverige. Pristillägget som därutöver har utbetalats för stödområdena i norra Sverige var mellan 60 öre/kg och 2,05 kr/kg för år 1991.

Att den svenska smågrisproduktionens produktivitet, t.ex. i fråga om antalet smågrisar/sugga och år har en stor betydelse som förklaringsfaktor till kostnadsskillnader mellan Sverige och Danmark visar bl.a. branschens studier. Statens jordbruksverk pekar vidare på att de svenska djurskyddsreglernas utrymmeskrav för djuren och miljöreglernas krav på lagringskapacitet för gödsel har betydelse för det högre svenska kostnadsläget. Även om dessa merkostnader delvis kan motverkas av positiva priseffekter är det angeläget att denna fråga analyseras ytterligare. Högre byggnadskostnader på grund av ett högre allmänt kostnadsläge är också en delförklaring till skillnader i kostnadsläge. Senare analyser visar dock att det svenska kostnadsläget för byggnader har sänkts bl.a. till följd av lågkonjunkturen. Kostnadseffekten av de svenska särreglerna beror dels på i vilken utsträckning EG kommer att förändra sina regler i riktning mot de svenska, dels på vilket merpris dessa regler kan ge för det svenska grisköttet.

3.3.4 Gränsskyddsnivåer

Den svenska gränsskyddsnivån ligger för griskött avsevärt högre än i EG. EG:s slussprissystem innebär dock att den gränsskyddade nivån i praktiken kan vara något högre än vad importavgifterna visar på. För helfall av griskött gällde t.ex. i oktober 1992 att nivån på EG:s gräns-

skydd var 5,35 kr/kg för fryst kött och 7,76 kr/kg för färskt kött medan motsvarande svenska importavgift var 12,50 kr/kg.

3.4 Ägg

3.4.1 Marknadsreglering i EG

De jordbrukspolitiska medel som påverkar EG:s handel med ägg och äggprodukter är gränsskydd och exportbidrag. Äggsektorn omfattas således inte av något interventions- eller riktprissystem. Regleringen är uppbyggd enligt samma principer som gäller för grisköttsproduktionen, dvs. äggproduktion ses regleringstekniskt som en vidareförädling av spannmål. Nivån på gränsskydd och exportbidrag sätts med utgångspunkt från spannmålspriset. Reformen av EG:s jordbrukspolitik påverkar nivån på gränsskyddet och exportbidragen genom att effekten av sänkta spannmålspriser slår igenom.

3.4.2 Svenska importregler

Den svenska marknaden skyddas av ett gränsskydd mot omvärlden. Sverige har för ägg högt ställda sanitära och hygieniska krav på importen. Smittskyddsreglerna innebär att import av ägg bara tillåts från ett fåtal länder. Smittskyddsreglerna inom EG omfattar endast djurhälsa och inte som de svenska reglerna även smitta som kan drabba människor, exempelvis salmonella. Regeringens ambition är att de svenska smittskyddskraven skall kunna upprätthållas även efter ett medlemskap i EG. Resultatet av dessa förhandlingar kommer således att få en avgörande betydelse för den svenska produktionens konkurrenskraft.

3.4.3 Priser och kostnader i äggproduktionen

Det svenska avräkningspriset för ägg har under senare år legat runt 8–9 kr/kg, vilket inneburit en skillnad på ca 2–2,50 kr/kg jämfört med de danska priserna. Statens jordbruksverks studier av produktionskostnader i Sverige och i EG visar att äggproduktionen i Sverige har högre kostnader för bl.a. foder, byggnader och arbete. De svenska djurskyddsregler som påverkar produktionskostnaderna i förhållande till EG gäller kraven på ett visst minsta burutrymme per höna.

Sverige ställer hårdare krav för detta än EG. Efter år 1998 blir det i Sverige över huvud taget inte tillåtet att hysa höns i burar. Vid nyinvesteringar måste dessa krav uppfyllas redan i dag. Vilka kostnadsnivåer detta kommer att medföra är dock mycket svårt att bedöma i dag. Den effekt detta kan ha på den svenska produktionen är dock att nyinvesteringar hålls tillbaka och därmed rationaliseringar av produktionen. I dag finns inga godkända produktionssystem.

3.4.4 Gränsskyddsnivåer

Gränsskyddet i Sverige för ägg överstiger betydligt EG:s motsvarande skydd. En jämförelse mellan gränsskyddsnivåerna i EG och Sverige i september 1992 visar t.ex. att det svenska gränsskyddet för ägg för humankonsumtion var 7,95 kr/kg medan EG:s motsvarande gränsskydd var 2,89 kr/kg. I och med att reformen av CAP genomförs och spannmålspriserna successivt sänks kommer EG:s gränsskydd för ägg att ytterligare sänkas.

3.5 Fågelkött

3.5.1 Marknadsreglering i EG

Fågelkött omfattas i EG inte av något interventions- eller riktprissystem. Marknadsregleringen består av införselavgifter och exportbidrag. Nivån på dessa är liksom för griskötts- och äggregleringen relaterad till spannmålspriset eftersom produktionsgrenarna regleringstekniskt behandlas som förädlad spannmål. Effekterna av EG:s reform kommer på fågelköttsektorn via sänkta spannmålspriser, vilka påverkar nivån på införselavgifter och exportbidrag och därmed produktpriserna. Principerna i regleringen påverkas däremot inte.

3.5.2 Svensk importreglering

Sverige har för fågelkött ett yttre gränsskydd. Den interna marknadsregleringen avvecklades den 1 juli 1991. De svenska smittskyddsreglerna för djur och djurprodukter tillåter – på samma sätt som gäller för import av ägg – bara import av färskt och fryst fågelkött från ett begränsat antal länder. Begränsningen beror främst på att flertalet länder inte kan garantera frihet från Newcastle-sjukan och hönspest. För-

utom regler för att hindra införsel av smittsamma djursjukdomar påverkas handelsmöjligheterna även av regler för sjukdomar som kan överföras till människor, t.ex. salmonella.

3.5.3 Priser och kostnader i fågelköttproduktionen

Avräkningspriset för kyckling (levande vikt) har i Sverige legat runt 9–10 kr/kg under de senaste åren. Jämfört med danska avräkningspriser har det motsvarat en skillnad på ca 4–4,50 kr/kg. De svenska djurhållningsregler som påverkar produktionskostnaderna gäller framför allt bestämmelser om beläggningstäthet för slaktkycklingar. Dessa har inte någon motsvarighet i EG:s gemensamma lagstiftning. På foderområdet gäller i Sverige sedan den 1 januari 1986 att antibiotika inte får ges i tillväxtbefrämjande syfte. Något motsvarande förbud finns inte i EG.

3.5.4 Gränsskyddsnivåer

En jämförelse mellan gränsskyddsnivåerna i EG och i Sverige i dag visar att det svenska gränsskyddet ligger betydligt över EG:s nivå. I och med att reformen av CAP genomförs och spannmålspriserna successivt sänks kommer EG:s gränsskydd att ytterligare sänkas. Gränsskyddsnivån var i september 1992 för hel, fryst kyckling uttryckt i svenska kronor i EG 3,28 kr/kg och för motsvarande produkt i Sverige 13,25 kr/kg.

3.6 Får- och lammköttproduktion

3.6.1 Marknadsreglering och stödsystem

EG är inte självförsörjande på får- och lammkött. Stöd ges till privat lagring för att utjämna säsongvariationer. För närvarande lämnas inte exportbidrag. Den viktigaste stödformen till produktionen är ett djurbidrag som utbetalas till producenter som har fler än tio tackor. EG:s import sker nästan helt inom ramen för frivilliga begränsningsavtal med traditionella exportländer. Dessa länder har gått med på att begränsa sin export i utbyte mot att gränsskyddet till EG reducerats. Dominerande exportland är Nya Zeeland.

Bidragen för åren 1990–1992 var i danska kronor:

1990	214,07	DK/tacka
1991	183,35	DK/tacka
1992	169,87	DK/tacka

Fr.o.m. år 1990 tillämpas en begränsning av bidragsutbetalningarna som grundas på besättningsstorlek. Fullt bidrag utbetalas till de första 500 tackorna i låglandsområden och de första 1 000 tackorna i mindre gynnade områden. För överskjutande antal betalas 50 % av fullt bidrag ut. Denna begränsning kommer endast att få en mycket begränsad påverkan på svenska producenter. Det fanns år 1989 endast en besättning med fler än 500 tackor i Sverige. Producenter i mindre gynnade områden erhåller ytterligare ett bidrag för de första 1 000 tackorna (år 1991 uppgick det till ca 34 kr/tacka).

Reformen av CAP innebär i huvudsak att djurbidragen kommer att begränsas av en kvot som fastställs för varje enskild producent. Systemet med kvotering innebär en viss låsning av den befintliga strukturen.

3.6.2 Svenska direktstöd

För lammproduktionen betalades det för budgetåret 1991/92 ut ett stöd på 48 kr/lamm. Totalt uppgick direktbidragen (exkl. norrlandsstödet) för får- och lammproduktionen till 8,5 miljoner kronor.

3.6.3 Pris- och kostnadsjämförelser

Det svenska avräkningspriset har under den senare hälften av 1980-talet varit högre än det danska. Ett vägt avräkningspris för lammkött var i Sverige t.ex. ca 21,60 kr/kg under budgetåret 1990/91 medan motsvarande pris i Danmark var ca 3,50 kr lägre. Bidragsnivån i EG är dock högre än i Sverige varför totalintäkten blir något högre i Danmark.

4 Vissa utgångspunkter för kommissionens förslag

4.1 Inledning

Utgångspunkten för kommissionens arbete och förslag är att det före ett medlemskap bör ske en anpassning av jordbruket och livsmedelsindustrin till EG:s förutsättningar så att Sverige vid inträdet i EG har en stark och konkurrenskraftig jordbruksnäring och livsmedelsindustri. Kommissionens arbetsområde begränsas till det behov av åtgärder som kan finnas för tiden fram till ett medlemskap. Kommissionen begränsar sig i detta delbetänkande till åtgärder som syftar till att skapa konkurrenslikställighet med jordbruket inom EG med utgångspunkt från EG:s pris- och marknadsregleringar. Medlemskapet kan i sig medföra effekter för jordbruket, som Sverige av olika skäl kan ha önskemål om att mildra eller undvika, t.ex. genom särlösningar och undantagsbestämmelser. Eftersom kommissionen inte skall utarbeta förhandlingsunderlag ligger sådana frågor utanför kommissionens uppgifter.

De allmänna utgångspunkter som framgår av kap. 1 och 2 upprepas inte här. I det följande kompletteras dessa av några mera specifika utgångspunkter som kommissionen haft för sina förslag. Kommissionens förslag har som en utgångspunkt att Sverige blir medlem i EG den 1 januari 1995. Anpassningsåtgärderna på animalieområdet bör dock liksom på vegetabilieområdet utformas så att något års försening inte innebär några större problem. Inom animalieområdet är det framför allt takten i gränsskyddsförändringarna som kan behöva prövas vid en förskjutning av tidpunkten för medlemskap. Ett uteblivet medlemskap innebär självfallet att en genomgripande omprövning kan behövas. Kommissionen bedömer dock att i ett sådant läge en viss anpassning till EG:s förhållanden behövs bl.a. på grund av EES-avtalet och åtföljande bilaterala avtal på jordbruksområdet.

För att vara konkurrenskraftig vid tidpunkten för svenskt medlemskap måste den svenska produktionen av livsmedel kunna ske under de konkurrensförhållanden som kostnads- eller stödnivån i EG skapar.

För att föreslå lämpliga anpassningsåtgärder behöver således en bedömning göras av den prisnivå som kan förväntas råda i Sverige vid ett medlemskap.

Att uppskatta den framtida svenska prisnivån i EG är givetvis svårt. En rimlig utgångspunkt är dock att prisnivån i Sverige i stor utsträckning kommer att påverkas av prisnivån i närliggande EG-länder, framför allt då av den danska. Kommissionens jämförelser är därför i huvudsak gjorda med danska förhållanden. De uppskattningar av behovet av kostnadsanpassning som kommissionen har fått göra baseras på olika uppgifter, som t.ex. jämförelser mellan danska och svenska producentpriser samt beräknade effekter av EG:s beslutade reform av jordbrukspolitiken på framtida priser och stöd.

Dessutom är det förmodligen så att precis som det föreligger skillnader mellan olika EG-länders prisnivåer är det inte osannolikt att prisnivån i åtminstone vissa delar av Sverige kommer att avvika från den danska. Långa avstånd och därmed transportkostnader som inte har en motsvarighet i andra delar av EG kan t.ex. för vissa produkter medföra högre prisnivåer i Sverige än i Danmark. Kommissionen har dock inte ansett sig kunna beräkna sådana prisskillnader med sådan säkerhet att de kan tas till intäkt för ett minskat rationaliseringsbehov. De har dock beaktats i samband med förslagen om takten i anpassningen.

Anpassningsåtgärdernas syfte är att få ett jordbruk som har förutsättningar att överleva och utvecklas med de nya förutsättningar och spelregler som medlemskapet innebär. De förändringar av priser och villkor som görs under anpassningsperioden måste därför ge rätt signaler till marknadens aktörer.

Som aviserats i kommissionens första delbetänkande skall effekten av förslagen rörande vegetabilieproduktionens anpassning på animalieproduktionen behandlas. I det följande är därför en utgångspunkt att spannmålspriset i Sverige kommer att ligga i nivå med det inlösenpris som motsvarar EG:s vid tidpunkten för ett svenskt medlemskap, vilket föreslagits i kommissionens första betänkande.

Kommissionen vill understryka att behovet av kostnadsanpassning finns hos livsmedelskedjans samtliga aktörer. Kommissionens behandling och genomgång av animaliesektorn tar i första hand upp primärproduktionen men också en viss del av uppsamlings- och förädlingsleden. Som framgår av det tidigare resonemanget om gränsskyddet

(kap. 2) så omfattar referenspriserna mot vilka gränsskyddet avvägs också delar av dessa senare led.

4.2 Möjligheter att anpassa kostnader i primärledet

För att bedöma vad som är en rimlig anpassningstakt måste man ta hänsyn till vilka kostnader som är möjliga att anpassa och på vilken sikt dessa kan anpassas. Animaliesektorn i Sverige utmärks vid en jämförelse med förhållandena i EG av att pris-, stöd- och kostnadsnivåer är högre, möjligtvis med undantag för får- och lammköttproduktionen. För att sektorn skall vara konkurrenskraftig med motsvarande EG-produktion måste dessa nivåer sänkas. Om inga förändringar görs under tiden fram till ett medlemskap kommer sådana kostnader som genom skillnader i dagens regleringar i Sverige hålls på en högre nivå än vad som är fallet i EG – framför allt gäller det foderkostnaderna – att automatiskt sänkas vid medlemskapet.

Andra kostnader kan först anpassas på medellång eller lång sikt. Till de förstnämnda hör t.ex. delar av kostnaderna för underhåll och arbete medan ett sänkt kostnadsläge för byggnader och andra långsiktiga investeringar först kommer att påverka produktionskostnaderna på sikt.

De klimatmässiga och andra naturliga nackdelar som kan förklara vissa kostnadsskillnader kvarstår efter ett medlemskap. Om inte dessa nackdelar kan kompenseras genom en motsvarande effektivisering, med särskilda stöd eller genom att produkterna kan betinga ett mervärde på marknaden, leder det troligen till en minskning av berörda produktionsgrenar.

Strukturrationaliseringen inom jordbruket är en ständigt pågående process som fortgår oavsett t.ex. ett medlemskap i EG eller ett fullföljande av 1990 års politik. Den nya situation som ett medlemskap i EG innebär för den svenska jordbruksnäringen kommer att påverka produktionsgrenarnas relativa lönsamhet gentemot konkurrerande EG-produktion. Produktionsgrenar där svensk produktion inte är konkurrenskraftig kan komma att minska i storlek samtidigt som konkurrenskraftig produktion expanderar.

De jämförande studier som gjorts av förhållandena i EG och i Sverige visar att de svenska särreglerna – för främst miljö och djurhållning – har betydelse för produktionens konkurrenskraft. Särreglerna

har störst betydelse i produktionen av fågelkött, ägg och griskött. Fle- ra särregler får inte fullt genomslag förrän år 1999. Det material som varit tillgängligt för kommissionen ger ingen entydig bild av vilka merkostnader resp. mervärden som reglerna medför. I den mån de medför en nettokostnad för jordbruket utjämnas denna inte genom medlemskapet. Statens jordbruksverk analyserar för närvarande djur- skyddet i Sverige och i några EG-länder. Analysen omfattar bl.a. re- gelverket för olika djurslag samt dess effekter för djurhälsa m.m. Även kostnadsjämförelser skall göras.

Stora olikheter i reglerna för djurhållning kan orsaka merkostna- der i produktionen som kan vara svåra att få ersatta genom bättre pro- duktionsresultat och högre priser. I extremfall kan det leda till att svensk produktion mer eller mindre konkurreras ut av utländska pro- dukter som är producerade under förhållanden som inte är godkända i Sverige. Detta konkurrensförhållande blir särskilt uttalat vid ett med- lemskap i EG. Kommissionen vill dock i detta sammanhang peka på att olika miljö- och djurhållningsregler i ökad utsträckning införs i våra konkurrentländer, varför skillnaderna kommer att minska. Kom- missionen har inte vid sina samråd under arbetet mött någon omfattan- de kritik mot reglerna. Dock har påpekats att särskilda stöd kan behö- vas i framtiden om Sveriges regler avsevärt kommer att avvika från omvärldens.

Kommissionen har erfarit att Jordbruksverket våren 1993 kommer att göra en mer omfattande översyn av nuvarande svenska djurhåll- ningsregler. Mot ovanstående bakgrund har kommissionen inte funnit anledning att överväga någon ändring av nuvarande regler. Inom EG förekommer stöd till investeringar för bättre djurhållning. Kommis- sionen har för avsikt att i sitt fortsatta arbete pröva om det finns an- ledning att införa något sådant stöd i Sverige under anpassningsperio- den fram till år 1995. Kostnaderna på grund av särregler bör beaktas vid prisanpassningen. Det är inte kommissionens uppgift att lämna för- slag till hur särreglernas effekter skall hanteras efter ett medlemskap i EG.

Förändringarna i samhällsekonomi kommer att spela en stor roll för det framtida svenska kostnadsläget. De kostnadsstudier som gjorts av den svenska produktionen baseras i huvudsak på de ekonomiska förutsättningar och det konjunkturläge som rådde i början av 1990-

talet. Anpassningen till EG under de närmaste åren kommer däremot att ske under andra förutsättningar.

Den ekonomiska politiken har som mål att stärka den svenska ekonomins konkurrenskraft på sikt. En viktig förutsättning för att jordbruket skall kunna anpassas till EG:s priser och övriga förhållanden utan alltför stora negativa effekter är att den ekonomiska politiken blir framgångsrik. De framtida kostnaderna för arbetskraft och kapital påverkas av utfallet av den ekonomiska politiken. Sjunger dessa kostnader stärks också jordbrukets konkurrenskraft.

Den sänkning av arbetsgivaravgiften som aviserats kommer t.ex. på ett märkbart sätt att påverka kostnaderna för arbete. Den föreslagna sänkningen av arbetsgivaravgiften den 1 januari 1993 uppgår till 4,3 procentenheter. Den s.k. egenavgiften för företagare sänks lika mycket. Förändringen kan beräknas minska den totala arbetskraftskostnaden med ca 3 %. Med utgångspunkt ifrån den s.k. sektorsalkylen kan arbetskraftskostnaderna i jordbruket som en följd av sänkta arbetsgivaravgifter beräknas sjunka med knappt 100 miljoner kronor. Sänkningen påverkar också kostnaderna för inköpta produktionsmedel i jordbruket.

Även räntenivån har en avgörande betydelse. Som exempel kan nämnas att om räntenivån sänks med 5 procentenheter förbättras lönsamheten i mjölkproduktionen med ca 1 500 kr/ko eller med 25 öre/kg mjölk. Jordbruket är i dag kapitalintensivt. Effekterna av anpassningen till EG är därför i mycket stor utsträckning beroende av hur framgångsrik den ekonomiska politiken blir.

En av de förväntade effekterna av EES-avtalet är vidare en ökad konkurrens på insatsvarusidan vilket medför sänkta kostnader för jordbruket. Det har dock inte varit möjligt för kommissionen att närmare bedöma dessa effekter.

Genom kommissionens förslag om vegetabilieproduktionen anpassas spannmålskostnaderna till EG:s framtida nivå. För att säkerställa denna prissänkning kompletterar kommissionen sitt tidigare förslag med referensprissänkningar för spannmål. En anpassning sker genom kommissionens förslag också av kostnader orsakade av prisregleringsavgifter. Regeringen har i prop. 1992/93:130 för riksdagen redovisat sin avsikt att avskaffa regleringsavgiften på handelsgödsel och bekämpningsmedel, dock redan från årsskiftet 1992/93. Vidare aviserar rege-

ringen sin avsikt att sänka gränsskyddet för proteinfoder med 30 % från den 1 januari 1993.

4.3 Produktionsteknisk anpassning i primärledet

Vid ett medlemskap i EG kommer som förut nämnts produktpriserna att sjunka för flertalet produkter. Även foder- och andra produktionsmedelspriser kommer att sjunka. Dessa förändringar inverkar på produktionstekniken i jordbruket. Generellt sett kommer produktionen att extensifieras, dvs. äga rum med mindre insatser av produktionsmedel som arbete, kapital, maskiner, gödsel och bekämpningsmedel. Så kallade läglighetseffekter som motiverat hög arbets- och maskinkapacitet vid arbetstoppar får också minskad betydelse inom vegetabilieproduktionen. Inom animalieproduktionen kan dock låga foderpriser och ändrade prisrelationer mellan olika fodermedel leda till att vissa fodermedel används mer än tidigare. Det blir inte längre lika lönsamt att investera i dyrbar teknik för att t.ex. minska foderförbrukningen.

I en del fall kompenseras produktprissänkningar av direkta bidrag såsom arealbidrag, handjursbidrag och amkostöd. Dessa bidrag blir av stor betydelse för produktionens lönsamhet. Eftersom bidragen inte är direkt relaterade till produktionsresultatet höjer de dock inte intensiteten i produktionen. Den styrs av förhållandet mellan de insatta resurserna och priset på produkten.

Det är inför dessa stora produktionstekniska förändringar av stor vikt att jordbruket snabbt anpassar sig till de kommande förhållandena. I annat fall uppstår onödiga förluster på grund av inoptimal teknik.

Ny odlingsteknik och ändrade foderstater är exempel på anpassningar som kan ske relativt snabbt. Utfodringsteknik eller ändringar i maskinresurser är anpassningar som tar längre tid. För att tydliggöra vad förändringarna innebär bör prisnivåerna successivt anpassas mot EG:s. Kraftiga informations- och rådgivningsinsatser behöver vidare sättas in för att de nya förhållandena skall få ett snabbt genomslag i produktionstekniken.

Mot ovanstående bakgrund bör under tiden fram till ett medlemskap den svenska proteinfoderregleringen som inte har någon motsvarighet inom EG:s jordbrukspolitik tas bort. Som tidigare nämnts har regeringen aviserat en 30 % sänkning av gränsskyddet för proteinfo-

der från den 1 januari 1993. I valet mellan att successivt avveckla den resterande regleringen eller att göra detta vid ett tillfälle bör det sistnämnda alternativet väljas. Därmed underlättar man bl.a. foderindustrins omställning till de nya förhållandena.

4.4 Anpassning av priser och kostnader i primärledet

För att åstadkomma ett effektiviseringsstryck och en successiv kostnads-sänkning är det nödvändigt att under den tid som återstår fram till ett medlemskap påbörja anpassningen av stödnivån så att de kostnader som på kort och medellång sikt kan påverkas sänks före medlemskapet. Pris- och stödnivån kan anpassas genom en successiv sänkning av gränsskydd och djurbidrag. Vissa kostnader är möjliga att anpassa omedelbart genom att den statliga regleringen anpassas till EG:s. Det gäller framför allt kostnader för spannmål och proteinfoder. Andra kostnader måste minska genom effektivisering och anpassning inom näringen.

Om animalieproducenterna genom sådana förändringar kan sänka sina kostnader ger det i sin tur utrymme för en sänkt prisnivå inom animaliesektorn. En snabb anpassning till EG:s stöd-, pris- och kostnadsnivåer innebär behov av rationalisering utöver vad som möjliggörs av en borttagen foderreglering och sänkta spannmålspriser.

I enlighet med det tidigare resonemanget om möjligheten att påverka olika kostnader anser dock kommissionen att en fullständig sänkning av prisnivån ner till dansk nivå inte är realistisk före ett medlemskap med hänsyn till effekterna på produktionen. Alla kostnader kan som nämnts inte påverkas under anpassningsperioden. Vidare kan den svenska prisnivån av olika orsaker bli något högre än den danska för vissa produkter. Å andra sidan måste signalerna om framtida förutsättningar vara så tydliga att den nödvändiga anpassningen inleds.

Jordbruksproduktionens karaktär innebär att det finns en naturlig eftersläpning innan sänkta kostnader för inköpta insatsmedel får genomslag i produktionen – särskilt gäller det sådana produktionsgrenar där rörelsekapital binds under en längre tid. Detta påverkar valet av tidpunkt för kostnads-sänkningar resp. sänkningar av stödnivåerna.

EG har på animalieområdet reglering och stöd som inte har någon motsvarighet i Sverige. Det gäller t.ex. produktionskvoter för

mjölkproduktionen och olika typer av direktbidrag för nötköttsproduktionen. Kommissionen anser dock att det i första hand bör vara produktionsgrenens totala stödnivå och den handlingslinje som bäst gynnar det svenska jordbrukets konkurrenskraft och andra svenska målsättningar t.ex. i fråga om miljö och regionalpolitik som avgör valet av anpassningsåtgärder. Kommissionen anser inte att produktionskvoter för mjölkproduktionen bör införas före ett medlemskap i EG.

Utöver de generella regleringarna i EG:s system, som är den huvudsakliga grunden för kommissionens jämförelser, har EG även andra former av stöd, t.ex. investeringsstöd, för att höja produktiviteten. Vidare förekommer olika inkomststöd i s.k. mindre gynnade områden. Dessa stöd som ofta har en social karaktär har stor betydelse för lönsamheten vid mindre och medelstora jordbruksföretag i de mindre gynnade områdena. Även EG:s kompletterande miljöåtgärder kan få betydelse för det enskilda företaget genom att de kan ge alternativa sysselsättningsmöjligheter och på så sätt ersättning till arbete och kapital.

Dessa stöd bygger dock i allmänhet på delfinansiering från medlemsländerna och omfattningen av EG:s bidrag beror t.ex. på huruvida området är klassat som mindre gynnade område. Frågan om områdesklassning är således en viktig punkt i de kommande medlemskapsförhandlingarna. Kommissionen vill understryka att det stöd som ges till EG:s jordbruk vid sidan av gränsskydd och marknadsregleringar m.m. kan vara betydande och självklart påverkar konkurrensförhållandena inom EG. För svensk del skulle detta särskilt kunna gälla jordbruket i mindre gynnade områden såsom i norra Sverige, Svealands- och Götalands skogs- och mellanbygder samt öarna. Behovet av regionalstöd inom det svenska jordbruket bör därför klaras ut i god tid före ett medlemskap. Detta gäller även de obligatoriska stöd som finns för olika ändamål och som medlemsländerna måste införa.

I föreliggande behandling av animaliesektorn har kommissionen utgått från en generell anpassning till EG. De kompletterande miljöåtgärderna kommer att tas upp i kommissionens kommande arbete. Vidare kommer kommissionen att pröva om några nya regionalpolitiskt motiverade stöd bör införas före ett medlemskap.

4.5 Anpassning av priser och kostnader i leden efter primärproduktionen

Kommissionens uppdrag innefattar även livsmedelsindustrin. Som angavs i kommissionens förra betänkande är det i första hand näringslivets ansvar att vidta erforderliga åtgärder för att stärka konkurrensförmågan. Uppgifter som delgivits kommissionen visar att kostnaderna kan behöva minska med 20–25 % inom livsmedelsindustrin. Den del av denna industri som omfattas av gränsskydd har en kostnadsmasa av ca 6 miljarder kronor varav ca två tredjedelar rör mejeriindustrin. Rationaliseringsbehovet uppgår därmed till över 1 miljard kronor. Detta kan inte åstadkommas med vardagsrationalisering utan torde kräva genomgripande förändringar inom de berörda branscherna. För den samlade livsmedelsproduktionen är det utomordentligt viktigt att denna rationalisering snabbt kommer i gång, eftersom sådana förändringar tar tid att genomföra och vanligen inte får positiv ekonomisk effekt förrän efter en viss tid.

Kommissionen förutsatte i sitt förra betänkande att en anpassning av den i en lagrådsremiss föreslagna konkurrenslagstiftningen till EG:s konkurrensregler på jordbruksområdet görs, så att inte genomförandet av kommissionens förslag hindras. Kommissionen konstaterar att regeringen i prop. 1992/93:56 om ny konkurrenslag föreslagit att denna fråga skall prövas i särskild ordning. Med hänsyn till att de rationaliseringar som krävs inom livsmedelsindustrin kan beröras av en ny konkurrenslag, är det olyckligt om anpassningen därigenom försenas. Kommissionen anser mot denna bakgrund att frågan bör behandlas skyndsamt.

Som inledningsvis nämnts avser prisregleringen inom animalieproduktionen ett pris som förutom primärproduktionen också omfattar viss uppsamling och förädling. Referenspriserna (se avsnitt 2.5.1) mot vilka gränsskyddet avvägs avser således även slakteri-, packeri- eller mejerileden. Som konstaterats i flera analyser är skillnaderna gentemot EG i de led som följer efter primärledet procentuellt sett väl så stora som i det första ledet. Sänkningarna av kostnads- och prisnivåer måste därför ske i livsmedelskedjans samtliga led för att den svenska livsmedelssektorn skall bli konkurrenskraftig vid ett EG-medlemskap.

När det gäller de led som skyddas av det svenska gränsskyddet kan en anpassning av pris- och stödnivåer ske genom antingen sänkta direktbidrag (vad avser primärproduktionen) eller ett sänkt referens-

pris och därmed sänkt gränsskydd. I det senare fallet sänks priset i det led prisregleringen verkar, varför effekten berör både primärproduktionen och det uppsamlings- och förädlingsled som omfattas av gränsskyddet.

De led som inte omfattas av prisregleringen, dvs. vissa delar av förädling och partihandel samt hela detaljhandeln måste i likhet med livsmedelskedjans övriga led anpassa sig till de nya konkurrensförhållanden som ett medlemskap i EG medför. Detta kommer att innebära att också dessa led måste sänka sina kostnader och samtidigt också inom olika varuområden vidta förändringar i sin prissättningspolitik gentemot konsumenterna.

Före 1990 års livsmedelspolitiska beslut tillämpade handeln vid prishöjningar vanligen procentpåslag. Prishöjningar i prisregleringsledet vidarefördes då till konsumentledet genom en procentuell uppräkningsfaktor. Prishöjningen fick därigenom en större effekt i konsumentledet än vad den faktiskt utgjort i prisregleringsledet i kronor och ören. Om handeln i stället tillämpat öresmarginaler skulle en prishöjning i ett tidigare led medfört samma prishöjning på konsumentpriset.

Konsumentberedningen har pekat på tendenser från handelns sida att numera tillämpa öresmarginaler i stället för procentmarginaler vid prishöjningar. Detta är gynnsamt för konsumenterna eftersom prishöjningarna inte förstärks i konsumentledet.

När det gäller handelns agerande vid prissänkningar i tidigare led kommer detta framför allt att bestämmas av konkurrenssituationen på marknaden. Efter ett medlemskap kan en ökad konkurrens i detaljist- och grossistleden t.o.m. komma att medföra sänkta procentmarginaler beroende på vilka marginaler som utländska detaljister tillämpar. Konsumentberedningens observationer tyder också på att handeln vid prissänkningar hittills tillämpat öresmarginaler.

4.6 Gränsskyddsanpassning

I fråga om möjligheten att sänka den svenska gränsskyddsnivån för jordbruksprodukter ställde sig kommissionen i sitt första betänkande avvisande till sådana förändringar, bl.a. mot bakgrund av vad detta skulle kunna få för effekter på de kommande medlemskapsförhandlingarna. Framför allt gällde det i de fall sådana förändringar skulle komma att avlägsna den svenska gränsskyddsnivån från EG:s, dvs. där

det svenska gränsskyddet i dagsläget ligger under EG:s. Med anledning av de bedömningar som senare gjorts (se avsnitt 2.5) anser kommissionen att gränsskyddsförändringar under perioden fram till ett medlemskap torde vara möjliga om de är nödvändiga för att under perioden fram till ett medlemskap anpassa den svenska prisnivån till EG:s. Det gäller såväl för varor där gränsskyddet överstiger som understiger EG:s nivå.

En annan möjlighet att åstadkomma en sänkning av svenska pris- och kostnadsnivåer är att öka konkurrensen på marknaden, t.ex. genom att ge riktade kvoter med reducerad importavgift till EG. Kvoternas effekt är tvåsidig eftersom de kan ge svenska exportmöjligheter på EG-marknaden. Kvoter är dock svåra att beräkna så att de får avsedd effekt. De är vidare administrativt besvärliga för både handel och myndigheter. I valet mellan att använda sänkt gränsskydd eller riktade kvoter för att sänka svenska priser till EG:s nivå förordar kommissionen generella gränsskyddssänkningar. Kvoter kan dock i något läge vara att föredra. Kommissionen vill avslutningsvis påpeka att man om förhållandena så skulle kräva, utan handelstekniska problem kan höja gränsskyddet.

5 Förslag

5.1 Inledning

5.1.1 Förutsättningar

Regeringens ambition är att inga övergångsåtgärder skall behöva tillämpas sedan Sverige blivit medlem i EG samt att övriga konkurrensbegränsande åtgärder undanröjs, i båda fallen på basis av ömsesidighet. Kommissionen har med hänsyn till detta i sitt arbete utgått från att några övergångsbestämmelser inte blir aktuella för berörda produktionsgrenar. Skulle så bli fallet för någon produkt kan den anpassningstakt som kommissionen föreslår behöva revideras.

Kommissionen föreslår att en anpassning mot framtida pris- och kostnadsnivåer påbörjas inom animalieproduktionen. Förslagen tar även hänsyn till effekterna av kommissionens förslag om vegetabilieproduktionen.

Om den svenska regleringen av proteinfoder, som inte har någon motsvarighet i EG, avvecklas är det möjligt för jordbruket att sänka produktionskostnaderna. Förutsättningarna för animalieproduktionen i de avseenden som gäller foderkostnader har därmed till största delen anpassats till de förhållanden som råder inom EG. Kostnadsminskningen i produktionen ger därför ett utrymme för att i motsvarande utsträckning sänka priset för olika produkter. Jordbruksministern har i prop. 1992/93:130 om vissa jordbrukspolitiska frågor redovisat sin avsikt att föreslå regeringen att fr.o.m. den 1 januari 1993 sänka införelavgiften på proteinfodermedel med 30 %. Kommissionen anser att den resterande avgiften bör tas bort för dessa fodermedel fr.o.m. den 1 juli 1993.

Utöver den sänkning av priserna på animalieprodukter som därigenom möjliggörs har kommissionen ansett att en ytterligare anpassning till EG:s prisnivåer är nödvändig. Motivet härför är att tydliggöra de framtida villkoren och påskynda effektiviseringen så att konkurrenskraften stärks. Kommissionen har med ledning av den prisskillnad som återstår efter en justering motsvarande kostnadsminskningen för foder och spannmål, ansett det rimligt att mellan en tredjedel och hälften av skillnaden i det prisreglerade ledet bör kunna elimineras fram till den 1 januari 1995. Den prisskillnad som återstår anpassas i och

med ett medlemskap. Det bör observeras att det effektiviseringskrav som läggs på produktionen ligger utöver vad som krävs för att hålla jämna steg med den rationalisering som sker inom jordbruket i konkurrerande länder under anpassningsperioden.

De särskilda djurbidrag som utbetalats för norra Sverige inom ramen för stödet till jordbruket i norra Sverige påverkas inte av förslagen.

I förslagen har hänsyn tagits till tidsförskjutningen mellan den borttagna proteinfoderregleringen och effekter i form av sänkta kostnader. Vidare har beaktats att förutskickade gränsskyddssänkningar kan leda till sänkta marknadspriser före det att gränsskyddssänkningen träder i kraft. Avräkningspriserna har varierat mellan åren och varierar även under ett år beroende bl.a. på den aktuella marknadssituationen. De prisangivelser som görs är därför ungefärliga och i flertalet fall genomsnittsvärden. I huvudsak har data från budgetåret 1991/92 använts. Kommissionens resonemang i det följande är delvis en förenkling av ett antal effekter på priser och kostnader som inträffar över tiden i såväl EG som i Sverige. Detta resonemang och de förutsättningar som ligger bakom utvecklas i *bil. 1*.

Kommissionens förslag innebär en genomgripande förändring av livsmedelssektorn. Det är angeläget att den kontinuerliga uppföljning av sektorn som pågår till följd av 1990 års beslut fortsätter. Detta gäller såväl utvecklingen inom primärproduktionen som inom de efterföljande leden och konsumentpriserna.

5.2 Reglering av fodermedel och ändrade referenspriser för spannmål

Vid import till Sverige tas det ut en införselavgift på de flesta foderråvaror. Det är detta gränsskydd som utgör den svenska foderregleringen.

Syftet är att skydda spannmålspriset och vissa inhemska proteinfodermedel. Genom internationella handelsavtal har många av dessa varor inga eller låga införselavgifter i EG. Jordbrukarna kan därför i princip köpa fodret till världsmarknadspris. För att skydda den inhemska produktionen av konkurrerande produkter har EG bl.a. olika former av direkta produktionsstödet.

De svenska gränsskyddsnivåerna för proteinfoder bör anpassas till EG:s nivå från och med den 1 juli 1993. Det betyder att den sänkning med 30 % av gränsskyddet på proteinfodermedel som regeringen aviserat i prop. 1992/93:130 skall ske fr.o.m. den 1 januari 1993 följs av en sänkning med resterande del (70 %) fr.o.m. den 1 juli 1993. Sänkningen sker därmed i två steg.

Spannmålssubstitut är en beteckning för stärkelserika foder som används i stället för den inom EG hittills betydligt dyrare reglerade spannmålen. Substituten kan vara råvaror som tapioka, majs glutenfoder och kli. Sverige har ett gränsskydd för spannmålssubstitut som gjort att endast en mycket begränsad import förekommit. Inom EG finns däremot inget eller litet gränsskydd för sådana produkter. När nu spannmålspriserna sänks väntas importen av substituten att minska starkt i EG. Ett omedelbart borttagande av gränsskyddet för de s.k. substituten skulle sannolikt inte leda till någon större import till Sverige eftersom spannmålspriserna blir låga fr.o.m. budgetåret 1993/94. Från produktionsanpassningssynpunkt är därför behovet inte särskilt stort att ta bort gränsskyddet för dessa substitut. Det kan dock inte utslutas att mer eller mindre tillfällig import av substitut skulle kunna förekomma om gränsskyddet tas bort. Kostnader uppkommer då för export av spannmål som därmed inte förbrukas. Kommissionen anser mot denna bakgrund att gränsskyddet för spannmålssubstituten inte bör förändras före ett EG-inträde.

En utgångspunkt för kommissionens förslag på animalieområdet är att spannmålspriset i Sverige ligger i nivå med det inlösenpris som motsvarar EG:s pris vid tidpunkten för svenskt medlemskap. Detta är en förutsättning för att animalieproduktionen skall få de kostnadsminskningar på grund av sänkta foderkostnader som kommissionen utgått från i sina förslag. Kommissionen har i sitt första betänkande föreslagit ett inlösenpris för spannmål på 90 öre/kg. Inlösenpriset kombineras med ett arealbidrag. För att säkerställa att den framtida foderkostnaden för spannmål motsvarar denna nivå bör kommissionens tidigare förslag kompletteras med en sänkning av referenspriset för spannmål. Därmed undviks att överskydd etableras för spannmål och till spannmål kopplade fodermedel. Vid låg skörd som leder till underskott på den inhemska spannmålsmarknaden skulle priserna annars kunna stiga upp till referensprisnivån. Referenspriserna bör fastställas så att intern handel inom landet med spannmål ges företräde

framför import. De nya referenspriserna förutsätter ett arealbidrag till spannmålsodlingen.

Kommissionen föreslår att följande referenspriser för spannmål införs från 1993 års skörd:

Tabell 6 Förslag om ändrade referenspriser på spannmål

Vara	Nuvarande referenspris (1 mars) (kr/100 kg)	Nytt referenspris (1 nov) (kr/100 kg)
Korn	126	100
Havre	126	100
Vete	126	100
Råg	136	110

En sänkning av spannmålspriset mot den förväntade EG-nivån efter en fullt genomförd reform av CAP medför tillsammans med ett borttagande av gränsskyddet för proteinfoder att kostnaderna i animalieproduktionen sänks i följande omfattning:

Tabell 7 Sänkta kostnader i animalieproduktionen

Produktionsgren	Kr/kg produkt*	varav effekt av proteinfoderreglering
Mjök	0,25 kr/kg	0,15
Nötkött	3,00 kr/kg	0,75
Griskött	2,00 kr/kg	1,25
Ägg	1,05 kr/kg	0,70
Slaktkyckling	1,15 kr/kg	0,80
Får- och lammkött	0,50 kr/kg	0,10

* Avser slaktad vikt för köttslagen

Källa: Statens jordbruksverk

I ovanstående siffror har även invägs de förväntade dynamiska effekter i form av ändrade foderblandningar som en avvecklad foderregle-

ring och sänkta spannmålspriser medför på grund av de ändrade prisrelationerna. I tabell 7 ingår även de kostnadsminskningar som borttagna prisregleringsavgifter på handelsgödsel medför i vallproduktionen och som får effekter i nötkötts- och mjölkproduktionen.

Förändringar i foderregleringen får även återverkningar på olika vegetabilieprodukters relativa lönsamhet och efterfrågan på dessa samt på kostnaden för att upprätthålla sådan produktion som behövs av beredskapsskäl.

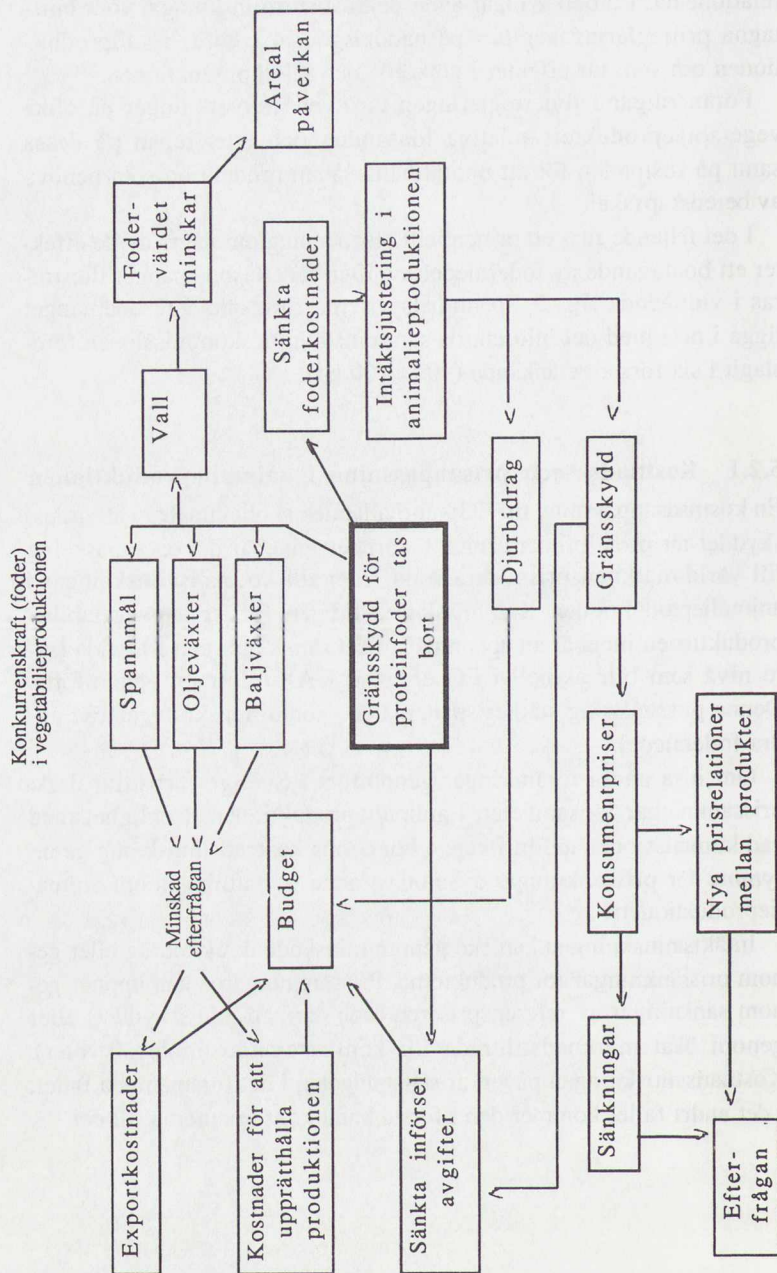
I det följande förs ett principiellt resonemang om några av de effekter ett borttagande av fodermedelsavgiften får. Resonemanget illustreras i vidstående fig. 2. Spannmålspriserna förutsätts i resonemanget ligga i nivå med det inlösenpris som omställningskommissionen föreslagit i sitt första betänkande (90 kr/100 kg).

5.2.1 Kostnads- och prisanpassning i animalieproduktionen

En kostnadsanpassning till EG:s förhållanden skulle innebära att gränsskyddet för proteinfoder sänks. I stort sett innebär det en anpassning till världsmarknadsprisnivån. Detta leder till kostnadsminskningar i animalieproduktionen. Kommissionens tidigare förslag om vegetabilieproduktionen innebär att spannmålspriset sänks mot den framtida lägre nivå som blir aktuell i EG efter att CAP-reformen genomförs. Denna prissänkning stärker spannmålens konkurrenskraft relativt andra fodermedel.

Om inga andra förändringar genomförs i Sverige förbättrar dessa prissänkningar lönsamheten i animalieproduktionen. I enlighet med vad kommissionen anfört i kap. 4 bör denna kostnadsminskning ge utrymme för prissänkningar av motsvarande omfattning inom animalieproduktionen.

Intäktsminskningen kan ske genom minskade direktbidrag eller genom prissänkningar för produkterna. Prissänkningarna kan uppnås genom sänkningar av referenspriserna (och därmed gränsskyddet) eller genom ökat marknadstillträde för konkurrerande import (kvoter). Kostnadsminskningen påverkar statsbudgeten i det förstnämnda fallet, i det andra fallet kommer den i första hand konsumenterna till del

Figur 2 Effekter av ett borttagande av gränskyddet för proteinfoder

direkt. Beroende på produkternas priselasticiteter kan sänkta priser eventuellt leda till en ökad konsumtion. Förändringar i prisrelationerna mellan olika produkter (t.ex. gris- och nötkött) kan också ge effekter på konsumtionen.

5.2.2 Effekter på efterfrågan på konkurrerande fodermedel

Priset på proteinfoder sjunker genom de borttagna avgifterna och påverkar därmed fodersammansättningen och intensiteten i utfodringen.

Konkurrenskraften för inhemsk foderspannmål, oljekraftfoder (rapsmjöl) och baljväxter försämras i förhållande till vad som gäller i dag. Efterfrågan på dessa produkter minskar om inga prisförändringar sker. Priset på svenskt oljekraftfoder kommer att sjunka på grund av importkonkurrensen. Statens kostnader för oljeväxtodlingen kan komma att öka om den skall kunna upprätthållas på en oförändrad nivå i enlighet med 1990 års livsmedelspolitiska beslut.

Spannmålsöverskottet kommer vidare att öka något. Det innebär att den minskning av överskotten som blir följderna av kommissionens tidigare förslag om vegetabilieproduktionen inte blir lika stor. Spannmålsens relativa konkurrenskraft som foder är dock bättre vid en prisnivå på 90 öre per kg än vad den skulle varit vid ett högre marknadspris. Även de svenska baljväxtpriserna måste bli lägre för att vara konkurrenskraftiga.

Grovfoderanvändningen och vallarealen påverkas också av en borttagen proteinfoderreglering och sänkta spannmålspriser. Intensiteten i vallodlingen kommer sannolikt att avta eftersom proteinets värde i grovfodret sjunker. Energivärdet i vallen får större betydelse än proteininnehållet. Denna förändrade relation kan mötas genom en intensivare odling där vallen gödslas sparsammare än tidigare för att motverka ett onödigt högt proteininnehåll och den lägre skörden kompenseras med en något större areal. Fallande markkostnader och brist på lönsamma alternativ till vallodling underlättar denna utveckling.

Om man emellertid beaktar att även spannmålen (energifodret) blir billigare förändras bilden något. Den totala sänkta kostnaden för kraftfoder (spannmål och proteinfoder) påverkar vallfodrets konkurrenskraft mycket mer än enbart den sänkta kostnaden för proteinfoder. Det är energiinnehållet som gör kraftfodret dyrt och det är energi-

halten som är viktig i vallfodret. Sänkta spannmålspriser försämrar alltså vallfodrets konkurrenskraft. På lång sikt torde vallodlingen därför komma att minska vid oförändrad animalieproduktion med negativa effekter på det öppna landskapet i bygder som inte har en konkurrenskraftig spannmålsproduktion. De närmaste åren torde emellertid inte så stora förändringar ske. Något större överskott av vallareal finns inte i våra slätt- och mellanbygder. Dessutom är maskinpark, lagringsutrymmen och utfodringssystem dimensionerade för nuvarande behov. Dessa resurser är på medellång sikt fasta. Eftersom marginalkostnaden för vallfoder torde understiga kraftfoderkostnaden kommer sannolikt inte vallodlingen i dessa bygder att påverkas nämnvärt på kortare sikt. Grovfoderarealen kan vid ett medlemskap i EG därutöver påverkas av de krav på viss grovfoderareal per djurenhet som EG uppställer som bidragskriterier för bl.a. extensifierings- och handdjuretsbidrag inom nötköttsproduktionen.

5.2.3 Budgeteffekter

Ett sänkt gränsskydd minskar statens intäkter av införselavgifter. Det gäller såväl gränsskyddssänkningen för proteinfoder som för animalieprodukter (jfr avsnitt 5.2.1). Sänkta konsumentpriser för animalieprodukter medför vid oförändrad konsumtion sänkta budgetinkomster från mervärdesskatt men sänker också statens utgifter i de fall dessa är kopplade till konsumentprisutvecklingen. Neddragna direktbidrag ger lägre budgetkostnader. Ett lägre pris för proteinfodret minskar efterfrågan på foderspannmål, vilket ökar kostnaderna för överskottsexporten. Borttaget gränsskydd för proteinfoder leder också till sänkta oljeväxtpriser. Statens kostnader för att behålla odlingen på nuvarande nivå ökar därmed.

5.3 Mjolkproduktionen

Den svenska prisnivån till producent för mjolkproduktionen inkl. direktbidrag låg produktionsåret 1991/92 på ca 3,20 kr/kg. Av detta utgjorde direktbidragen ca 0,40 kr/kg vid avkastningen 6 000 kg mjölk per ko och år. Behovet av en kostnadsanpassning till EG-nivån kan för primärproduktionen uppskattas till ca 80 öre/kg. Detta motsvarar

då den prisnivå som förväntas gälla i Danmark vid tidpunkten för svenskt medlemskap. Transportkostnader m.m. kan komma att medföra ett högre pris på den svenska marknaden än i närliggande EG-länder. Den svenska produktionen kommer därför förmodligen att kunna vara konkurrenskraftig till ett något högre pris. Kommissionen räknar därför med att behovet av anpassning kan bli något mindre än 80 öre/kg.

Den borttagna proteinfodermedelsregleringen och sänkta spannmålspriser innebär att mjölken blir 0,25 kr/kg billigare att producera. Av återstående skillnad, 0,55 kr/kg, bedömer kommissionen att det är rimligt att stödnivån sänks med ytterligare 0,15 kr/kg fram till ett inträde i EG. Därefter återstår en prisskillnad i primärproduktionen på ca 40 öre/kg vid inträdet i EG.

Prissänkningen kan ske antingen genom en sänkning av referenspriset och därmed gränsskyddet eller genom sänkta djurbidrag. Om referenspriset sänks är det viktigt att relationerna mellan olika produkters lönsamhet kan behållas enligt det nuvarande utjämningsystemet eftersom det ger åsyftad omfördelning. Vidare ansluter relationerna relativt väl till EG:s förhållanden (jfr avsnitt 3.1.2).

Nivån på referenspriserna för mejeriprodukter är för närvarande följande:

Smör	20,78 kr/kg
Magert mjölkpulver	18,87 kr/kg
Hårdost	30,96 kr/kg
Konsumtionsmjölk	4,56 kr/l
(3 % standardmjölk)	

En sänkning av ovannämnda omfattning (0,25 + 0,15 kr/kg) motsvarar ett borttagande av de djurbidrag som utbetalades för budgetåret 1991/92. Per mjölkko utbetalades då 2 330 kr (jfr avsnitt 3.12). Regeringen har för budgetåret 1992/93 föreslagit att jordbruket skall tillföras 1 600 miljoner kronor i form av direktbidrag. Det innebär totalt en minskning med 800 miljoner kronor. Eftersom riksdagen ännu inte har behandlat regeringens förslag kan kommissionen inte ange hur stort direktbidraget för mjölkproduktionen blir för innevarande budgetår och vilken minskning det kan innebära jämfört med föregående år. Genom den minskning som är trolig har en del av den sänk-

ning som kommissionen föreslår redan genomförts. Eftersom det inte finns några djurbidrag för mjölkkor i EG förordar kommissionen att även den återstående prissänkningen tas ut genom en minskning av direktbidragen.

För budgetåret 1993/94 föreslår kommissionen att 800 kr/mjölkkko utbetalas som direktbidrag. Den minskning av direktbidragen som då har genomförts jämfört med budgetåret 1991/92 (totalt 1 530 kr/ko) motsvarar drygt 25 öre/kg. Återstående sänkning av direktbidragen görs för budgetåret 1994/95 då resterande 800 kr tas bort. Referenspriserna på olika mejeriprodukter påverkas därmed inte.

Utvecklingen av direktbidragen för mjölkproduktionen ser enligt kommissionens förslag ut som följer (kr/mjölkkko):

1991/92	1992/93	1993/94	1994/95
2 330	(?)	800	—

5.4 Nötkött

Nötkött är den produktionsgren där behovet av kostnadsanpassning förmodligen är störst. Det genomsnittliga svenska priset inkl. djurbidrag till ungnöt låg för produktionsåret 1991/92 på drygt 26,00 kr/kg (direktbidraget motsvarar ca 1,30 kr av detta pris). Priset, inkl. bidrag, varierar dock för olika produktionsformer, bl.a. eftersom längden på produktionstiden påverkar bidragsdelen. Att uppskatta den framtida prisnivån (inkl. direktstöd) försvåras bl.a. av hur de olika direktbidrag som EG tillämpar kommer att komma olika produktionsformer till godo.

Nötköttsproduktion bedrivs både i Sverige och i EG med mycket varierad intensitet, vilket också påverkar bedömningen av vilka effekter den föreslagna förändringen av proteinfoderregleringen får och vilken kostnadsanpassning som behövs. Kommissionen har därför valt att studera EG-anpassningens effekter för några olika typer av nötköttsuppfödning, vilka skiljer sig åt i fråga om intensitet. De skilda varianter av köttuppfödningen som behandlas är dels en intensiv gödtjursuppfödning, dels extensiv stutproduktion. Uppfödningstiden för gödtjurarna är ca 12 månader. Stutproduktionen baseras huvudsakligen på grovfoder, dvs. vallbasrat foder. Stutarna slaktas vid 22–24

månaders ålder. Mellan dessa former finns dock ett flertal varianter. Dessutom redovisas effekterna för kött av utslagskor. För att ge en bild av hur nötköttssektorn som helhet kommer att påverkas av medlemskapet kommenteras också pris- och bidragseffekterna på sektorsnivå.

EG:s reform innebär att stödets utformning ändrar karaktär genom att en större del än tidigare utgår som djurbidrag. Produktpriset sänks som en följd av att interventionspriset sänks med 15 % och samtidigt kompletteras med olika former av direktstöd (jfr avsnitt 3.2.1). Beroende på hur produktionen bedrivs och vid vilken ålder djuren slaktas kan detta leda till olika ersättningsnivåer uttryckt i kronor per kilo. För am- och dikor har EG därutöver ett särskilt direktstöd i samma nivå som det svenska stöd som betalats ut under år 1992.

De faktorer som är intressanta i jämförelsen är dels vilken prisnivån kommer att vara i EG efter den genomförda reformen, dels vilka kostnadssänkningar nötköttsproduktionen kan dra nytta av genom sänkta foderpriser och slutligen vilka direktbidrag (handjurspremier, extensifieringsbidrag, etc.) som kommer att utbetalas i EG och komma produktionen till godo. Exemplet tar inte i detalj upp hur direktbidragen är framräknade efter EG:s kriterier.

Den genomsnittliga prisskillnad (exkl. direktstöd) som finns för produktionsåret 1991/92 mellan Sverige och Danmark är ca 5 kr/kg. CAP-reformen leder till att EG:s interventionspris sjunker med 15 %. Beräkningen utgår från att även avräkningspriset sjunker i motsvarande mån. EG:s framtida pris ligger uppskattningsvis 9,40 kr/kg lägre än dagens svenska producentpris.

För att kunna jämföra ersättningsnivåerna i Sverige i dag måste man emellertid också räkna in de djurbidrag som hittills utbetalats och de direktbidrag som kommer att utbetalas till olika typer av produktionsformer efter CAP-reformen. I Sverige får i dag alla produktionsformer del av djurbidraget (155 kr/ungnöt budgetåret 1991/92). Detta motsvarar på sektorsnivå omräknat till ersättning per kilo slaktat nötkött ca 1,30 kr. EG:s direktbidrag genom reformen är följande:

Amkopremie	120 ECU/ko och år	(1 020 SEK)
Ungnöt 10 månader	90 ECU/tjur	(765 SEK)
Ungnöt 22 månader	90 ECU/tjur	(765 SEK)
Extensifieringsbidrag	30 ECU/djur	(255 SEK)

Ungnöt som blir äldre än 22 månader och uppfyller kraven på grovfoderareal erhåller därmed två bidrag à 90 ECU.

Gödtjursproduktion

Förutsättningarna för gödtjursproduktion i Sverige och i EG år 1995 framgår av tabell 8. Den intensiva produktionen kommer i EG vid produktion av större omfattning bara att få del av direktbidrag i begränsad omfattning, bl.a. eftersom den inte uppfyller kraven på högsta djurtäthet i relation till erforderlig grovfoderareal. Prisskillnaden (inkl. direktbidrag) för den intensiva produktionen motsvarar ungefär 10 kr/kg. Kostnaderna i denna produktion kommer dock att sjunka som en följd av sänkt spannmålspris och lägre pris för proteinfoder. Uppskattningsvis sjunker dessa kostnader med ca 3,50 kr/kg. Utöver denna kostnadsminskning återstår en skillnad på ca 6,50 kr/kg. Denna beräkning baseras på en besättning med ca 50 gödtjurar. I besättningar som är mindre än 15 djurenheter, vilket motsvarar 25 gödtjurar, erhålls dock per år fullt handjursbidrag per år för tjurarna, vilket förbättrar kalkylen i detta fall med ca 3,30 kr/kg. Detta framgår av den vänstra kolumnen. Priset i Sverige för gödtjurar, inkl. bidrag, är i dag något lägre än vad som genomsnittligt gäller för nötköttsproduktionen eftersom mer än ett djurbidrag inte kan erhållas för djur som är 12 månader när de slaktas.

Tabell 8 Effekter för gödtjursproduktion

Besättningstorlek	> 15 djurenheter	< 15 djurenheter*
Svenskt pris budget- året 1991/92 (inkl. direktbidrag)	25,70	25,70
Pris i EG år 1995 (varav direktbidrag)	15,90 (0,30)	19,20 (3,60)
Skillnad	9,80	6,50
Minskade foderkostnader	-3,40	-3,40
Återstår	6,40	3,10

* Tjurar, kor och andra nötkreatur över 2 års ålder = 1 djurenhet
Nötkreatur med en ålder från 6 till 24 månader = 0,6 djurenhet

Stutproduktion

För stutproduktionen ser situationen ljusare ut om man räknar med de direktbidrag som denna produktion i EG-medlemskapet kan bli berättigad till eftersom den har större förutsättningar att uppfylla extensifieringskraven. Det skall dock observeras att uppfödning av stutar normalt visar högre kostnader per kilo producerat kött än intensivare former, bl.a. till följd av att fasta kostnader, t.ex. byggnader, belastar mer till följd av längre stalltider. Direktbidragsnivån för stutproduktionen omräknat till ersättning per kilo kött kan i EG ligga på mellan 5 och drygt 8 kr/kg. Om man lägger detta till den rena prissättningen ger det olika prisnivåer för olika typfall. I tabell 9 visas effekterna för några olika uppfödningformer.

Fall A visar stutproduktion med åkerbete och vall producerad med normal skördenivå. Fall B visar stutproduktion med hagmarksbete och låg skördenivå på vällen. I den mest extensiva produktionen C sker uppfödningen på extensiv vall och hagmarksbete. I kalkyl C ökar kostnaderna för hö på grund av extensifieringen, bl.a. genom ökade maskinkostnader, med ca 1 kr/kg. Det svenska priset är högre än för

gödtjurar, vilket förklaras av att det i stutproduktionen på grund av en längre uppfödningstid utgår två direktbidrag:

Tabell 9 Effekter för stutproduktion

	A	B	C
Svenskt pris budget- året 1991/92 (inkl. direktbidrag)	26,25	26,25	26,25
Pris i EG år 1995 (varav direktbidrag)	20,50 (4,90)	21,70 (6,10)	23,80 (8,20)
Skillnad	5,75	4,55	2,45
Minskade foderkostnader	-1,90	-1,60	-1,60
Ökade vallfoderkostnader, ca	-	-	+1,00
Återstår	3,85	2,95	1,85

Stutproduktionen som huvudsakligen baseras på grovfoder får inte en kostnadsminskning i samma omfattning som den intensiva produktionen genom de sänkta proteinfoderkostnaderna. De minskade kostnaderna uppskattas till ca 0,60–1,90 kr/kg baserade på intensiteten i grovfoderproduktionen, inkl. bete.

Dessa jämförelser pekar på att den extensiva produktionen relativt sett får det lättare i EG än den intensiva gödtjursproduktionen. Man måste dock väga in vilka ytterligare kostnader som belastar denna produktion, t.ex. i form av bundet kapital under en längre uppfödningstid. Den mest extensiva produktionen utgör endast en mycket liten del av den totala svenska nötköttsproduktionen i dag (1–2 % av den totala produktionen faller i dag på stutar). Det beror bl.a. på lönsamhetsvärigheter.

Kravet på pris- och kostnadsanpassning för att klara den framtida EG-prisnivån är således större för den intensivare produktionsformen.

Kött från utslagskor

EG-medlemskapet får vidare effekter för mjölk- och dikoproduktionens lönsamhet eftersom producentpriset på kött från kvigor och kor kommer att bli lågt. Direktbidrag lämnas i EG för handjur och am- och dikor, men inte för mjölkkor och kvigor.

En motsvarande beräkning som gjorts för gödtjurar och stutar ger följande resultat för kött från utslagskor.

Tabell 10 Effekter för utslagskor

Svenskt pris produktionsåret 1991/92 (kr/kg)	26,25
Pris i EG år 1995 (kr/kg)	15,60
Skillnad	10,65
Minskade foderkostnader	-3,20
Återstår	7,50

För att beräkna den totala sektoreffekten för nötköttsproduktionen av ett EG-medlemskap måste således också vägas in det faktum att direktbidrag utbetalas endast för handjur i EG, med undantag för det bidrag som utgår till di- och amkor. De ungnötsbidrag som utbetalas i Sverige gäller alla ungnöt även kvigor. En beräkning av vad en total EG-anpassning betyder för nötköttssektorn som helhet, visar på att priset (inkl. bidrag) per kilo nötkött i genomsnitt skulle sjunka med mellan 8,45 och 9,25 kr/kg om Sverige anpassar såväl pris- som bidragsnivåer till de nivåer som blir följderna av en fullt genomförd reform av CAP. I den lägre siffran är medräknat att samtliga handjur kvalificerar sig för såväl handjursbidrag som extensifieringsbidrag och att samtliga am- och dikor kvalificerar sig för extensifieringsbidrag. Den kostnadsbesparing som är möjlig på grund av lägre priser för insatsvaror (foder, etc.) uppgår i genomsnitt till ca 3,00 kr/kg, vilket innebär att en genomsnittlig kostnadsskillnad på mellan 5,45 och 6,25 kr/kg nötkött återstår.

Förslag

Kommissionen anser att stödminskningen för nötköttsproduktionen i Sverige mot bakgrund av vad som redovisats bör ske genom sänkt gränsskydd medan direktbidragen behålls. Am- och dikostöd bör utbetalas även för perioden fram till medlemskap. Motiven för detta är att EG:s reform har en inriktning som innebär att produktionen i ökad utsträckning ersätts genom direktbidrag. Den svenska ungnötsproduktionen kan dra nytta av de sänkta foderkostnaderna medan am- och dikoproduktionen påverkas av sänkta priser utan att foderkostnaderna minskar i samma omfattning. För att vara konkurrenskraftig i EG måste dock även denna produktion kunna ske till de lägre priser och med det direktstöd som gäller i EG.

Kommissionen föreslår att referenspriset för nötkött sänks med totalt 3,00 kr/kg. En motsvarande sänkning görs för kalvkött. Sänkningen bör ske vid två tillfällen, 1,50 kr/kg den 1 januari 1994 och ytterligare 1,50 kr/kg den 1 juli 1994. Förskjutningen i tid i förhållande till förslaget om proteinfoderregleringen motiveras av produktionens långa omloppstid. Referenspriset är för nötkött i dag 29,57 kr/kg. De sänkta referenspriserna medför motsvarande sänkning av gränsskyddet.

Djurbidrag bör även fortsättningsvis utgå för ungnöt och am- och dikor.

Det belopp för direktbidrag till nötköttsproduktionen som betalades ut under budgetåret 1991/92 utgjorde totalt 168 miljoner kronor. Under år 1992 utbetalades därutöver ett djurbidrag på sammanlagt ca 100 miljoner kronor till självrekryterande köttproduktion (am- och dikor). Kommissionen föreslår att bidrag av denna omfattning även utbetalas fram till ett medlemskap i EG.

Den sänkning av referenspriset på 3 kr/kg som kommissionen föreslår motsvarar knappt den kostnadssänkning som den intensiva produktionen får via sänkta foderpriser. För den produktion som i mindre utsträckning baseras på kraftfoder får kostnadssänkningen en mindre betydelse. För tiden fram till ett medlemskap kan man därför förvänta sig att intensiteten i produktionen kommer att anpassas efter de nya prisförhållandena för fodret. Vad gäller den mest extensiva produktionen är den i dag av en mycket liten omfattning (1–2 %). Effekten blir dock att grovfoderanvändningen inte stimuleras för denna produktion. Eftersom någon referensprissänkning inte genomförs förrän

den 1 januari 1994 försämras dock inte lönsamheten i den extensiva produktionen under år 1993 jämfört med dagsläget eftersom även denna produktion får del av de lägre foderkostnaderna. Man kan dock konstatera att den relativa lönsamheten under år 1994 tillfälligt försämras gentemot den intensiva produktionen. Mot bakgrund av vad man kan förvänta sig i EG är det en felaktig relation avseende pris, inkl. bidrag, mellan produktionsformerna.

En sänkning av referenspriset är dock nödvändig för att ge den intensiva produktionen rätt signaler. Kommissionen anser dock att det mot bakgrund av vad ovanstående kalkyler visar kan finnas anledning för statsmakterna att fr.o.m. budgetåren 1993/94 eller 1994/95 fördela direktbidragen för ungnötsproduktionen på ett annat sätt än som skett hittills. Direktbidragen bör komma den extensiva produktionen till del på ett sådant sätt att den relativa lönsamheten mellan intensiv och extensiv produktion i större utsträckning motsvarar förhållandena inom EG.

Kommissionen vill slutligen påtala behovet av att snabbt klara ut och genomföra den märkning av handjur som kan behövas redan under år 1993 för att EG:s bidrag skall kunna utbetalas under år 1995.

5.5 Griskött

Avräkningsprisnivån på svenskt griskött kan uppskattas till 15 kr/kg under budgetåret 1991/92. Prisskillnaden mot det framtida danska priset är ca 4,75 kr/kg enligt de principer som redovisas i *bil. 1*. Effekten av en borttagen proteinfoderreglering och ett sänkt spannmålspris är ca 2 kr/kg. Därefter återstår en skillnad på ca 2,75 kr/kg. Av denna skillnad bör ca en tredjedel, dvs. 1 kr/kg kunna utjämnas fram till ett medlemskap. Det återstår då 1,75 kr/kg i skillnad vid inträdet i EG. Referenspriset för griskött är i dag 19,61 kr/kg.

Kommissionen föreslår att en sänkning av referenspriset med sammanlagt 3 kr/kg genomförs under perioden fram till den 1 januari 1995. Sänkningen fördelas på tre tillfällen med vardera 1 kr/kg den 1 juli 1993, den 1 januari 1994 och den 1 juli 1994.

Därmed återstår en skillnad på ca 1,75 kr/kg i primärproduktionen för anpassning vid ett inträde i EG.

5.6 Fågelkött

Avräkningspriset för slaktkyckling (levande vikt) har under senare år legat runt 9 kr/kg, vilket har inneburit en ungefärlig prisskillnad på 4 kr/kg jämfört med dansk produktion. Av denna skillnad kan ca 1 kr/kg bedömas vara ett mervärde som svensk produktion betingar på grund av kvalitetsegenskaper som salmonellafrihet, etc. Behovet av kostnadsanpassning i primärledet kan således uppskattas till ca 3 kr/kg. Det motsvarar ca 4 kr/kg slaktad vikt. Behovet av kostnadsanpassning i förhållande till den framtida EG-nivån uppskattas till 4,35 kr/kg enligt de principer som redovisas i *bil. 1*. Referenspriset är för kyckling 20,72 kr/kg.

En borttagen proteinfoderreglering sänker produktionskostnaderna med ca 0,80 kr/kg slaktad vikt. Sänkt spannmålspris medför en ytterligare sänkning med 0,35 kr/kg, vilket totalt motsvarar 1,15 kr/kg. En kostnadsdifferens på 3,20 kr/kg återstår, vilket motsvarar effektiviseringsbehovet fram till ett medlemskap. Hälften av denna kostnadsskillnad, 1,60 kr/kg, bör kunna utjämnas före ett medlemskap.

Kommissionen föreslår att referenspriset för slaktkyckling sänks i två steg. Det första steget motsvarar den kostnadsänkning som förändrad foderreglering och sänkta spannmålspriser innebär. Det andra steget medför ett ökat effektiviseringsstryck på produktionen. Referenspriset bör sänkas med 1 kr/kg den 1 juli 1993 och med ytterligare 1,75 kr/kg den 1 januari 1994. Därmed återstår ca 1,60 kr/kg att anpassa vid ett inträde i EG.

5.7 Ägg

Det svenska avräkningspriset för ägg har under senare år legat mellan 8 och 9 kr/kg. Det medför en ungefärlig prisskillnad mot framtida dansk producentprisnivå på ca 2,35 kr/kg enligt de principer som redovisas i *bil. 1*. Sänkta kostnader för proteinfoder och spannmål motsvarar ca 1,05 kr/kg. Därefter återstår en skillnad på 1,30 kr/kg gentemot en uppskattad EG-nivå år 1995. Referenspriset för ägg är 11,85 kr/kg.

Den svenska äggproduktionen har för närvarande begränsade rationaliseringsmöjligheter genom att det i dag inte finns några godkända byggnadslösningar som uppfyller djurhållningskraven. Kommissio-

nen anser därför att rationaliseringskravet på äggproduktionen inte bör vara fullt hälften av den återstående skillnaden. Av den återstående skillnaden på 1,30 kr/kg föreslår kommissionen att 0,45 kr/kg utjämnas före ett medlemskap i EG. Återstående skillnad som utjämnas vid ett medlemskap är då 85 öre/kg.

Kommissionen föreslår att referenspriset sänks vid två tillfällen dels med 1 kr/kg den 1 juli 1993, dels med 50 öre/kg den 1 januari 1994.

5.8 Får- och lammproduktion

Statens jordbruksverks bedömning av får- och lammsektorn tyder på att stödnivån för denna sektor är något högre i EG än i Sverige. Prisnivån är lägre i EG men i gengäld lämnas högre direktbidrag till produktionen. Någon sänkning av stödnivån är av denna anledning inte nödvändig för får- och lammproduktionen på grund av ett medlemskap i EG. Den kostnadsminskning som sänkta foder och spannmålspriser medför för produktionen är så liten att kommissionen inte anser det vara motiverat att vidta någon sänkning av gränsskyddet.

5.9 Sammanfattning av förslagen om animalieproduktionen

I tabell 11 sammanfattas kommissionens förslag om animalieproduktionen. I tabellen redovisas de kostnadsminskningar som följer av sänkta spannmålspriser och av det borttagna gränsskyddet för proteinfoder. Effekten av borttagna prisregleringsavgifter på handelsgödsel och bekämpningsmedel är också inkluderade i de sänkta foderkostnaderna. Förslagen innebär förutom kostnadsminskningar på fodersidan också en prissänkning. Prissänkningen tas ut genom en sänkning av referenspriset och därmed gränsskyddet eller genom en minskning av direktbidragen. Det senare gäller för mjölkproduktionen.

Producentprisnivån i Sverige gäller genomsnittliga priser för produktionsåret 1991/92 i förekommande fall inkl. direktbidrag. Den prisnivå som redovisas för Sverige år 1995 är en uppskattad (konstruerad) nivå som baseras på jämförelser med danska priser för budgetåret 1991/92 samt den effekt som kan förväntas genom CAP-refor-

men. Beräkningarna som lett fram till förslagen har ursprungligen skett inom intervall men redovisningen sker här i förenklad form. För fågelköttproduktionen har inräknats ett mervärde för den svenska produktionen på grund av salmonellafrihet etc., vilket reducerat behovet av kostnadsanpassning i producentled. Redovisningen av effekterna på nötköttproduktionen framgår av tidigare avsnitt (5.4) där tre kalkyler redovisas eftersom bl.a. olika intensitet i uppfödningen ger skilda resultat, t.ex. i fråga om kostnadsbesparingar för foder. Vidare produceras en stor del av nötköttet i Sverige i form av utslagskor för vilka djurbidrag inte utgår i EG.

Som tidigare redovisats bestäms gränsskyddet som en avvägning mot fastställda referenspriser. Dagens referenspriser redovisas i tabell 11. Referenspriser fastställs för olika mejerivaror men i tabellen anges endast referenspriset för konsumtionsmjölk. För övriga mejeriprodukter framgår referenspriserna av avsnitt 2.5.1.

Referenspriserna omfattar även viss uppsamling och förädling. Kommissionen har dock inte föreslagit någon ytterligare referensprissänkning som särskilt motiveras med behovet av kostnadsanpassning inom de förädlingsled som omfattas av referensprisnivån. Anledningen härtill är ovissheten om när rationaliseringen inom förädlingsindustrin ger effekt.

Effekten av ett sänkt referenspris kan dock fördelas mellan primärproduktionen och förädlingen. Hur denna fördelning kommer att se ut kan inte styras genom prisregleringen. Det är därför angeläget att följa upp hur fördelningen blir mellan primärproduktionen och förädlingen av de sänkta referenspriserna, särskilt mot bakgrund av det stora behov av kostnadsanpassning som finns i de efterföljande leden.

Tabell 11 Effekter av kommissionens förslag om borttagen proteinfoderreglering, sänkta spannmålspriser och prisanpassning i animaliesektorn

	Mjök	Nötkött ⁷	Griskött	Fågelkött	Ägg
Referenspris november 1992 (kr/kg) (kr/l)	4,56 ¹	29,57	19,61	20,72	11,85
Producentprisnivå, Sverige ²	3,20		15,00	12,00	8,50
” EG ³	2,40		10,25	7,65	6,15
A. Prisskillnad ⁴	0,80		4,75	4,35 ⁵	2,35
B. Effekt av sänkta proteinfoderkostn.	0,15		1,25	0,80	0,70
C. Effekt av sänkt spannmålspris (inkl. bortta- tagen prisregl.avgift på han- delsgödsel och bekämpnings- medel)	0,10		0,75	0,35	0,35
D. Förslag om sänkning utöver kostnadseffekten	0,15		1,00	1,60	0,45
D. Referenspris 1/7-93	o.f ⁶	29,57	18,61	19,72	10,85
D. Referenspris 1/1-94	o.f	28,07	17,61	17,97	10,35
D. Referenspris 1/7-94	o.f	26,57	16,61	17,97	10,35

1 Konsumtionsmjök

2 Svenskt pris (produktionsåret 1991/92) kr/kg slaktad vikt eller kr/l (inkl. djurbidrag)

3 ”Prisnivå år 1995”, kr/kg slaktad vikt, kr/l (se förklarande text)

4 Uppskattning av skillnad i svensk prisnivå produktionsåret 1991/92 och år 1995

5 Reducerat med uppskattat mervärde 1 kr/kg

6 Oförändrat eftersom prissänkningen tas ut via sänkta direktbidrag

7 Se avsnitt 5.4 för redovisning

5.10 Oljevaxter

5.10.1 Svenska förhållanden

Enligt det livsmedelspolitiska beslutet år 1990 skulle den svenska oljevaxtproduktionen behållas på oförändrad nivå, vilket innebär en pro-

duktion av 300 000 ton frö. Det motsvarar en odling av ca 160 000 ha.

För 1993 års skörd administreras stödet till oljeväxtproduktionen med hjälp av ett anbudsförfarande. Leverantörer av oljeväxtfrö lämnar anbud till Statens jordbruksverk på den kvantitet och till vilket pris man är intresserad av att leverera. Avtalen är redan tecknade för 1993 års skörd. Kommissionens förslag om anpassningen av vegetabilieproduktionen innehåller för budgetåret 1993/94 och följande år ett arealbidrag på 1 000 kr/ha för bl.a. oljeväxter.

Kostnaden för inköp av 300 000 ton oljeväxtfrö enligt det nuvarande svenska systemet beräknas av Jordbruksverket för 1993 års skörd uppgå till 1 150 miljoner kronor. Intäkter från försäljning beräknas vid nuvarande prisnivå uppgå till 450 miljoner kronor. Statens nettokostnad för oljeväxtodlingen är därför under nuvarande förhållanden 700 miljoner kronor. Till detta kommer ytterligare en kostnad för lagring och administration på drygt 100 miljoner kronor. Statens kostnader finansieras av fettvaruavgifter med 300 miljoner kronor och till resterande del, ca 500 miljoner kronor, av budgetmedel.

5.10.2 EG:s stöd

EG:s nuvarande marknadssystem för oljeväxter bygger på ett världsmarknadspris för fröet på EG-marknaden, kompletterat med ett arealbidrag. Det genomsnittliga arealbidraget i EG är för marknadsåret 1993/94 och framåt satt till 359 ECU/ha (3 051 kr/ha). Beräkningen grundas bl.a. på en eftersträvad priskvot i förhållande till spannmål på 2,1:1. Arealbidragen är regionaliserade med ledning av avkastningsnivån i resp. region. En omräkning till svenska förhållanden skulle därför ge ett lägre genomsnittligt arealbidrag. Priset i EG för fröet är ca 1,40 kr/kg. Vid en anpassning till EG:s förhållanden bortfaller kostnaderna för lagring. Det råder dock en osäkerhet om framtiden för EG:s system eftersom det är föremål för en handelstvist i GATT mellan EG och USA.

5.10.3 Effekter av en borttagen proteinfoderreglering

En sänkning av de svenska gränsskyddsnivåerna för proteinfoder till EG:s nivå beräknas leda till en sänkning av priset på inhemskt produ-

cerade oljeväxtprodukter. För att bibehålla konkurrenskraften i förhållande till det importerade proteinfodret beräknas en prissänkning med ca 70–80 kr/100 kg bli nödvändig. Statens intäkter från rapsmjölförsäljning skulle då minska med 150 miljoner kronor. För att fullfölja produktionsmålet i 1990 års beslut behövs därför ytterligare 150 miljoner kronor av budgetmedel om inte fröpriserna kan sänkas.

5.10.4 Effekter av en anpassning till EG:s system

Under antagande att den svenska odlingen budgetåret 1993/94 omfattar 160 000 ha skulle kostnaden för arealbidrag motsvarande EG-nivån bli ca 430 miljoner kronor, dvs. 370 miljoner kronor lägre än dagens nettokostnad på 800 miljoner kronor. Denna beräkning bygger dock på förutsättningen att en sådan ersättning skulle vara tillräcklig för att tillsammans med världsmarknadspriset på fröet, motivera jordbrukarna att odla den efterfrågade kvantiteten frö. Vidare förutsätter beräkningen att statens kostnader för lagring bortfaller. En total anpassning till EG-marknaden får även andra effekter, t.ex. avseende Svensk Oljextraktion AB:s verksamhet. Kommissionen har dock inte gått in på dessa effekter.

5.10.5 Kommissionens bedömning och förslag

De effekter på såväl statsbudget som odlingsareal som anpassningen till EG:s förhållanden medför visar på behovet att på nytt pröva utformningen av och kostnaderna för det nuvarande systemet.

Till grund för det nuvarande produktionsmålet ligger bl.a. behovet av oljeväxtodling för att klara livsmedelsberedskapen. Detta behov angavs i prop. 1989/90:146 om en ny livsmedelspolitik till ca två tredjedelar av nuvarande odling. Statens jordbruksverk har emellertid i sin programplan för livsmedelsförsörjningen för budgetåren 1992/93–1996/97 angett att en odling av nuvarande omfattning behövs vid de planeringsförutsättningar för beredskapen som regeringen angett. Kommissionen har inte tagit ställning till produktionsmålet omfattning men ifrågasätter om det inte i perspektiv av ett medlemskap i EG och för övrigt ändrade planeringsförutsättningar kan komma att förändras. Mot denna bakgrund och osäkerheten om EG:s framtida reglering av oljeväxtodlingen anser kommissionen att en fullständig

anpassning till EG:s nuvarande ordning inte bör göras för 1994 års skörd.

Kommissionen föreslår att för 1994 års skörd ges ett arealbidrag till oljeväxtodlingen på 1 000 kr/ha. Det motsvarar det arealbidrag som kommissionen föreslagit skall utbetalas till spannmålsodlingen för samma år. Med hänsyn till osäkerheten om beredskapskraven föreslår kommissionen att inlösenpriset för oljeväxter sätts så att det motsvarar 2,30 kr/kg frö till odlarna vid 9 % vattenhalt. Spannmålspriset är för motsvarande skördeår 0,90 kr/kg. Prisrelationen mellan oljeväxter och spannmål blir då ca 2,5:1, vilket ligger nära den nivå som rådde i slutet av 1980-talet. Ersättningen kommer dock att ligga över den prisrelation mellan oljeväxter och spannmål som eftersträvas i EG.

Prisrelationen för år 1993 är 3,0 om både spannmåls- och oljeväxtodlingen erhåller arealbidrag år 1993. Kommissionen anser att prisrelationen bör börja anpassas till EG redan år 1993. Detta kan göras genom att inte ge något arealbidrag till oljeväxtodlingen detta år. Vid ett arealbidrag på 700 kr till spannmålsodlingen blir prisrelationen 2,8:1. Med ändring av sina tidigare förslag föreslår kommissionen därför att arealbidrag inte bör lämnas för den odlade arealen av oljeväxter budgetåret 1993/94.

Under förutsättning att den nuvarande odlingen på 160 000 ha upprätthålls år 1994, innebär kommissionens förslag en kostnad för inköp av frö på ca 690 miljoner kronor. Kostnaden för ett arealbidrag på 1 000 kr/ha uppgår till 160 miljoner kronor. Totalt innebär detta en kostnad på 850 miljoner kronor. Till detta kommer vissa kostnader för lagring och transporter. Uppskattningsvis kan det röra sig om ca 150 miljoner kronor inkl. de lagringskostnader som finns i dag. Statens bruttokostnader för oljeväxtodlingen blir därmed för budgetåret 1994/95 250 miljoner kronor lägre jämfört med förhållandena budgetåret 1993/94.

Intäkterna från försäljning till Svensk Oljeextraktion AB skulle vid de nya förutsättningar som en slopad proteinfoderreglering ger uppgå till ca 300 miljoner kronor. Nettokostnaden för odlingen blir då ca 700 miljoner kronor, vilket är 100 miljoner kronor mindre än budgetåret 1993/94. Därtill kommer att de ökade kostnader, ca 150 miljoner kronor, som vid en oförändrad ordning skulle uppkommit på grund av den borttagna proteinfoderregleringen bortfaller. Även om lönsam-

heten i odlingen sjunker jämfört med budgetåret 1993/94 bedömer kommissionen att oljeväxtodlingen inte kommer att minska i någon större omfattning. Förutom historiska erfarenheter av produktionens omfattning vid liknande prisrelationer mot spannmål talar trädeskrav och regler om grön mark för detta.

5.11 Grönmjöl m.m.

Även för andra inhemskt producerade fodermedel, främst baljväxter, kommer konkurrenskraften att påverkas av de sänkta kostnaderna för proteinfodermedel. Odlingen kommer att minska. Det är dock svårt att beräkna storleken av en sådan minskning. Kommissionen bedömer inte att den minskade odlingen får så allvarliga konsekvenser för jordbrukets anpassning under perioden fram till ett medlemskap den 1 januari 1995 att några särskilda åtgärder utöver det arealbidrag som kommissionen tidigare föreslagit är befogade.

Ett undantag gäller dock den svenska produktionen av s.k. grönmjöl, dvs. vallfoder som torkats genom konstgjord upphettning (lucern- och grönmjölspelletts). I samband med riksdagens behandling av statsbudgeten för budgetåret 1991/92 infördes ett selektivt och temporärt stöd till vissa valltorkningsföretag för skördeåren 1990–1992. Syftet var att skapa konkurrensneutralitet mellan torkanläggningarna (bet.1990/91:JoU22).

Vid en borttagen proteinfoderreglering och sänkta spannmålspriser, utan annan förändring, kommer prisnivån på grönmjöl att sjunka, vilket troligen leder till att produktionens omfattning minskar. Om den svenska odlingen till följd av försämrade konkurrenskraft gentemot andra proteinfoder försvinner under tiden fram till ett medlemskap skulle det få kraftigt negativa konsekvenser för de företag (torkanläggningar) vid vilka produktionen av grönmjöl sker. De skulle sannolikt tvingas upphöra med verksamheten.

Inom EG finns ett stöd till produktion av grönmjöl. Den 1 oktober 1992 uppgick detta stöd till ca 730 kr/ton. Utan kompletterande insatser finns det således en risk att de svenska företagen för valltorkning slås ut under tiden före ett medlemskap trots att de skulle ha förutsättningar att ekonomiskt klara sig på EG:s villkor.

Mot denna bakgrund föreslår kommissionen att det temporära stödet till valltorkningsföretag som infördes av riksdagen och som beta-

las ut för sista gången under skördeåret 1992 förlängs att gälla under perioden fram till den 1 januari 1995 för att underlätta för valltorkningsföretagen under övergångstiden. Syftet bör vara att förhindra en utslagning av företagen. Kostnaden för ett sådant stöd kan beräknas uppgå till några miljoner kronor per år.

5.12 Kostnader och finansiering

En utgångspunkt för kommissionens arbete är att förslagen inte får medföra ökade utgifter på statsbudgeten.

Kommissionen har i sitt förra betänkande SOU 1992:87 redogjort för kostnader och finansiering av sina förslag på vegetabilieområdet. Sedan dess har regeringen i prop. 1992/93:130 om vissa jordbrukspolitiska frågor föreslagit att de s.k. direktbidragen för budgetåret 1992/93 skall uppgå till 1 600 miljoner kronor, vilket är ca 800 miljoner kronor mindre än budgetåret 1991/92. Vidare aviseras att prisregleringsavgifterna på handelsgödsel och bekämpningsmedel skall tas bort redan den 1 januari 1993.

Dessa förslag innebär att kommissionens tidigare förslag till finansiering av åtgärder inom vegetabilieområdet behöver ändras.

Dessa ändringar samt kostnader och finansiering av kommissionens förslag på animalieområdet framgår för budgetåret 1993/94 av tabell 12.

Tabell 12 Tillgängliga medel budgetåret 1993/94, miljoner kronor

Direktbidrag	1 600
Förmalningsavgifter	700
Återbetalade omställningsstöd	<u>250</u>
Summa	2 550

Kostnader budgetåret 1993/94, miljoner kronor

Arealbidrag	950
Mjölkkobidrag	420
Amkobidrag	130
Nötköttsbidrag	168
Spannmålsöverskott	480
Övrigt (proteingrödor, får, ostexport m.m.)	52
Reserv att balansera till budgetåret 1993/94	<u>350</u>
Summa	2 550

I anslutning till presentationen av propositionen meddelades att regeringens avsikt är att föreslå riksdagen att för budgetåret 1993/94 utbetala ett arealbidrag för spannmål på 700 kr/ha. Kommissionen har i avsnitt 5.10.5 föreslagit att oljeväxtodlingen inte bör erhålla något arealbidrag för budgetåret 1993/94. Sammantaget leder detta till ett behov av medel för arealbidrag till odling av spannmål m.m. på ca 950 miljoner kronor.

I övrigt kan tabellen kommenteras med att mjölkkobidraget motsvarar 800 kr/ko. Amko- och nötköttsbidragen är oförändrade. Kostnaden för spannmålsöverskottet beräknas öka med 120 miljoner kronor på grund av den borttagna proteinregleringen.

För budgetåret 1994/95 har kommissionen i sitt förra betänkande föreslagit att förmalningsavgiften tas bort. Tillgängliga medel detta år är direktbidragen och de besparingar som kommissionens förslag till oljeväxtstöd ger, nämligen 100 miljoner kronor, samt en beräknad reservation från budgetåret 1993/94 om 100 miljoner kronor.

Kostnader och finansiering för budgetåret 1994/95 framgår av tabell 13.

Tabell 13 Tillgängliga medel budgetåret 1994/95, miljoner kronor

Direktbidrag	1 600
Minskade kostnader, oljeväxter	100
Balanserad reserv	200
Återbetalade omställningsstöd	<u>250</u>
Summa	2 150

Kostnader budgetåret 1994/95, miljoner kronor

Arealbidrag	1 500
Exportkostnad, spannmål	480
Amkobidrag	150
Nötköttsbidrag	168
Övrigt	<u>100</u>
Summa	2 398

Kommissionen vidhåller sitt tidigare förslag om ett arealbidrag på 1 000 kr/ha för spannmål och oljeväxter m.m. för budgetåret 1994/95. Denna storlek är motiverad av att skillnaden gentemot EG behöver minska. Mjölkkobidraget bortfaller.

Som framgår av tabellen överstiger kostnaderna något de tillgängliga medlen. Den 1 januari 1995 skall, enligt de förutsättningar kommissionen arbetar efter, Sverige inträda i EG. Från den dagen deltar Sverige i finansieringen av EG:s utgifter. Det är enligt kommissionens uppfattning därför rimligt att halva kostnaden för finansieringen av utgifterna för budgetåret 1994/95 betalas av EG.

5.13 Effekter av kommissionens förslag

5.13.1 Konsumenteffekter

Kommissionens förslag på animalieområdet får stora effekter på konsumentpriserna. Effekterna i konsumentled av de sänkta referenspriserna har beräknats under förutsättning av dels oförändrade öresmarginaler, dels oförändrade procentmarginaler i handeln (beloppen förklaras i avsnitt 4.4). När det gäller handelns agerande vid prissäskningar i tidigare led i livsmedelskedjan kommer detta framför allt att bestämmas av konkurrenssituationen på marknaden. Konsumentbered-

ningen har noterat att handeln vid prissänkningar hittills tillämpat öresmarginaler. Det är inte uteslutet att konkurrensen fram till ett medlemskap är sådan att handeln framledes även vid prissänkningar i prisregleringsledet kan komma att vidareföra dessa genom oförändrade procentmarginaler.

Hänsyn har även tagits till mervärdesskatten på livsmedel (21 %). I beräkningarna har inte medtagits eventuella effekter av sänkta kostnader i förädlingsleden. Om konkurrensläget är sådant att även sänkta kostnader i de efterföljande leden kommer att vidareföras till konsumenterna blir effekterna givetvis större än vad som anges här.

Kommissionen uppskattar att effekten av de föreslagna gränsskydds-sänkningarna på animalier fram till ett medlemskap blir mellan 1,9 och 2,6 miljarder kronor. De sänkta spannmålspriserna ger en ytterligare effekt på mellan 1,1 och 1,4 miljarder kronor. Sammanlagt minskar alltså konsumenternas utgifter för livsmedel med mellan 3 och 4 miljarder kronor på grund av kommissionens förslag. Eftersom förslaget inte innebär några gränsskyddssänkningar för mejeriprodukter blir det inte några effekter på konsumentpriserna på detta område. Sänkningarna fördelade på resp. produktionsgren är de följande:

Tabell 14 Konsumenteffekter

	Prisförändring (kr/kg)	Konsumtion (Mkg)	Beräknad effekt i konsumentledet, (Mkr inkl. moms)	
			Öresmarginal	Procentmarginal
Nötkött (inkl. kalv)	3,00	148	537	725
Griskött	3,00	270	980	1 323
Kyckling	2,75	56	186	261
Ägg	1,50	111	201	298
Summa animalier:			1 905	2 607
Spannmål			1 059	1 376
Totalt:			2 964	3 984

Konsumentberedningen har beräknat effekterna av kommissionens förslag uttryckt i sänkta konsumentpriser för de aktuella produkterna. Beredningens beräkningar visar att totaleffekten av kommissionens föreslagna gränsskyddssänkningar medför 7–14 % lägre konsumentpris för dessa produkter, beräknat med procentmarginaler och 5–12 % lägre produktpriser beräknat med öresmarginaler. Störst procentuell prissänkningseffekt får förslagen på kyckling och lägst procentuell effekt blir det för nötkött. I kronor och ören medför sänkningarna t.ex. följande effekt på kilopriset (siffran inom parentes är beräknad med procentmarginal): För styckningsdetaljer av nötkött ca 4,90 kr/kg (6,55), för styckningsdetaljer av griskött ca 4,10 kr/kg (5,65) och för kyckling ca 3,25 kr/kg (3,77).

Av tabell 15 framgår hur kommissionens förslag kan beräknas påverka konsumenternas utgifter.

Tabell 15 Konsumenteffekternas sammansättning

	Mkr	
Minskade kostnader för foder	1 900	
Ytterligare anpassning inom animaliesektorn	<u>900</u>	
Summa intäktsminskning i animaliesektorn	2 800	
Varav minskade djurbidrag mjölkkor	<u>- 1 200</u>	
Återstår prissänkningar övriga animalier	1 600	
Lägre spannmålspriser	175	
Borttagna förmalningsavgifter	700	
Summa prissänkningar	<u>2 475</u>	<u>2 475</u>
Handelsmarginaler	0	835
Moms	<u>525</u>	<u>690</u>
Sänkta konsumentpriser	3 000	4 000

Intäktsminskningarna inom animalieproduktionen uppgår till ca 2 800 miljoner kronor. De minskade foderkostnaderna sänker samtidigt kostnaderna i animalieproduktionen med 1 900 miljoner kronor. Nettoeffekten för produktionen är således ca 900 miljoner kro-

nor som alltså är den ytterligare anpassning mot prisnivån i EG som föreslagits av kommissionen. Av intäktsminskningen avser 1 200 miljoner kronor borttagna djurbidrag för mjölkkor, vilka alltså påverkar statsbudgeten och inte konsumentpriserna. Återstående 1 600 miljoner kronor genomförs som sänkta priser på övriga animalier. Lägre spannmålspriser medför minskade konsumentutgifter med 175 miljoner kronor. Till detta kommer effekten av den borttagna förmalningsavgiften, vilket motsvarar 700 miljoner kronor. De totala prissänkningarna i prisregleringsledet uppgår därmed till 2 475 miljoner kronor.

Med oförändrade öresmarginaler i handeln tillkommer effekten av sänkt mervärdesskatt (pålägg 21 %) om 525 miljoner kronor. De sammanlagda effekterna för konsumenterna kan då beräknas uppgå till ca 3 000 miljoner kronor.

Med antagande av oförändrade procentmarginaler i handeln kan de minskade konsumentutgifterna beräknas uppgå till ca 4 000 miljoner kronor. I detta alternativ har handelsmarginalerna beräknats minska med 835 miljoner kronor och mervärdesskatten med 690 miljoner kronor.

5.13.2 Effekter på produktionen

De förslag som kommissionen tidigare lagt på vegetabilieområdet syftar tillsammans med förslaget om animalieproduktionen till att underlätta övergången till EG:s förhållanden och till att åstadkomma en smidig anpassning av svenskt jordbruk och svensk livsmedelsindustri till EG. För animalieproduktionen innebär de förslag som kommissionen lagt att en anpassning av pris- och kostnadsnivåer till EG:s förhållanden inleds. Förslaget innebär för animaliesektorn att intäkterna genom sänkt gränsskydd och minskade direktbidrag minskar jämfört med de förhållanden som rådde år 1991. Samtidigt minskar kostnaderna på grund av sänkta foderkostnader. Nettoeffekten för animaliesektorn blir år 1994 uppskattningsvis 900 miljoner kronor. Den totala intäkten i jordbruket var år 1991 29 miljarder kronor. För vegetabiliesektorn blir intäkterna vid oförändrad produktionsvolym i stort sett oförändrade jämfört med en situation med ett jämviktspris enligt 1990 års beslut. Jämviktspriset är av samma storleksordning som 1991 års prisnivå, exkl. det inkomst- och omställningsstöd som utbetalades detta år.

Hur jordbruket som sektor påverkas av kommissionens förslag om vegetabilie- och animalieproduktionen bör dock utgå från hur utvecklingen skulle sett ut i en situation utan förändringar av gällande politik. Den analys som kommissionen gjorde i sitt förra betänkande och som var motivet för förslaget om vegetabiliesektorn rörde hur intäktsutvecklingen inom framför allt spannmålsproduktionen skulle se ut om inga förändringar av 1990 års beslut gjordes, dvs. i en situation utan inlösen-system eller arealbidrag. Kommissionens slutsats var att utan förändring kunde man förvänta sig en kraftig intäktsminskning inom vegetabilieproduktionen fram till ett medlemskap av en omfattning som riskerade att konkurrenskraftiga företag skulle slås ut. För spannmålsproduktionen innebar kommissionens uppskattningar att för skördeåren 1993 och 1994 kunde intäkterna komma att minska jämfört med år 1991 med ca 35 % vid oförändrad politik. Jämfört med detta scenario innebar kommissionens förslag att intäkterna i spannmålsodlingen för dessa år skulle förbättras med ca 30 %.

Hur stora effekter som uppstår på lönsamheten i jordbruket är svårt att uttala sig om. En prissänkning på produkterna måste mötas med effektiviseringar som minskar produktionskostnaderna varvid effekterna på lönsamheten kan begränsas.

Vilka effekter som kan komma att uppstå på produktionen inom animaliesektorn på grund av kommissionens förslag är i dagsläget svårt att avgöra. En pris-/djurbidragssänkning minskar produktionen om den inte effektiviseras. I dagsläget föreligger inom flera av produktionsgrenarna vissa tendenser mot en ökad produktion. För detta talar bl.a. investeringsbenägenheten inom mjölkproduktionen, den ökande nötkreatursstammen liksom utvecklingen av suggbetäckningarna. Det är därför inte uteslutet att de prissänkningar som blir följden av kommissionens förslag i första hand kommer att motverka de aktuella tendenserna till ökad produktion och att produktionen inom animalieområdet under perioden fram till ett medlemskap därför kan komma att bli i stort sett oförändrad.

I detta sammanhang vill kommissionen ta upp en fråga som aktualiserats under arbetets gång. Den gäller risken för att många jordbrukare inom det närmaste året kan komma att drabbas av akuta likviditetsproblem och hamna på obestånd. Orsakerna härtill är en hög skuldsättning i kombination med höga räntor och vikande priser. Torkan år 1992 har i en del fall också bidragit. Sjunkande fastighetspriser och

en allmän återhållsamhet inom bankerna försvårar lånemöjligheterna. Kommissionen konstaterar att dessa problem inte är föranledda av jordbrukets EG-anpassning utan är en följd av tidigare livsmedelspolitiska beslut och den ekonomiska utvecklingen i landet. Det kan dock inte bortses från att förhållandena försvårar den fortsatta effektiviseringen av jordbruket eftersom denna i många fall kräver investeringar.

I samband med 1990 års livsmedelspolitiska beslut förutsågs att en del företag skulle få ekonomiska problem. Ett särskilt stöd infördes som riktades till de skuldsatta jordbrukare som under övergångsperioden skulle få ekonomiska svårigheter till följd av avvecklingen av den interna marknadsregleringen. Detta stöd har hittills använts i mycket liten omfattning. Enligt kommissionens mening behövs därför inga nya särskilda åtgärder vidtas för närvarande. Kommissionen kommer dock i sitt fortsatta arbete att pröva om stödet till skuldsatta jordbrukare kan behöva ändras på grund av kommissionens förslag till EG-anpassning.

5.13.3 Miljöeffekter

Den största delen av odlingslandskapets hotade flora och fauna är för sin överlevnad beroende av bete framför allt av nötkreatur. Kommissionens uppgift är att lägga förslag till anpassning av jordbrukspolitiken under tiden fram till år 1995. De förslag som lagts minskar lönsamheten i mjölk- och nötköttsproduktionen om inte kostnaderna kan sänkas i motsvarande mån. Möjligheterna att göra detta bedöms vara goda i mjölkproduktionen men kan variera i olika delar av landet. Inom nötköttsproduktionen blir det svårare, särskilt inom den intensiva uppfödningen. Efter ett medlemskap ökar emellertid stödet till den extensiva produktionen så att denna i förhållande till nuvarande läge i Sverige inte borde få sämre lönsamhet. Antalet betande djur bedöms därför inte minska nämnvärt under anpassningsperioden.

Utvecklingen inom animalieproduktionen är av stor betydelse för möjligheterna att bibehålla ett öppet och biologiskt rikt odlingslandskap. Kommissionen skall, i sitt kommande betänkande, behandla frågan om hur detta miljömål inom den nuvarande livsmedelspolitiken skall kunna tillgodoses inför ett medlemskap i EG.

I det sammanhanget kommer kommissionen att ta upp frågan om den sammantagna effekten på odlingslandskap m.m. av en anpassning av livsmedelspolitiken till EG:s förhållanden. Skilda styrmedel för att bevara ett öppet och levande kulturlandskap kommer att behandlas. Förslag kommer att lämnas om vilka kompletterande åtgärder som kan behövas för att säkerställa att inte ändringarna i livsmedelspolitiken får negativa effekter på möjligheterna att uppnå samhällets miljömål.

5.13.4 Regionalpolitiska effekter

Kommissionens förslag påverkar naturligtvis priserna och lönsamheten även för jordbruket i norra Sverige. De särskilda djurbidrag som utbetalas i norra Sverige inom ramen för stödet till jordbruket i norra Sverige påverkas inte av förslagen. Den borttagna proteinfoderregleringen och de sänkta spannmålspriserna bedöms få fullt genomslag på kostnaderna i den norrländska animalieproduktionen. De generella prisändringar som motsvarar nämnda kostnadsminskningar kommer därmed inte att minska lönsamheten. Resterande föreslagna prissäskningar kommer dock att göra detta om de inte kan mötas med effektiviseringar inom produktionen. Denna fråga kommer att prövas i samband med att kommissionen behandlar stödet till jordbruket i norra Sverige i ett långsiktigt perspektiv. Kommissionen avser att göra detta när Statens jordbruksverk slutfört det uppdrag som regeringen lämnat Jordbruksverket i denna fråga. Det beräknas ske i början av december 1992. Kommissionen räknar med att lämna sina förslag i frågan i början av år 1993.

Anpassningen av primärproduktionen – ett principresonemang

Vidstående bild visar schematiskt vilka kostnadsbesparingar resp. prissänkningar som förslagen medför i primärproduktionen över tiden fram till ett medlemskap. Prissänkningar kan helt eller delvis ersättas av att direktbidragen sänks. Om prissänkningen i stället tas ut genom sänkta referenspriser sänks också gränsskyddet. Exemplets priser är hämtade från mjölkproduktionen men själva principresonemanget gäller även för andra produktionsgrenar.

Som framgår av bilden ligger i dagens högre svenska producentprisinivå en högre kostnad för dels proteinfoder, dels andra kostnader. Prisskillnaden för mjölk är i dagsläget (budgetåret 1991/92) ca 70 öre/kg (3,20–2,50). Spannmålspriset förutsätts i dag vara ungefärdetsamma i Sverige och EG. I beräkningarna förutsätts spannmålspriset sjunka från 1,15 kr/kg till 0,90 kr/kg. Den kostnadssänkning i Sverige som följer av att det svenska spannmålspriset sänks till det pris som förväntas i EG efter ett genomförande av CAP-reformen motsvaras av samma sänkning i EG (sträckan A). Denna sänkning bidrar därför inte till att minska de ca 70 öre i kostnader som i dag skiljer Sverige och EG. Annorlunda uttryckt kan man säga att den svenska anpassningen måste göras till EG:s framtida prisnivå. Denna är lägre än vad som är fallet i dag eftersom reformens sänkta spannmålspriser kommer att leda till lägre avräkningspriser i animalieproduktionen i EG.

Flertalet av de jämförelser som gjorts av prisskillnader i Sverige och EG har utgått från dagens priser. Jämförelserna tar därmed inte hänsyn till de effekter som det lägre spannmålspriset ger år 1995. Kommissionen utgår i förslagen från den skillnad som kan uppskattas föreligga mellan dagens svenska prisnivå och den framtida EG-nivån. I figuren motsvaras denna skillnad av nivån 2,50 minskad med A. A utgör den prissänkning som reformen leder till i EG och Sverige. Beräkningarna är således rent tekniskt baserade på dagens prisskillnad med tillägg för effekten av det sänkta spannmålspriset.

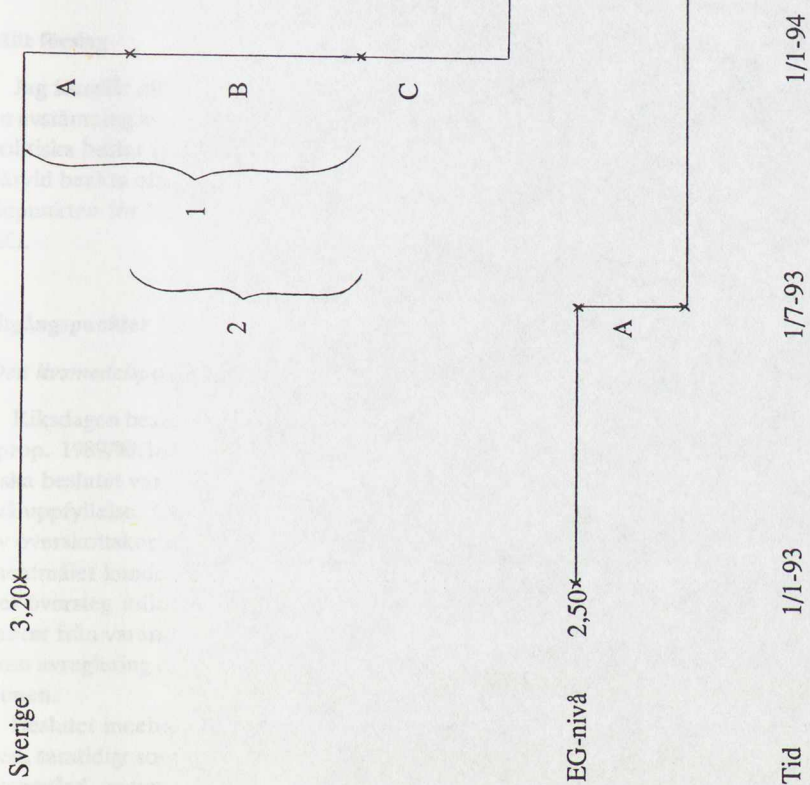
För att utjämna effekten av sänkta foder- och spannmålspriser måste den svenska prisnivån minska i motsvarande omfattning (A+B). Det ytterligare steg i kostnadsanpassning som kommissionen lägger för-

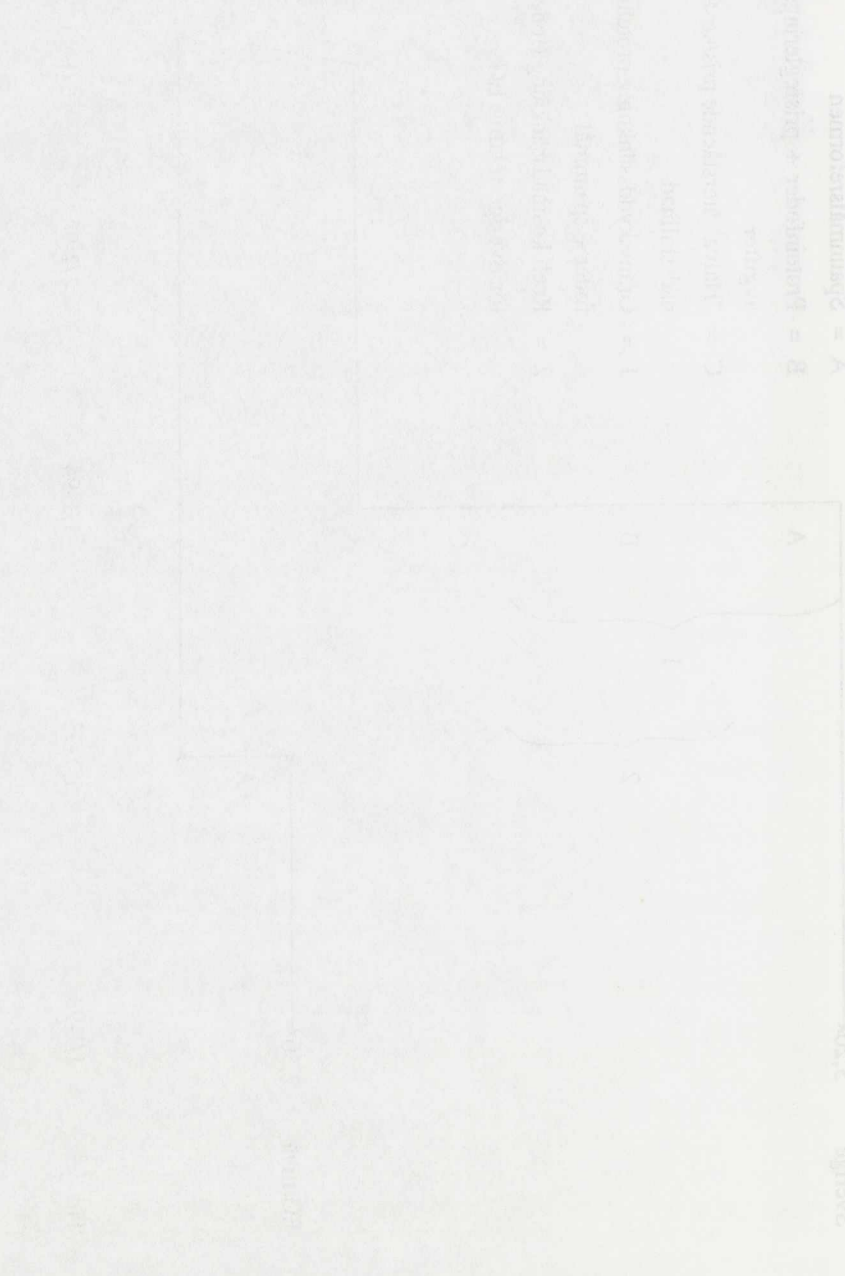

slag om utgår från den del som återstår när prisskillnaden mellan dagens svenska och EG:s framtida nivåer reducerats med de sänkta kostnaderna för proteinfoder och spannmål. Detta steg motsvaras av sträckan C i figuren. Efter denna anpassning återstår fortfarande en prisskillnad gentemot den framtida EG-nivån. Den kommer att bortfalla vid medlemskapet eller till viss del kvarstå om transportavstånd m.m. medger högre priser i Sverige.

Producentpris, kr/kg

- A = Spannmålsreformen
- B = Proteinfoder + prisregleringsavgifter
- C = "Halva" återstående pris/kostnadsskillnad
- 1 = Gränsskyddssänkning proteinfoder + spannmål
- 2 = Reell kostnadsänkning (foder) för Sverige relativt EG

С. 1241 123

К. 1241 123

Л. 1241 123

М. 1241 123

Н. 1241 123

О. 1241 123

П. 1241 123

Р. 1241 123

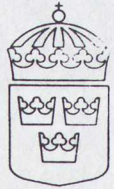
С. 1241 123

Т. 1241 123

У. 1241 123

200 1241 123

1241 123

Dir. 1991:97

Kommittédirektiv

Kommission för att förbereda en avstämning av jordbrukets omställning

Dir. 1991:97

Beslut vid regeringsammanträde 1991-11-21

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Olsson, anför.

Mitt förslag

Jag föreslår att en särskild kommission tillsätts med uppgift att förbereda en avstämning av de omställningsbeslut som omfattas av 1990 års livsmedelspolitiska beslut (prop. 1989/90:146, JoU25, rskr. 327). Kommissionen skall därvid beakta effekter och faktorer som inte var kända eller förutsedda vid tidpunkten för beslutet, i första hand konsekvenserna av en anslutning till EG.

Utgångspunkter för kommissionen

Den livsmedelspolitiska reformen

Riksdagen beslutade den 9 juni 1990 om en reform av livsmedelspolitiken (prop. 1989/90:146, JoU25, rskr. 327). Bakgrunden till det livsmedelspolitiska beslutet var att den dåvarande livsmedelspolitiken uppvisade en dålig måluppfyllelse. Överproduktionen var kostsam, inkomst målet urholkades av överskottskostnaderna och av kapitaliseringseffekten. Inte heller konsument målet kunde sägas vara uppfyllt, eftersom prisutvecklingen på livsmedel översteg inflationen. Samtidigt avskärmades konsumenter och producenter från varandra. Syftet med det livsmedelspolitiska beslutet var att genom avreglering och marknadsanpassning uppnå balans i livsmedelsproduktionen.

Beslutet innebär att prisstödets roll som livsmedelspolitiskt medel tonas ned, samtidigt som direkta medel för att uppnå målen angående miljö, landskapsvård, regional fördelning och beredskap förstärks. Flertalet interna regleringar har avskaffats fr.o.m. den 1 juli 1991, vilket innebär att priserna

på de flesta prisreglerade produkter skyddas enbart med hjälp av ett gränsskydd. Producenterna måste i högre grad själva aktivt arbeta för att finna avsättning för sin produktion. Förutsättningarna förbättras avsevärt för att konsumenternas önskemål avseende bl.a. kvalitet och ett varierat utbud får genomslagskraft i livsmedelskedjan.

Riksdagen beslutade också att övergången till en mer avreglerad marknad för jordbrukets produkter skulle ske under socialt acceptabla former. Under övergångsperioden vidtas därför särskilda åtgärder bl.a. för att stimulera en varaktig omställning till alternativ markanvändning. Ett särskilt omställningsstöd lämnas under budgetåren 1991/92–1993/94 för åkermark som tas ur livsmedelsproduktion och överförs till annan varaktig användning. Vidare lämnas ett särskilt anläggningsstöd under budgetåren 1991/92–1994/95 för anläggning av våtmarker samt för plantering av lövträd och energiskog. Inlösenystemet för spannmål skall avvecklas stegvis för att vara helt avvecklat den 1 juli 1994. Under denna period sänks det garanterade inlösenpriset successivt till 90 öre/kg.

Särskilda stödåtgärder riktas också till de skuldyngda jordbrukare som under en övergångsperiod kan komma att få ekonomiska svårigheter till följd av avvecklingen av den interna marknadsregleringen. Stödet ges dels som stöd för rekonstruktion av jordbruksföretag eller som avvecklingsstöd, dels i form av rådgivning m.m.

Riksdagen beslutade också att anvisa medel för åtgärder som syftar till att både minska mjölkproduktionen och förhindra ett pristryckande överskott av nötkött på grund av utslaktningen av mjölkkor. Dessutom har riksdagen för budgetåren 1991/92–1993/94 anvisat medel för att finansiera köttexport.

Beslutet innebär vidare att miljömålet i jordbrukspolitiken skall vara att slå vakt om ett rikt och varierat odlingslandskap och att minimera jordbrukets miljöbelastning. Stödet till landskapsvård skall säkerställa skydd av värdefulla miljöer som innehåller fastlagda kvaliteter från naturvårds- eller kulturmiljövårdssynpunkt. Den fortsatta hävden av dessa marker skall säkerställas genom att avtal träffas med berörda brukare.

Kostnaderna för de olika åtgärderna under övergångsperioden beräknades av riksdagen uppgå till 13,6 miljarder kronor exkl. kostnaderna för inlösen av spannmål.

Uppföljningsuppdragen

Enligt riksdagsbeslutet är det av största vikt att noga följa upp den livsmedelspolitiska reformens effekter. Uppdrag har därför lämnats till statens jordbruksverk, statens pris- och konkurrensverk, statens naturvårdverk, statens livsmedelsverk och livsmedelsekonomiska samarbetsnämnden att noga följa utvecklingen inom resp. ansvarsområden. Myndigheterna skall regel-

bundet redovisa utvecklingen och eventuella behov av åtgärder till regeringen.

År 1990 tillsattes också en särskild konsumentberedning med uppgift att kontinuerligt följa och utvärdera den livsmedelspolitiska reformen ur ett brett konsumentperspektiv. De frågor som beredningen särskilt skall bevaka och bedöma är om reformen leder till ett effektivare resursutnyttjande som gynnar samhällsintresset, bl.a. i form av en dämpad prisökningstakt på livsmedel. Hur reformen påverkar utbudet av och kvaliteten på livsmedel tillhör också de områden som beredningen bör analysera. Beredningen skall själv kunna ta upp andra viktiga konsumentfrågor som kan förväntas påverkas av den livsmedelspolitiska reformen och som av beredningen bedöms kräva särskild belysning.

Riksdagen framhöll att det alltid finns möjligheter för t.ex. de politiska partierna att ta initiativ till ytterligare åtgärder om så skulle visa sig nödvändigt.

Uruguayrundan i GATT

Den s.k. Uruguayrundan i GATT har jordbruket som en mycket viktig punkt på dagordningen. I Punta del Este-överenskommelsen, som är utgångspunkten för förhandlingarna, enades de deltagande länderna bl.a. om att liberalisera handeln, förbättra konkurrenssituationen genom ökad disciplin och förstärkning av GATTs regler samt att minimera negativa effekter av sanitära och fytosanitära föreskrifter.

Ministermötet i december 1990 kunde inte avsluta Uruguayrundan sedan det stod klart att positionerna var alltför låsta på jordbruksområdet. Förhandlingarna har emellertid fortsatt under år 1991. På jordbrukets område har parterna inriktat förhandlingarna mot sänkningar av internstöd, gränsskydd och exportsubventioner. Mycket tyder på att förhandlingarna nu går mot ett avgörande vid årsskiftet 1991/92.

Ansökan om medlemskap i EG

Sedan det livsmedelspolitiska beslutet fattades har Sverige ansökt om medlemskap i de europeiska gemenskaperna. Regeringen har publicerat en s.k. grönbok där en första kartläggning av konsekvenserna av ett medlemskap inom resp. område redovisas. Av denna studie framgår att EGs stöd till jordbruket i dag ligger på en lägre nivå än det svenska. En anpassning av stödnivån är därför nödvändig, vilket förutsätter förändringar av den svenska jordbruksproduktionen i olika avseenden. Vidare framgår att en lägre prisnivå för flertalet produktionsgrenar inom animalieområdet är att förvänta vid ett medlemskap.

Foderkostnaderna beräknas sjunka men inte tillräckligt för att helt kom-

pensera den lägre prisnivån. Sjunkande foderpriser beräknas medföra stora förändringar av produktionsmönstret. För vegetabilieproduktionen förväntas en anpassning till EG få vissa effekter på produktionen. De långsiktiga svenska jämviktspriserna kan komma att ligga över dagens marknadspriser i EG. För oljeväxter har EG beslutat om ett nytt system baserat på världsmarknadspris för oljeväxtfrö kompletterat med arealstöd fr.o.m. 1992 års skörd. Den svenska socker- och matpotatisproduktionen bedöms inte påverkas i någon större omfattning. Det kan dock konstateras att det ännu återstår ett omfattande arbete bl.a. med att analysera kostnadsläget för svensk jordbruksproduktion och livsmedelsindustri innan det är möjligt att överblicka alla konsekvenserna av ett medlemskap.

På jordbrukets område kompliceras denna kartläggning av att EG nu behandlar ett förslag till en genomgripande reform av den gemensamma jordbrukspolitiken (CAP). Utgångspunkterna är lägre stödpriser, produktionsbegränsningar, ökat inslag av direkta och selektiva stödformer samt ökat miljöhänsyn.

EGs gemensamma jordbrukspolitik ingår inte i EES-avtalet, varför hela området återstår att förhandla med EG.

Utredning av stödet till jordbruket i norra Sverige

I enlighet med riksdagens beslut (prop. 1990/91:99, JoU27, rskr. 276) genomför en parlamentariskt sammansatt arbetsgrupp för närvarande en genomgripande och förutsättningslös översyn av stödet till jordbruket i norra Sverige inför budgetåret 1992/93.

Riksdagen konstaterade i sitt beslut att den modell som i dag används för att beräkna merkostnader och lönsamhet i det norrländska jordbruket inte uppfyller de krav som bör ställas på ett framtida beräkningssystem. Ett sådant system måste vara förenligt med reglerna i ett kommande GATT-avtal och även utformas med hänsyn till EGs gemensamma jordbrukspolitik. Arbetsgruppen kommer att lämna ett förslag till system i slutet av november 1991. I regeringens direktiv till arbetsgruppen ingår också att planera för en förändring av stödformen så att den anpassas till vad som gäller inom EG.

Utredningsuppdraget

Jag föreslår mot bakgrund av vad jag nu har anfört att en särskild kommission tillsätts med uppgift att förbereda den avstämning av omställningsbesluten i 1990 års livsmedelspolitik som skall ske efter det att EG har lagt fast principerna för sin kommande jordbrukspolitik. I sitt arbete skall kommissionen beakta effekter och faktorer som inte var kända eller förutsedda vid tidpunkten för beslutet. I första hand skall effekterna av ett EG-medlem-

skap beaktas.

Kommissionen bör i detta sammanhang även behandla stödet till jordbruket i norra Sverige i ett långsiktigt perspektiv.

Utgångspunkten för kommissionens arbete bör vara att omställningen av jordbruket skall fullföljas på ett sådant sätt att Sverige vid inträdet i EG har en stark och konkurrenskraftig jordbruksnäring och livsmedelsindustri. Det är angeläget att det svenska jordbruket får möjlighet att konkurrera på lika villkor med omvärlden.

Vid sin avstämning av besluten avseende mål och medel för att bevara ett öppet och levande kulturlandskap bör kommissionen också pröva frågan om arealersättning som en metod att bevara öppna landskap.

Kommissionen bör vid sin avstämning i första hand utgå från de uppföljningar av reformen som genomförs av olika myndigheter. Till grund för arbetet bör också ligga de analyser som görs av konsekvenserna av ett EG-medlemskap för svenska konsumenter, svenskt jordbruk och svensk livsmedelsindustri.

Kommissionen bör löpande redovisa sina slutsatser och lämna förslag till erforderliga förändringar i gällande beslut för att i första hand åstadkomma en smidig anpassning av svenskt jordbruk och svensk livsmedelsindustri till EG.

Till kommissionen bör knytas en parlamentarisk grupp med företrädare för riksdagspartierna. Kommissionen skall regelbundet redovisa sitt arbete till denna grupp.

Arbetet bör bedrivas i nära kontakt med berörda myndigheter, organisationer och utredningar.

Kommissionen bör beakta regeringens direktiv (dir. 1984:5) till kommittéer och särskilda utredare angående utredningsförslagets inriktning och regeringens direktiv (dir. 1988:43) om EG-aspekter i utredningsverksamheten.

Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för jordbruksdepartementet

att tillkalla en särskild kommission med högst sex ledamöter – omfattad av kommittéförordningen (1976:119) – med uppdrag

att förbereda en avstämning av de omställningsbeslut som omfattas av 1990 års livsmedelspolitiska beslut,

att utse en av ledamöterna att vara ordförande,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt kommissionen.

Vidare hemställer jag att regeringen beslutar att kostnaderna skall belastas på nionde huvudtitelns anslag Utredningar m.m.

Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Jordbruksdepartementet)

Statens offentliga utredningar 1992

Kronologisk förteckning

---

1. Frihet – ansvar – kompetens. Grundutbildningens villkor i högskolan. U.
2. Regler för risker. Ett seminarium om varför vi tillåter mer föroreningar inne än ute. M.
3. Psykiskt stördas situation i kommunerna – en probleminventering ur socialtjänstens perspektiv. S.
4. Psykiatri i Norden – ett jämförande perspektiv. S.
5. Koncession för försäkringssammanslutningar. Fi.
6. Ny mervärdesskattelag.
– Motiv. Del 1.
– Författningstext och bilagor. Del 2. Fi.
7. Kompetensutveckling – en nationell strategi. A.
8. Fastighetstaxering m.m. – Bostadsrätter. Fi.
9. Ekonomi och rätt i kyrkan. C.
10. Ett nytt bolag för rundradiosändningar. Ku.
11. Fastighetsskatt. Fi.
12. Konstnärlig högskoleutbildning. U.
13. Bundna aktier. Ju.
14. Mindre kadmium i handelsgödsel. Jo.
15. Ledning och ledarskap i högskolan – några perspektiv och möjligheter. U.
16. Kroppen efter döden. S.
17. Den sista undersökningen – obduktionen i ett psykologiskt perspektiv. S.
18. Tvångsvård i socialtjänsten – ansvar och innehåll. S.
19. Långtidsutredningen 1992. Fi.
20. Statens hundscola. Ombildning från myndighet till aktiebolag. S.
21. Bostadsstöd till pensionärer. S.
22. EES-anpassning av kreditupplysningslagen. Ju.
23. Kontrollfrågor i tull datoriseringen m.m. Fi.
24. Avreglerad bostadsmarknad. Fi.
25. Utvärdering av försöksverksamheten med 3-årig yrkesinriktad utbildning i gymnasieskolan. U.
26. Rätten till folkboken – kvalifikationsregler i internationella förhållanden. S.
27. Årsarbetstid. A.
28. Kartläggning av kasinospel – enligt internationella regler. Fi.
29. Smittskyddsinstitutet – ny organisation för Sveriges nationella smittskyddsfunktioner. S.
30. Kreditförsäkring – Några aktuella problem. Fi.
31. Lagstiftning om satellitsändningar av TV-program. Ku.
32. Nya Inlandsbanan. K.
33. Kasinospelssamheten i folkrorelsernas tjänst? C.
34. Fastighetsdatasystemets datorstruktur. M.
35. Kart- och mätningutbildningar i nya skolformer. M.
36. Radio och TV i ett. Ku.
37. Psykiatri och dess patienter – levnadsförhållanden, vårdens innehåll och utveckling. S.
38. Fristående skolor. Bidrag och elevavgifter. U.
39. Begreppet arbetsskada. S.
40. Risk- och skadehantering i statlig verksamhet. Fi.
41. Angående vattenskotrar. M.
42. Kretslopp – Basen för hållbar stadsutveckling. M.
43. Ecocycles – The Basis of Sustainable Urban Development. M.
44. Resurser för högskolans grundutbildning. U.
45. Miljöfarligt avfall – ansvar och riktlinjer. M.
46. Livskvalitet för psykiskt långtidssjuka – forskning kring service, stöd och vård. S.
47. Avreglerad bostadsmarknad, Del II. Fi.
48. Effektivare statistikstyrning – Den statliga statistikens finansiering och samordning. Fi.
49. EES-anpassning av marknadsföringslagstiftningen. C.
50. Avgifter och högkostnadsskydd inom äldre- och handikappomsorgen. S.
51. Översyn av sjöpolisen. Ju.
52. Ett samhälle för alla. S.
53. Skatt på dieselolja. Fi.
54. Mer för mindre – nya styrformer för barn- och ungdomspolitik. C.
55. Råd för forskning om transporter och kommunikation. K.
Råd för forskning om transporter och kommunikation. Bilagor. K.
56. Färjor och farleder. K.
57. Beskattning av vissa naturaförmåner m.m. Fi.
58. Miljöskulden. En rapport om hur miljöskulden utvecklas om vi ingenting gör. M.
59. Läraruppdraget. U.
60. Enklare regler för statsanställda. Fi.
61. Ett reformerat åklagarväsende. Del. A och B. Ju.
62. Forskning och utveckling för totalförsvaret – förslag till åtgärder. Fö.
63. Regionala roller – en perspektivstudie. C.
64. Utsikt mot framtidens regioner – sju debattinlägg. C.
65. Kartboken. C.
66. Västsverige – region i utveckling. C.
67. Fortsatt reformering av företagsbeskattningen. Del 1. Fi.
68. Långsiktig miljöforskning. M.
69. Meningsfull vistelse på asylförläggning. Ku.
70. Telelag. K.
71. Bostadsförmedling i nya former. Fi.
72. Det kommunala medlemskapet. C.

Statens offentliga utredningar 1992

Kronologisk förteckning

---

73. Valfärd och valfrihet – service, stöd och vård för psykiskt störda. S.
74. Prova privat – Provning och mätteknik inom SP och SMP i europaperspektiv. N.
75. Ekonomisk politik under kriser och i krig. Fi.
76. Skogspolitiken inför 2000-talet. Huvudbetänkande. Skogspolitiken inför 2000-talet. Bilagor I. Skogspolitiken inför 2000-talet. Bilagor II. Jo.
77. Psykiskt störda i socialförsäkringen – ett kunskapsunderlag. S.
78. Utredningen om vissa internationella insolvensfrågor. Ju.
79. Statens fastigheter och lokaler – ny organisation. Fi.
80. Kriminologisk och kriminalpolitisk forskning. Ju.
81. Trafikpolisen mer än dubbelt bättre. Ju.
82. Genteknik – en utmaning. Ju.
83. Aktiebolagslagen och EG. Ju.
84. Ersättning för kränkning genom brott. Ju.
85. Förvaltning av försvarsfastigheter. Fö.
86. Ett nytt betygssystem. U.
87. Åtgärder för att förbereda Sveriges jordbruk och livsmedelsindustri för EG – förslag om vegetabiliesektorn, livsmedelsexporten och den ekologiska produktionen. Jo.
88. Veterinär verksamhet – behov, organisation och finansiering. Jo.
89. Bostadsbidrag – enklare – rättvisare – billigare. S.
90. Biobränslen för framtiden. Jo.
91. Biobränslen för framtiden. Bilagedel. Jo.
92. Pliktleverans. U.
93. Svensk skola i världen. U.
94. Skola för bildning. U.
95. Den svenska marknaden för projekt kapital – statens nuvarande och framtida roll. N.
96. Förbud mot etnisk diskriminering i arbetslivet. Ku.
97. Sparar vi för lite? Hushållssparandet i samhälls-ekonomi. Fi.
98. Kommunernas socialbidrag – en kartläggning av normer, kostnader m.m. S.
99. Rådgivningen inom jordbruket och trädgårdsnäringsen. Jo.
100. Staten och arbetsgivarorganisationerna. Fi.
101. Försvarsmaktens hälso- och sjukvård. Fö.
102. Myndigheternas förvaltningskostnader – budgetering av pris- och löneförändringar. Fi.
103. FHU92. A.
104. Vår uppgift efter Rio – svensk handlingsplan inför 2000-talet. M.
105. Administrativt stöd till Försvarsmakten. Fö.
106. Civilbefälhavarna. Fö.
107. Kulturstöd vid ombyggnad. Ku.
108. VAL, Organisation Teknik Ekonomi. Ju.
109. Investeringar i arrendejordbruket och andra arrenderättsliga frågor. Ju.
110. Information och den nya InformationsTeknologin – straff- och processrättsliga frågor m.m. Ju.
111. Den framtida skogsvårdsorganisationen. Jo.
112. Administrationen i kanslihuset. Klara administrationen – Bilaga. Fi.
113. Lag om företagsrekonstruktion. Ju.
114. Malmöregionens trafiksystem. Överenskommelse om åtgärder i trafikens infrastruktur. K.
115. Kontroll i konkurrens – avveckling av AB Svensk Bilprovvnings monopol på kontrollbesiktning. K.
116. Privat förmedling och uthyrning av arbetskraft. A.
117. Konsumenterna och lågprisbutiken. En studie av ändrade köpvanor i dagligvaruhandeln. Jo.
118. Arvden för vård hos privatpraktiserande läkare. S.
119. Svensk trädgårdsnäring – nuläge och utvecklings-möjligheter. Jo.
120. Allmänna arvsfonden. S.
121. Vissa mervärdskattefrågor. Fi.
122. Social bakgrund – studiestöd och övergång till högre studier. U.
123. Ett hav av möjligheter – AMU-Gruppen på väg mot 2000-talets utbildningsmarknad. A.
124. Bistånd under omprövning. Översyn av det svenska utvecklingsarbetet med Moçanbique. UD.
125. Åtgärder för att förbereda Sveriges jordbruk och livsmedelsindustri för EG – förslag om animalie-sektorn. Jo.

Statens offentliga utredningar 1992

Systematisk förteckning

Utrikesdepartementet

Bistånd under omprövning. Översyn av det svenska utvecklingsarbetet med Moçambique. [124]

Justitiedepartementet

Bundna aktier. [13]

EES-anpassning av kreditupplysningslagen. [22]

Översyn av sjöpolisen. [51]

Ett reformerat åklagarväsende. Del A och B. [61]

Utredningen om vissa internationella insolvensfrågor. [78]

Kriminologisk och kriminalpolitisk forskning. [80]

Trafikpolisen mer än dubbelt bättre. [81]

Genteknik – en utmaning. [82]

Aktiebolagslagen och EG. [83]

Ersättning för kränkning genom brott. [84]

VAL, Organisation Teknik Ekonomi. [108]

Investeringar i arrendjordbruket och andra arrende-rättsliga frågor. [109]

Information och den nya InformationsT eknologi – straff- och processrättsliga frågor m.m. [110]

Lag om företagsrekonstruktion. [113]

Försvarsdepartementet

Forskning och utveckling för totalförsvaret – förslag till åtgärder. [62]

Förvaltning av försvarsfastigheter. [85]

Försvarsmaktens hälso- och sjukvård. [101]

Administrativt stöd till Försvarsmakten. [105]

Civilbefälhavarna. [106]

Socialdepartementet

Psykiskt stördas situation i kommunerna

– en probleminventering ur socialtjänstens perspektiv. [3]

Psykiatri i Norden – ett jämförande perspektiv. [4]

Kroppen efter döden. [16]

Den sista undersökningen – obduktionen i ett

psykologiskt perspektiv. [17]

Tvångsvård i socialtjänsten – ansvar och innehåll. [18]

Statens hundscola. Ombildning från myndighet till aktiebolag. [20]

Bostadsstöd till pensionärer. [21]

Rätten till folkpension – kvalifikationsregler i

internationella förhållanden. [26]

Smittskyddsinstitutet – ny organisation för Sveriges nationella smittskyddsfunktioner. [29]

Psykiatri och dess patienter – levnadsförhållanden, vårdens innehåll och utveckling. [37]

Begreppet arbetsskada. [39]

Livskvalitet för psykiskt långtidssjuka

– forskning kring service, stöd och vård. [46]

Avgifter och högkostnadsskydd inom äldre- och handikappomsorgen. [50]

Ett samhälle för alla. [52]

Välfärd och valfrihet – service, stöd och vård för psykiskt störda. [73]

Psykiskt störda i socialförsäkringen – ett kunskapsunderlag. [77]

Bostadsbidrag – enklare – rättvisare – billigare. [89]

Kommunernas socialbidrag – en kartläggning av normer, kostnader m.m. [98]

Arvoden för vård hos privatpraktiserande läkare. [118]

Allmänna arvsfonden. [120]

Kommunikationsdepartementet

Nya Inlandsbanan. [32]

Råd för forskning om transporter och kommunikation.

Råd för forskning om transporter och kommunikation.

Bilagor. [55]

Färjor och farleder. [56]

Telelag. [70]

Malmöregionens trafiksystem. Överenskommelse om åtgärder i trafikens infrastruktur. [114]

Kontroll i konkurrens – avveckling av AB Svensk Bilprovnings monopol på kontrollbesiktning. [115]

Finansdepartementet

Koncession för försäkringssammanslutningar. [5]

Ny mervärdesskattelag.

– Motiv. Del 1.

– Författningstext och bilagor. Del 2. [6]

Fastighetstaxering m.m. – Bostadsrätter. [8]

Fastighetsskatt. [11]

Långtidsutredningen 1992. [19]

Kontrollfrågor i tulldatoriseringen m.m. [23]

Avreglerad bostadsmarknad. [24]

Kartläggning av kasinospel – enligt internationella regler. [28]

Kreditförsäkring – Några aktuella problem. [30]

Risk- och skadehantering i statlig verksamhet. [40]

Avreglerad bostadsmarknad, Del II. [47]

Effektivare statistikstyrning – Den statliga statistikens finansiering och samordning. [48]

Skatt på dieselolja. [53]

Beskattning av vissa naturaförmåner m.m. [57]

Enklare regler för statsanställda. [60]

Fortsatt reformering av företagsbeskattningen. Del 1. [67]

Bostadsförmedling i nya former. [71]

Statens offentliga utredningar 1992

Systematisk förteckning

Ekonomisk politik under kriser och i krig. [75]
Statens fastigheter och lokaler – ny organisation. [79]
Sparar vi för lite? Hushållssparandet i samhälls-ekonomi. [97]
Staten och arbetsgivarorganisationerna. [100]
Myndigheternas förvaltningskostnader
– budgetering av pris- och löneförändringar. [102]
Administrationn i kanslihuset.
Klara administrationen – Bilaga. [112]
Vissa mervärdesskattefrågor. [121]

Utbildningsdepartementet

Frihet – ansvar – kompetens. Grundutbildningens villkor
i högskolan. [1]
Konstnärlig högskoleutbildning. [12]
Ledning och ledarskap i högskolan – några perspektiv
och möjligheter. [15]
Utvärdering av försöksverksamheten med 3-årig
yrkesinriktad utbildning i gymnasieskolan. [25]
Fristående skolor. Bidrag och elevavgifter. [38]
Resurser för högskolans grundutbildning. [44]
Läraryrket. [59]
Ett nytt betygssystem. [86]
Pliktleverans. [92]
Svensk skola i världen. [93]
Skola för bildning. [94]
Social bakgrund – studiestöd och övergång till
högre studier. [122]

Jordbruksdepartementet

Mindre kadmium i handelsgodset. [14]
Skogspolitiken inför 2000-talet. Huvudbetänkande.
[76]
Skogspolitiken inför 2000-talet. Bilagor I. [76]
Skogspolitiken inför 2000-talet. Bilagor II. [76]
Åtgärder för att förbereda Sveriges jordbruk och
livsmedelsindustri för EG – förslag om vegetabilie-
sektorn, livsmedelsexporten och den ekologiska
produktionen. [87]
Veterinär verksamhet – behov, organisation och
finansiering. [88]
Biobränslen för framtiden. [90]
Biobränslen för framtiden. Bilagedel. [91]
Rådgivningen inom jordbruket och
trädgårdsnäringen. [99]
Den framtida skogsvårdsorganisationen. [111]
Konsumenterna och lågprisbutiken. En studie av
ändrade köpvanor i dagligvaruhandeln. [117]
Svensk trädgårdsnäring – nuläge och utvecklings
möjligheter. [119]

Åtgärder för att förbereda Sveriges jordbruk och
livsmedelsindustri för EG – förslag om animalie-
sektorn. [125]

Arbetsmarknadsdepartementet

Kompetensutveckling - en nationell strategi. [7]
Årsarbetstid. [27]
FHU92 [103]
Privat förmedling och uthyrning av arbetskraft. [116]
Ett hav av möjligheter – AMU-Gruppen på väg mot
2000-talets utbildningsmarknad. [123]

Kulturdepartementet

Ett nytt bolag för rundradiosändningar. [10]
Lagstiftning om satellitsändningar av TV-program.
[31]
Radio och TV i ett. [36]
Meningsfull vistelse på asylförläggning. [69]
Förbud mot etnisk diskriminering i arbetslivet. [96]
Kulturstöd vid ombyggnad. [107]

Näringsdepartementet

Prova privat – Provning och mätteknik inom SP och
SMP i europaperspektiv. [74]
Den svenska marknaden för projekt kapital – statens
nuvarande och framtida roll. [95]

Civildepartementet

Ekonomi och rätt i kyrkan. [9]
Kasinospelsverksamhet i folkbrörelsernas tjänst? [33]
EES-anpassning av marknadsföringslagstiftningen. [49]
Mer för mindre – nya styrformer för barn- och
ungdomspolitik. [54]
Regionala roller – en perspektivstudie. [63]
Utsikt mot framtidens regioner – sju debattinlägg. [64]
Kartboken. [65]
Västsverige – region i utveckling. [66]
Det kommunala medlemskapet. [72]

Statens offentliga utredningar 1992

Systematisk förteckning

Miljö- och naturresursdepartementet

Regler för risker. Ett seminarium om varför vi tillåter mer föroreningar inne än ute. [2]

Fastighetsdatasystemets datorstruktur. [34]

Kart- och mätningutbildningar i nya skolformer. [35]

Angående vattenskotrar. [41]

Kretslopp – Basen för hållbar stadsutveckling. [42]

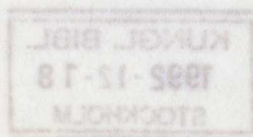
Ecocycles – The Basis of Sustainable Urban Development. [43]

Miljöfarligt avfall – ansvar och riktlinjer. [45]

Miljöskulden. En rapport om hur miljöskulden utvecklas om vi ingenting gör. [58]

Långsiktig miljöforskning. [68]

Vår uppgift efter Rio – svensk handlingsplan inför 2000-talet. [104]

KUNGL. BIBL.
1992-12-18
STOCKHOLM